

СЕКЦІЯ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ЗВ'ЯЗОК КУЛЬТУРИ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Брадул К.С.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д. е. н, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Сучасне українське суспільство й досі знаходиться на етапі розбудови демократичного суспільства, всупереч, що даний вектор був обраний народом України ще з початку проголошення незалежності – впродовж більше як тридцять років не вдавалося досягти абсолютного утвердження демократичних принципів, і як результат розвитку та процвітання держави. Саме тому питання визначення культури як основи демократії, а також їх взаємозв'язку набувають особливого значення та є темою обговорень «на часі».

Арістотель писав, що за умов недостатнього рівня культури громадян може відбуватися сплеск егоїстичних інтересів, демократія може перетворюватися на охлократію – владу натовпу, що логічно може призвести до тиранії як засобу відновлення порядку [2]. Саме тому, що така думка поширювалася протягом багатьох віків, демократія як система врядування була певний проміжок часу витіснена з вжитку. Проте наразі спостерігається протилежна концепція, що полягає у розумінні демократії як системи, що включає цінності верховенства права, захисту прав і свобод громадян, конституціоналізму, і поширюється твердження, що демократами не народжуються – ними стають, що демократію необхідно впевнено й уміло вирощувати на ґрунті належної загальної, правової, політичної, професійної культури.

Необхідно загострити свою увагу на понятті «культура». Термін «культура» є не менш важливим та складним у порівнянні з терміном «демократія». Культура, по суті, - людська форма життя яка опосередковує природне існування людини мисленням, почуттями, діяльністю [2]. Вважається, що культурна людина завжди ставить на перший план діалог, а не розгортання конфліктної ситуації. А відкритий діалог – це в певній мірі суть демократії: постійний діалог влади з населенням дозволяє зберігати рівновагу у суспільстві, зменшувати рівень виникнення конфліктів (мітингів, народних повстань, революцій), тим самим розвивати демократичне, рівне та вільне суспільство.

Сучасні науковці виділяють різновиди культури такі, як громадянська культура суспільства та громадянська культура особистості. Слід підкреслити, що дані поняття не є новими утвореннями, а скоріше являються «проекцією» культури на сферу громадських відносин.

Громадянська культура суспільства – це в певній мірі спосіб співіснування людей, що показує весь спектр інтересів, цінностей та мотивів різних соціальних груп громадянської сфери суспільного життя [1, с. 272]. Тобто систему ціннісних орієнтацій та характеристик світогляду особистості становить її громадянську культуру. У культурно розвиненому

громадянському суспільстві особа стає громадянином не лише з юридичної точки зору (громадянство як спосіб приналежності до певної держави), а й з культурної точки зору – з урахуванням усвідомлення приналежності до суспільства з визначенням власної важливості, причетності і здатності впливати на хід справ у суспільстві.

Під час дослідження зв'язку між культурою і демократією важливо також звернути увагу на поняття громадянська культура особистості. Громадянська культура особистості, в свою чергу, відображає одиничне відображення культури спільноти з урахуванням не лише колективної культури, а й неповторним характером кожного конкретного «Я» [3, с. 176]. Зрозумілим є той факт, що коли людина більш толерантна до відмінностей у інтересах та цінностях, більш шанобливо ставиться до інших та довіряє їм, вона виявляє більшу здатність жити й бути суспільно активною з громадянською твердою позицією в умовах демократії. У цьому питанні слід згадати про таке явище як «корупція». Адже ступінь можливості вчинення корупційних дій залежить від конкретної особи. Необхідно збагнути, що психологічним витоком корупційної поведінки є корупційні риси поведінки особи, які набуті в процесі соціалізації тому, що особа, яка стає на шлях вчинення корупційних дій, не є корумпованою від народження. Отже, чи стане особа корупціонером залежить від стільки від того які традиції чи психологічні настанови вона увібрала в себе від народження, а від того, в якій суспільній атмосфері вона зросла, які вчинки визнавалися аморальними, а які з боку моралі заохочувались.

Сучасне українське суспільство живе у складних як соціально-економічних, так і культурних умовах. Довгий час у значній частині населення панує пасивна споживацька роль без твердого виявлення громадської позиції, що часто посилюється великою часткою корупції в політичній системі. Актуальною залишається проблема захисту національної історичної пам'яті українців і навіть мови. Попри певні труднощі у питанні розвитку демократичних засад в нашій державі, українці впевнено реалізують свою політичну свободу: протестами проти влади, критикою політичних інститутів, участю у демократичних виборах. Одним з проявів як раз засад «влада народу» є успішний досвід відстоювання своєї свободи у 2004, 2013-14 рр. і реалізація її щодня [4, 5].

Проте після повномасштабного вторгнення Росії на українську територію, наша держава та українці загалом стали на обороні демократії всього світу. Показуючи усім, що Боротьба, яку веде Україна, забезпечить перемогу демократії над авторитаризмом, свободи над рабством, добра над злом, і поверне світові цінності демократії. Особливо з початку війни спостерігається підрих культурного українського духу: з'являються численні національні культурні продукти досить високої якості (кінофільми, музичні твори, художня література), надзвичайне піднесення україномовного контенту. Нині суспільство активно доводить свої прагнення в задоволенні культурних потреб саме національним продуктом.

Отже, демократія – це не просто прийняті закони на основі демократичних принципів. Вона розвивається і в великій мірі залежить саме від цінностей громадян. Тобто в розвитку демократії як ефективної системи правління, що гарантує більш комфортні умови життя для пересічних громадян, повинні бути зацікавлені, першу чергу, самі ці громадяни. Як же можна впливати на розвиток демократії? Виховуючи молоде покоління і заохочуючи його до культурної участі, яка розвиває сприйняття різноманітності, толерантність, відкритість і довіру до інших.

Список використаних джерел:

1. Жеребятнікова І. В. Громадянська культура як аксіологічна складова розвитку динамічної політичної системи / І. Жеребятнікова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2016. – № 2 (29). – С. 270-273.
2. Погорелова А. Становлення демократії як проблема розвитку культури парламентаризму [Електронний ресурс] / Ала Погорелова // Віче. – URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2460/>.

3. Сабельникова Т. М. Культура як основа демократії: міжнародний та вітчизняний досвід / Т. Сабельникова // Правовий часопис Донбасу. – 2020. – №4 (73). – С. 175-181.

4. Balan O.S. Sociocultural Competence Development as Prerequisite for Future Public Administration Specialists' Becoming / O. S. Balan, M. Ye. Shepel, L. Tsekhmistrenko // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 5-15. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/5.pdf>.

5. Dobrianska N.A. Public administration as the main type of social management, the field of scientific knowledge and the field of education / N.A. Dobrianska, A.S. Arbuzova, O.O. Mazilkina // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 2 (20). – С. 11-19. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No2/11.pdf>.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОТРИМАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ З ТОЧКИ ЗОРУ СПОЖИВАЧІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Брадул К.С.

здобувачка ступеню бакалавр з курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Гусаріна Н.В.

*д.е.н, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Ключовою умовою стабільного розвитку держави зі створенням зручними умовами для життєдіяльності громадян є створення та розвиток сучасної системи надання адміністративних послуг. Наразі питання якісного надання адміністративних послуг є доволі актуальним, адже є ключовою задачею у розрізі адміністративної реформи в Україні. Сьогодні в Україні приділяють значну увагу та зусилля для перетворення вітчизняної системи надання адміністративних послуг в систему на основі європейських стандартів відносин між владою на суспільством з наданням якісних і доступних послуг. Проте, незважаючи на наші прагнення максимально наблизити надання адміністративних послуг до споживачів, існує певний ряд недоліків та проблем, що потребують вирішення для подальшого ефективного здійснення повноважень із надання якісних адміністративних послуг.

Значну увагу питанням вивчення сутності адміністративних послуг, важливості їх якісного надання органами влади та основних факторів реалізації адміністративних послуг приділяли такі наукові дослідники, як: В. Величко [1], Ю. Кириченко [2], С. Кравченко [3]. Попри значну актуальність серед науковців питання ефективного забезпечення системи надання адміністративних послуг органами влади, поза увагою дослідників залишається велика кількість проблем, з якими стикаються споживачі послуг в процесі їх отримання.

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та / або обов'язків такої особи відповідно до закону [4]. У 2013 році на виконання вище зазначено закону почали створюватися Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), що надають широкий спектр адміністративних послуг в комфортних умовах. Основною метою створення мережі ЦНАП в Україні є підвищення доступності та якості надання послуг громадян, створення прозорої та зрозумілої системи врядування, що якнайшвидше реагуватиме на потреби споживачів за рахунок локального розташування на місцях («найтісніший контакт з людьми»). Наразі система надання

адміністративних послуг ще поки характеризується низкою проблем, що потребують вирішення.

По-перше, однією із суттєвих проблем виступає складна процедура надання адміністративних послуг. Адже для отримання послуги споживачу необхідно не тільки зібрати велику кількість документів, а й відвідати значну кількість інстанцій для отримання дозволів, рішень та справок, що частіше територіально розпорочені. Для вирішення даної проблеми доцільним буде впровадження моделі «універсаму послуг», що представляє собою створення мережі сервісних центрів, у якому будуть перебувати представники різних органів публічної влади (які раніше контактували з громадянами окремо), що комплексно осягатимуть великий спектр послуг за допомогою єдиної бази електронного документообігу [3, с. 56].

По-друге, доволі болючим питанням для споживачів адміністративних послуг в Україні є кадрова некомпетентність в ЦНАПах. Ще й досі доволі частими випадками є нешанобливе, безповажне та некоректне поведіння державних службовців з отримувачами послуг. Проте основоположним елементом природи надання державних послуг є концепція задоволення потреб і прав громадян, а, отже, необхідним є постійне підвищення кваліфікації працівників, проведення тренінгів та семінарів з питань культури обслуговування задля поширення популярності принципу ефективного сервісу та людиноцентричності.

До вагомих проблем надання адміністративних послуг, що значно впливають на рівень їх якості, можна віднести терміни надання послуг. На жаль, рідко можна зустріти прагнення адміністративних органів вирішувати справу оперативно і у найбільш можливий короткий строк. Частіше за все рішення з приводу надання тієї чи іншої адміністративної послуги приймається в останні дні встановленого терміну або навіть з порушенням офіційно встановлених термінів. Прикрим є те, що дана проблема стає причиною виникнення наступної – корумпованість. Адже задля швидшого вирішення питання щодо отримання послуги споживач вдається до корумпованих дій, фінансово мотивуючи державних службовців виконати свої повноваження швидше. Одним із варіантів зменшення рівня корупції може бути застосування інструмента для мотивації службовців надавати послуги якісно і швидко, коли від рівня задоволеності споживачів залежатиме преміювання службовців.

Окрім невпорядкованості та непрозорості процесу оплати, незручним є і сам порядок оплати адміністративних послуг [1, с. 120]. Адже громадян необхідно додатково шукати банківські установи для сплати адміністративної послуги, що не завжди знаходяться поряд, більше того потім повернутися назад до адміністративного органу для підтвердження оплати. Доволі зручно було б запровадження у приміщенні органу чи ЦНАП надання супутних послуг таких, як фото на документи, ксерокс, канцелярські товари, каса та банкомат. Це б зекономило час та зробило б отримання адміністративної послуги значно зручнішим [5, 6].

Потрібно наголосити, що в умовах війни значною проблемою є доступ громадян, які опинилися або на окупованих територіях, або на «лінії зіткнення», до отримання адміністративних послуг. Дієвим способом став розвиток напряму електронізації послуг, оскільки наразі на порталі «Дія» можна отримати 27 електронних публічних послуг [3, с. 56].

Попри наявність достатньої кількості проблем, що перешкоджають наданню якісних адміністративних послуг, Закон України «Про адміністративні послуги» започаткував ряд норм, що в свою чергу вирішили низку проблем таких, як: «коридорно-кабінетна» система прийому громадян, різниця в графіках роботи, неналежні умови очікування при отриманні послуги, наявність великих черг, відсутність необхідної інформації. Адже необхідно відмітити, що створення мережі ЦНАП – це поєднання комфортного приміщення з зонами прийому, інформуванням та електронною чергою; зручними годинами прийому; доступом до повної інформації на офіційних сайтах про адміністративні послуги, необхідні документи для її отримання, контактні дані для консультування.

Отже, адміністративна реформа в Україні дала поштовх до модернізації системи надання адміністративних послуг на основі принципу «доступно всім – зручно для кожного». Багато проблем за час реформування вже вирішені, проте ще є питання, які потребують значної уваги. Значний вплив на якість надання адміністративних послуг здійснює кожен громадянин, а тому не слід бути байдужим та залишатися осторонь проблем, потрібно сміливо використовувати можливості впливу на якість надання адміністративних послуг.

Список використаних джерел:

1. Величко В. О. Проблеми функціонування центрів надання адміністративних послуг / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2019. – Вип. 38. – С. 118-132.
2. Кириченко Ю. М. Особливості надання органами місцевого самоврядування адміністративних послуг / Ю. М. Кириченко // Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право. – 2020. – №2(2). – С. 151-156.
3. Кравченко С. О. Перспективи розвитку системи надання адміністративних послуг в Україні на сучасному етапі / С. О. Кравченко // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. – 2021. – №32 (71). – С. 54-59.
4. Про адміністративні послуги: закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
5. Самброс С.А. Загальнотеоретичні аспекти адміністрування у публічному управлінні / С. А Самброс., В. В. Лебедева // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 4 (50). – С. 66-70. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No4/66.pdf>.
6. Кулінська А.В. Фінансовий контроль як дієвий спосіб адміністрування фінансового механізму державного управління економікою України / А.В. Кулінська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 3 (5). – С. 48-58. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No3/48.pdf>.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Грегорович Ю. М.

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти, спеціальність 072
Фінанси, банківська справа та страхування*

Науковий керівник:

Капленко. Г.В.

д.е.н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

У сьогоднішній час для нашої країни існує багато проблем національної безпеки, а насамперед це воєнне вторгнення сусідньої держави, яке почалося ще дев'ять років тому. Ця тема є дуже важливою, адже забезпечення суспільної безпеки завжди є актуальною у всі часи та на всіх фронтах громадської діяльності. Саме інформаційна війна є одним із складників розшарування та протиріч у суспільстві, спотвореного сприйняття реальності та маніпуляції інформацією. Ця проблема стала більш помітною з початком повномасштабної війни, оскільки зросла кількість дезінформації, фейків та маніпуляційних дій з боку ворожої країни.

Отже, інформаційна війна – це стратегія противника для досягнення переваги та підтримки свого впливу через інформаційні системи. Метою якої є суттєво послабити

моральні та матеріальні ресурси супротивника і водночас посилити свої. Її головне завдання – маніпулювання масами та їхньою свідомістю.

Видами інформаційної війни є:

– Дезінформація: Це намагання свідомо поширити неправдиву або маніпулятивну інформацію з метою вплинути на думки, переконання та рішення цільової аудиторії;

– Кібератаки: Це спроби зламати, перешкодити або вплинути на комп'ютерні системи або мережі з метою отримання контролю над інформацією або завдачі шкоди;

– Маніпуляція соціальними мережами: Зловживання соціальними медіа для поширення певних повідомлень або ідеологій з метою маніпулювання думками та поведінкою користувачів;

– Вплив на засоби масової інформації: Це спроби контролювати або впливати на засоби масової інформації, такі як телебачення, радіо, газети, онлайн-видання тощо.

Протягом своєї незалежності український інформаційний простір містить в собі велику кількість пропагандистських видань та каналів, а у міжнародному медіапросторі відсутність нашого продукту не обіцяє нам поширення достовірної інформації про події в Україні. Наслідком чого є здобуття викривленої, спотвореної, неповної інформації. Тому Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення безперервно працює над тим, щоб якомога більше каналів з рашиською пропагандою було закрито. Таким чином, шостим пакетом санкцій ЄС є призупинення мовлення трьох російських каналів: «росія РТР/РТР Планета», «росія 24/Russia 24» та Міжнародного ТВ-центру. [1]

У сучасному світі, де інформаційне суспільство є глобалізованим, кіберпростір стає полем боротьби, а інформаційна безпека держави стикається з серйозними загрозами. Такі загрози включають комп'ютерну злочинність, кібертероризм і кібервійну, які передбачають протистояння національних інтересів в інтернет-просторі та використання комп'ютерних та інтернет-технологій для завдання шкоди супротивнику. Ці технології зокрема націлені на сферу державної безпеки і оборони, і становлять реальну загрозу суверенітету держави.

Російська федерація веде проти України довготривалу інформаційну війну. Ця війна полягає у використанні різних засобів масової інформації, включаючи електронні видання, для нав'язування певних ідеологічних стереотипів та формування впливу на суспільну думку в країні.

З метою запобігання інформаційній експансії, держава повинна здійснювати такі заходи:

1. Реалізація превентивної стратегії та тактики: Це означає вжиття попереджувальних заходів для запобігання негативному впливу інформаційних атак.

2. Здійснення реактивної стратегії: Це передбачає оперативне реагування на інформаційні атаки супротивника та активний наступ з боку держави.

3. Захист національного інформаційного простору: Це означає прийняття заходів для захисту інформаційного простору держави від негативного впливу ззовні.

Отже, діяльність держави в інформаційному просторі має включати попереджувальні заходи, реагування на інформаційні атаки та захист національного інформаційного простору.

У сучасному медіа просторі часто трапляються деякі випадки поширення неправдивої інформації. Однак, існує кілька кроків, які можна вжити для уникнення сприйняття неправдивої інформації:

1. Перевіряйте джерела: Перед тим, як повірити або поширити якусь інформацію, переконайтеся, що джерело є достовірним. Перевіряйте, чи використовуються відомі і надійні джерела новин, які мають репутацію за надання точної інформації.

2. Контролюйте факти: Переконайтеся, що факти, наведені в матеріалі, підтверджені незалежними джерелами. Якщо ви не знаєте, чи є інформація правдивою, використовуйте пошукові системи для перевірки фактів або довідників.

3. Критичне мислення: Розвивайте свої навички критичного мислення. Аналізуйте контекст і переконайтеся, що ви розумієте повну картину.

4. Перекриття дезінформації: Якщо ви виявите неправдиву інформацію, повідомте про це іншим людям. Посилайтеся на достовірні джерела та факти, щоб допомогти людям отримати правдиву інформацію.

5. Медіаосвіта: Розуміння, як працює медіа, їхні стандарти і етика може допомогти вам бути більш обізнаними споживачем інформації.

Україна стикається з широким використанням сучасних технологій негативних інформаційно-психологічних впливів, що становить серйозну загрозу національному інформаційному простору та суверенітету держави. Гарантування інформаційної безпеки України в умовах дестабілізуючих негативних інформаційно-психологічних впливів та експансіоністської агресивної інформаційної політики російської федерації вимагає об'єднання зусиль на всіх рівнях державної влади та громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3518832-dosi-e-velikij-perelik-propagandistskih-kanaliv-rf-akih-potribno-zablokuvati-gerasimuk.html> (дата звернення 08.05.2023)

СУТНІСНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ»

Гуменюк Д.О.

здобувач третього освітньо-наукового рівня фармацевтичного та медико-профілактичного факультету Національного університету охорони здоров'я ім. П.Л. Шупика

Науковий керівник:

Писаренко В.П.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри охорони здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П.Л. Шупика

Управління країною як соціально-економічною системою потребує залучення до процесу прийняття управлінських рішень представників всього громадянського суспільства. Управління на рівні держави набуває рис публічності та створює підстави для усвідомлення провідної ролі публічного управління.

Поняття «публічний» походить від латинського слова «publicus» – суспільний, народний, громадський. «Новий тлумачний словник української мови» подає кілька значень слова «публічний» [1]:

1. Який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний, привселюдний, гласний, відкритий.

2. Призначений для широкого відвідування, користування; громадський, загальний, загальнодоступний.

3. Стосується публіки.

Слово «управління» походить від англійського слова «менеджмент» і означає «вміння управляти». Англійське слово «manage» (керувати) – від латинського «manus» (рука) Зрозуміло, що «управління» – це вплив суб'єкта управління на об'єкт управління задля досягнення певних цілей та створення певної системи.

Зазначимо, що термін «публічне управління» вперше використав англійський державний службовець Десмонд Кілінг, на думку якого публічне управління – це пошук у

найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики [5].

Слід наголосити, що А. Мельник та О. Оболенський – одні з перших вітчизняних науковців, що виокремлюють поняття «публічне управління». Визначено, що публічне управління зорієнтоване на реалізацію публічних (загальних) інтересів і включає такі складові, як державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є громадські інституції). Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють, взаємодоповнюють одне одного, виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості. У системі публічного управління визначальну роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень зростає активність і громадських структур в управлінні не тільки громадськими, а й державними справами, у розв'язанні суспільних проблем [2].

В публічному управлінні суб'єктом і одночасно об'єктом управління є колектив людей – громада: це громада села, селища, району, міста, країни, світове товариство, а також суб'єкти громадянського суспільства, у тому числі недержавні (у тому числі об'єднані спільними інтересами) організації, професійні, конфесійні, корпоративні та інші об'єднання [7].

Публічне управління не може не розвиватися: завдяки йому забезпечуються якісні суспільні трансформації, воно повинно бути прозорим та відповідати принципам демократичного управління, забезпечувати ефективність як державному так і на регіональному рівні.

Ми погоджуємося, що головна мета будь-якого управлінця в публічній чи приватній сфері – досягнути максимальної ефективності, дієвості й результативності з мінімальними затратами ресурсів, часу і зусиль. Основне ж завдання, яке стоїть перед публічним управлінцем, відмінне від завдання бізнесового управлінця. Якщо бізнесовий управлінець своєю діяльністю прямо впливає на отримання прибутку певної підприємницької одиниці, то публічний управлінець – на якість життя громадян певної адміністративно-територіальної одиниці чи держави в цілому [6].

Дослідники виокремлюють наступні особливості публічного управління [3]:

– публічне управління – це соціальне, політичне явище, вид суспільної діяльності, пов'язаної зі здійсненням державної влади в демократичній країні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову;

– публічне управління має процесуальний характер, що охоплює процеси цілевизначення, цілепокладання та цілездійснення. Публічне управління має політичний та адміністративний аспекти;

– публічне управління – це систематично здійснюваний цілеспрямований вплив держави на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки, на стан і розвиток суспільних процесів, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, в інтересах оптимального функціонування та розвитку держави;

– цілі та функції публічного управління адекватні цілям, функціям і завданням держави та становлять відповідні сукупності декомпозованих цілей, завдань і функцій держави, сформованих політичною системою з урахуванням соціально-економічного та політичного стану держави;

– цілі публічного управління формуються політичною системою та реалізуються механізмом держави;

– органи державної влади як суб'єкти публічного управління діють у межах компетенції, визначеної для них у відповідних нормативних актах, та наділені необхідними державно-владними повноваженнями;

– виконавчо-розпорядчу діяльність з реалізації зазначених цілей в основному здійснюють державний апарат і органи місцевого самоврядування в межах делегованих повноважень;

– державний апарат формується на підставі законодавчих актів за дорученням держави.

У публічному управлінні об'єктом управління можуть бути особи, організації, речі, пов'язані з плануванням та виконанням суспільних завдань, які, на відміну від організацій, не обов'язково повинні управляти менеджером. Управління означає сукупність дій, що вживаються для досягнення бажаного перебігу процесів та явищ у межах місцевого самоврядування [4].

Відзначимо, що публічне управління має ґрунтуватися на цінностях розвитку громадянського суспільства, а також забезпечувати залучення громадян до управління суспільством, державою для досягнення різноманітних цілей, забезпечувати вирішення соціальних, економічних і політичних проблем суспільства.

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови. URL: <https://www.slovnyk.ua/>
2. Оболенський О.Ю. Державне управління: [підручник] / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський // Вища освіта ХХ століття. – К: Знання, 2009. – 582с.
3. Організаційно-правові засади публічного управління та адміністрування: навч. посіб. / Укладачі: О. В. Надьон, І. М. Хмиров, Т. О. Луценко. – Х.: НУЦЗУ, 2020. – 175 с
4. Принципи контролю у Франції. Президентський контроль: інформ.-аналіт., наук.-метод. бюлетень. 2004. № 4. С. 72–76.
5. Філіпова Н.В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865>
6. Чернов С.І., Гайдученко С.О. Публічне адміністрування: текст лекцій. Харків : Вид-во ХНУМГ, 2014. 150 с.
7. Юрик Н.Є., Липська В.Л., Ференц О.Т. Визначальні суб'єкти публічного управління. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/210534101.pdf>

КАДРОВЕ ПИТАННЯ У ГРОМАДІ

Домбровська В.М.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня кафедри публічного управління та адміністрування

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

В Україні 25 жовтня 2020 року відбулися перші місцеві вибори. За їх результатами укрупнені територіальні громади обрали нові органи місцевого самоврядування з розширеним колом повноважень та можливостями для забезпечення комплексного місцевого розвитку територій.

Для ефективної реалізації своїх повноважень у чіткій відповідності до законодавства новообраному органу місцевого самоврядування необхідно вирішити цілу низку організаційно-кадрових питань, у тому числі обрати оптимальну організаційну структуру апарату місцевої ради, її виконавчого комітету та інших виконавчих органів місцевої ради.

У сучасних умовах особливо важливе значення має раціональне використання людських ресурсів в організації всіх форм власності. Рішення важливих проблем інноваційного економічного і соціального розвитку країни неможливе без організації принципово нових ринкових відносин між партнерами, удосконалення керівництва.[1].

Змінюється і ставлення до персоналу організацій, а соціальна спрямованість економічної політики держави повертає її обличчям до людини як фактор активізації економічного зростання.

Об'єднані територіальні громади, отримавши низку нових повноважень, почали закладати перші підвалини в освіті, медицині, соціальному захисті, інфраструктурі та інших напрямках. Водночас, вони відчули потребу у багатьох фахівцях: юристах, економістах, фінансистах, проектних менеджерах, спеціалістах із земельних питань тощо.[2].

Так, чинне законодавство не містить визначення терміну «кадрове діловодство». Зазвичай під кадровим діловодством розуміють організацію роботи із кадровими документами з питань прийняття, переведення, звільнення, обліку, атестації, навчання, підвищення кваліфікації, стажування, пенсійного забезпечення працівників. Іншими словами - воно визначає особливості взаємодій роботодавця та працівників з кадрових питань.

У мирний час ведення кадрового діловодства було досить трудомістким процесом, однак достатньо зрозумілим та передбачуваним. У зв'язку з воєнним станом у бізнесу виникло чимало запитань щодо подальшого документального супроводу трудових відносин: оформлення та обміну кадровими документами, здійснення комунікації з працівниками, зокрема щодо подання заяв роботодавцю, ознайомлення з наказами працівників тощо.

24 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (далі - Закон), який визначив тимчасові особливості організації кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів.

Стаття 7 Закону передбачає, що на період дії воєнного стану порядок організації кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів у районах активних бойових дій визначається роботодавцем самостійно, за умови забезпечення ведення достовірного обліку виконуваної працівником роботи та обліку витрат на оплату праці.

З цього випливає необхідність дотримання наступних умов для застосування цієї норми:

- роботодавець має знаходитись в районі активних бойових дій;
- самостійно визначений порядок ведення кадрового діловодства має бути організований таким чином, щоб забезпечити достовірний облік виконуваної роботи та витрат на оплату праці.

Вже при вирішенні питання про відповідність роботодавця першому критерію виникають певні проблеми. Так, наразі відсутній правовий акт, який би визначав перелік районів активних бойових дій для цілей даної норми.[3].

Політика організації – це система принципів і правил. За якими діють її працівники у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Будь – яка організація розробляє і здійснює свою функціональну політику у тому числі і кадрову. Такий підхід характерний не тільки для приватних організацій, а й для системи державної служби. В організаціях реалізується принципи відповідності функціональної політики і стратегії розвитку організації. Таким чином, кадрова політика – це система правил і норм, прагнень і обмежень у взаємовідносинах персоналу і організації в цілому, за якими діють працівники у внутрішньому і зовнішньому середовищі. Прикладом може бути кадрова політика при прийманні, переведенні та звільненні працівників і т. ін.

Типи кадрової політики організації можуть бути:

За рівнем впливу управлінського апарату на кадрову ситуацію:

- пасивна;
- реактивна;

- превентивна;
- активна;
- авантюристична.

За ступенем відкритості формування кадрового складу:

- Відкрита;
- Закрита.[6].

Пасивна кадрова політика характеризується наступним:

- 1) керівництво організації немає чіткої програми дій відносно персоналу, а кадрова робота полягає в усуненні негативних наслідків;
- 2) відсутність прогнозу кадрових потреб та способів оцінки праці персоналу, діагностики кадрової ситуації;
- 3) керівництво працює у режимі екстреного реагування на конфліктні ситуації, прагне усунути їх будь-якими засобами без аналізу причин і можливих наслідків.

Реактивна кадрова політика полягає у наступному:

- 1) керівництво організації здійснює контроль за симптомами негативного стану в роботі з персоналом, причинами і ситуацією розвитку кризового стану;
- 2) відсутність мотивації до високопродуктивної праці;
- 3) кадрова служба має засоби діагностики ситуації, а за необхідності надає екстрену допомогу;
- 4) труднощі виникають при середньостроковому прогнозуванні.

Превентивна кадрова політика характеризується наступному:

- 1) керівництво організації має обґрунтовані прогнози розвитку кадрової ситуації, але не має засобів впливу на неї;
- 2) кадрова служба має не тільки засоби діагностики персоналу, а і прогнози кадрової ситуації на середньостроковий період;
- 3) головний недолік цієї політики відсутність цільових кадрових програм

Активна кадрова політика полягає в наступному:

- 1) керівництво організації має не тільки прогнози, а й засоби впливу на ситуацію;
- 2) кадрова служба розробляє антикризові кадрові програми, здійснює моніторинг ситуації, регулює виконання програм відповідно до внутрішньої та зовнішньої ситуацій;
- 3) керівництво організації має якісні програми кадрової роботи з варіантами їх реалізації при різних ситуаціях.

Авантюристична кадрова політика полягає у наступному:

- 1) керівництво не має якісного діагнозу кадрової роботи, але прагне впливати на ситуацію;
- 2) кадрова служба не має засобів прогнозування кадрової ситуації, але в програми розвитку організації включаються плани кадрової роботи;
- 3) плани будуються на емоціональних мало аргументованих заходах без попереднього та всебічного розгляду.

За ступенем відкритості формування кадрового складу в організації виділяють два типи кадрової політики- відкриту і закриту.

Відкрита кадрова політика характеризується тим, що організація прозора для співробітників на будь-якому рівні при прийнятті як на низову так і на керівну посади. Приймають на роботу спеціалістів високої кваліфікації на основі конкурсного відбору. Цей тип кадрової політики характерний для організацій, які ведуть конкурентну політику, зорієнтовану на швидке зростання обсягів виробництва і завоювання передових позицій на зовнішньому ринку.

Закрита кадрова політика організації характеризується тим, що вона зорієнтована на просування на вищі посади тільки своїх працівників. Цей тип кадрової політики використовується в умовах дефіциту кадрових ресурсів.

Робота з персоналом в організації не починається з вакансії і не закінчується прийманням на роботу. Процес роботи з персоналом повинен здійснюватися шляхом узгодження таких аспектів кадрової політики:

- 1) розробки загальних принципів кадрової політики, визначення пріоритетних цілей;
- 2) організаційно-штатна політика планування потреби у кадрах, формування структури і штату, призначення, створення резерву, переміщення;
- 3) інформаційна політика - створення системи руху кадрової інформації;
- 4) фінансова політика формування та розподіл коштів, забезпечення ефективної системи стимулювання праці;
- 5) політика розвитку персоналу розробка та виконання програми розвитку кар'єри, профорієнтування і адаптація персоналу, планування професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- 6) оцінка результатів діяльності кадрів аналіз відповідальності кадрової політики і стратегії організації, виявлення проблем у кадровій роботі, оцінка роботи персоналу [6].

Таким чином, змістом кадрової політики є робота з персоналом у відповідності з концепцією розвитку організації.

Кадрова політика - це складова частина стратегічно зорієнтованої політики організації. Метою кадрової політики є забезпечення оптимального балансу процесів оновлення і збереження кількісного та якісного складу кадрів у його розвитку відповідно до потреб самої організації. Вона повинна відповідати вимогам чинного трудового законодавства і стану ринку праці в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо рішень новообраної місцевої ради з інституційно – організаційного (кадрового) забезпечення здійснення визначених законодавством повноважень// ТГ Асоціація/Підготовлено за сприйняття Програми Ради Європи «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні» 2020р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/632/1.pdf>.
2. Кадрові питання в об'єднаних громадах: яких фахівців потребують ОТГ// Буковинський вісник державної служби місцевого самоврядування, 24 квітня 2017р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/868/>.
3. Вергун Я. Кадрове діловодство в умовах війни/ Я.Вергун //LIGA ZAKON: українська продуктова ІТ – компанія, 14 червня 2022 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/analytics/211874_kadrove-dlovodstvo-v-umovakh-vyni.
4. Документи з кадрово - контрактних питань. //Вікіпедія: матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії, 24 вересня 2019 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Документи_з_кадрово-контрактних_питань.
5. Виноградський М.Д. Управління персоналом 2-ге видання: Навч. посіб // М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шканова – К.: Центр учбової літератури, 2009р.// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/Vynohradskyy-Pidruchnyk.pdf>.
6. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>.

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Домбровська В.М.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня кафедри публічного управління та адміністрування

Прилепіна Н.В.

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня кафедри публічного управління та адміністрування

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Сучасний світ стрімко змінюється. Технологічні винаходи, які здавались неймовірними ще кілька десятків років тому, сьогодні – буденна реальність, яка вже нікого не дивує. Досягнення науки й техніки стають доступні кожному. Міжнародні системи комунікації – зв'язок, Інтернет, банківські розрахунки – скорочують час і відстані. Монополію на інформацію зруйновано! Тепер кожен може самостійно знайти бізнес-партнера, інвестора чи кредитора, отримати необхідну інформацію, дізнатися про стан ринків, укласти контракти з будь-ким у будь-якому куточку світу... [1].

Глобалізація економіки та ріст інтернаціоналізації буття змінили ролі основних учасників ринку, перерозподілили відповідальності держави, регіонів та громад за економічний розвиток на місцях. Тепер суб'єктами міжнародних економічних відносин найчастіше виступають окремі підприємства, регіони та територіальні громади. Ті органи місцевої влади, які прагнуть поліпшити добробут своїх громад, сьогодні чітко розуміють, що задля досягнення успіху їх зусилля повинні бути більш продуманими, стратегічними, планованими, амбітними та інноваційними.[1].

Пріоритетним напрямком розвитку громади є стратегічне планування. Це підготовка до майбутнього, до різних можливих ситуацій і змін, які охоплюють громаду.

Стратегічний план - довгострокова програма (орієнтовно на 8-12 років) досягнення громадою міста самостійно поставленої мети.[2].

Критерій довготривалості планування означає, що у плані визначаються нові можливості (джерела, обсяги та структура доходів і витрат), на відміну від короткострокового (оперативного) плану, у якому можливості попередньо визначені (обсяги та структура видатків зафіксовані заздалегідь).

Стратегічний план складається зі Стратегії розвитку громади та Плану реалізації Стратегії. Стратегія розвитку громади (Стратегія) - це концептуальний документ, що містить Бачення майбутнього, Напрями розвитку, та цільовий блок з низки Стратегічних та Оперативних цілей.[3].

Головним завданням стратегічного планування є забезпечення сталого розвитку територій, основними принципами якого є:

- Орієнтація на потреби й інтереси людей.
- Консенсус щодо довготермінової мети (бачення) розвитку території.
- Усебічність та цілісність.
- Спрямованість на чіткі бюджетні пріоритети.
- Проведення комплексного аналізу стану розвитку територіальної громади.
- Обов'язковість моніторингу та оцінювання.

- Наявність відповідальності та лідерства на місцевому рівні.
- Наявність впливової провідної установи та висока готовність органів влади допримуватись зобов'язань.
- Розбудова існуючих механізмів і стратегій.
- Активна й ефективна участь.
- Зв'язок між національним та місцевим рівнями.[5].

Бажана «траєкторія» розвитку, що має привести громаду до стратегічного бачення та місії, складається з низки стратегічних напрямів розвитку (відповідає стратегічним цілям в методології DOBRE). Стратегічні напрями на бажаний «траєкторії» розвитку вказують на шляхи досягнення саме цього стратегічного бачення. Кожен зі стратегічних напрямів конкретизується у стратегічних цілях (відповідає операційним цілям в методології DOBRE).

Етапи стратегічного планування наступні.

Підготовчий етап. Організація роботи зі стратегічного планування.

Для здійснення ефективного процесу стратегічного планування орган місцевого самоврядування формує Робочу групу з розробки Стратегії громади.

Етап 1.

Організовується збір та аналіз наявних даних про стан соціально-економічного розвитку громади, на основі яких відбувається формування документу «Профіль громади» та аналіз стану соціально-економічного розвитку громади. Паралельно проводиться опитування мешканців громади, підприємців та активу громади. За результатами визначаються стратегічні передумови - все, що істотно впливає (або впливатиме) на майбутній розвиток громади.

Проводиться перше засідання Робочої групи: ознайомлення з методологією стратегічного планування, затвердження плану розробки Стратегії, організація процесу збору даних та проведення соціально-економічного аналізу.

Місія громади – це основне призначення та сенс її існування, місце в економічній системі регіону (держави), його унікальні особливості пов'язані з причиною його появи у минулому, сукупність унікальних історичних і сучасних особливостей та конкурентних переваг громади, які у громаді вже є, та які громада хотіла б зберегти.

Стратегічне Бачення – це спільне, погоджене на основі консенсусу, уявлення жителів громади про те, якою громада має виглядати в майбутньому. [3].

Етап 2.

Проводиться друге засідання Робочої групи: представляються результати соціально-економічного аналізу, результати опитувань активу громади, мешканців і підприємців.

Із стратегічного Бачення та Проблем громади формуються стратегічні Напрями.

Стратегічні Напрями розвитку (Напрями) - сфери функціонування територіальної громади, в яких необхідно проводити зміни, щоб досягти стратегічного Бачення.

Робоча група поділяється на підгрупи за стратегічними Напрямами, за кожним з яких виконується SWOT-аналіз (SWOT-analysis) певної визначеної сфери громади.

SWOT-аналіз – інструментарій, що передбачає виконання аналізу сильних і слабких сторін – чинників, що можуть бути змінені усередині громади, а також аналізу можливостей і загроз – чинників, які є зовнішніми по відношенню до громади, і не можуть бути змінені нею.

Формується матриця SWOT - поділення чинників і явищ на чотири категорії: сильних (Strengths) і слабких (Weaknesses) сторін територіальної громади, можливостей (Opportunities), що відкриваються при її розвитку, та небезпек / загроз (Threats), пов'язаних з її існуванням. На основі результатів SWOT-аналізу Робоча група, поділена на підгрупи за Напрямами, проводить генерування ідей для попереднього визначення Стратегічних та Оперативних цілей.

Етап 3: Розробка Стратегічних та Оперативних цілей.

Проводиться третє засідання Робочої групи на якому остаточно формулюються та обговорюються Стратегічні та Оперативні цілі. Сукупність Стратегічних цілей відповідає конкретному стратегічному Напрямку. Стратегічні цілі впливають із стратегічного Бачення і утворюють рамки, в яких прийматимуться рішення щодо конкретних Оперативних цілей.

Стратегічна ціль – бажаний результат «цілеспрямованої» діяльності у рішенні ключової проблеми та/або реалізації можливості з оптимальним використанням ресурсів. Досягнення Стратегічної мети – спосіб (засіб) рішення проблеми чи реалізації можливості.

Сукупність Оперативних цілей складає Стратегічну ціль. Кількість Оперативних цілей не обмежується. Опис змісту Оперативної цілі має містити: головний результат, якого треба досягти, а також Показники (індикатори) реалізації, які надалі дозволять створити та впровадити систему моніторингу та правильно оцінювати ступень досягнення даної Оперативної цілі і вчасно та якісно корегувати подальші заходи.

Показник (Indicator) – це кількісна характеристика зміни ресурсів, поведінки або стану певної системи, що демонструють стан процесу [3].

Етап 4: Громадське обговорення та ухвалення стратегії.

Склавши Стратегію, Робоча Група ініціює проведення громадського обговорення. Після проведення громадського обговорення допрацьований документ подається на розгляд і ухвалення міської/сільській раді.

Міська/сільська рада розглядає, обговорює та ухвалює його на пленарному засіданні.

Етап 5. Розробка Плану реалізації Стратегії розвитку громади.

Проводиться четверте засідання Робочої групи, на якому, для досягнення Оперативних цілей ухваленої Стратегії, Експерти навчають Робочу групу розробляти Проектні листки, з яких складається План реалізації Стратегії розвитку громади.[3].

План реалізації Стратегії – програмний документ на кожні три роки реалізації Стратегії, що містить низку Проектних листків для проектів щодо досягнення Оперативних цілей.

Проектні листки (картки проектів, технічні завдання на проект) для проектів щодо досягнення Оперативних цілей (на перші три роки реалізації Стратегії) – документ, що відображає, які заходи необхідно здійснити, якого результату необхідно досягти, хто є відповідальним за реалізацію майбутнього проекту, хто є виконавцем конкретного заходу, який строк виконання, який обсяг прогнозованих коштів необхідно залучити, який процент залучених коштів та з яких джерел фінансування можна отримати для реалізації проекту.

Успіх впровадження розробленого і затвердженого міською/сільською радою СП буде залежати від подальшої відповідальності за нього людей, які були членами РГ, а також усіх інших, хто візьме участь у реалізації сформульованого Бачення майбутнього громади.[4].

За останні 50 років у розвинутих країнах світу відбулися суттєві зміни в практиці планування розвитку територіальних громад (місцевого розвитку), і ці зміни стосуються трьох напрямків [6].

1. Змінилися рівні відповідальності влади за здійснення планування розвитку територій.

2. Змінилася методологія здійснення процесу управління місцевим розвитком.

3. Відбулася зміна суб'єкта управління.

У таких умовах місцеві влади повинні глибоко розуміти особливості динаміки місцевого економічного розвитку, володіти необхідними знаннями, інформацією, навичками та досвідом, щоб забезпечити більшу конкурентоспроможність своїх громад у складному світі нових реалій [1].

Ті міста та нації, які йдуть у ногу з викликами глобального світу, подібні до «...плавця, що рухається в напрямку течії», – вони отримують високі результати без зайвих зусиль. Ті громади, які ігнорують світові тенденції глобалізації – при великих зусиллях отримують мізерні результати, відстають від інших і мають шанси залишитись далеко позаду.

Подальша децентралізація, економічні наслідки добровільного об'єднання територіальних громад та, зрештою, очікувана адміністративно-територіальна реформа однозначно призведуть до зростання економічної могутності міст та їх ролі у розвитку регіонів та країни. Тому містам уже сьогодні варто готуватися до своєї «нової ролі» – локомотивів розвитку регіонів та країни.

Список використаних джерел:

1. Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад. /Навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування / Г.Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко // Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>.
2. Собчик А. Стратегія розвитку громади а 2019-2025 роки./ А. Собчик, О. Гаврилов, С. Сельдіна // USAID: Новорайська об'єднана територіальна громада / серпень 2019р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://novorajskaotg.dosvit.org.ua/storage/static-pages/documents/a2b74fdf2f2f0e1ff1c6d5a0bafc89f8.pdf>.
3. Методичні рекомендації щодо стратегічного планування в громадах // ТГ Асоціація: Програма «U-LEAD з Європою» 2021р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.hromady.org/wp-content/uploads/2021/02/Методика-СП-ОТГ-скорочено-2018-5.pdf>.
4. Шарлей Р. Стратегія розвитку громади на 2019-2028 роки/ Р.Шарлей, А.Кавунець, А.Ланова // USAID: Помічнлянська міська об'єднана територіальна громада / Червень 2019 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pomichnamr.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Стратегія-розвитку-на-2019-2028-роки.pdf>.
5. Берданова О. Стратегічне планування місцевого розвитку.Прак. посіб. / О.Берданова, В.Вакуленко // DESPRO: Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://despro.org.ua/media/articles/04_book_berdanova_vakulenko_ctrateg_chne_planuvann.pdf.
6. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>.

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Єлисеєв В. В.

здобувач ступеню бакалавр 1-курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Лебедєва В. В.

*д. е. н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Поняття конкуренція завжди було і буде актуальним інструментом для розвитку у тій чи іншій сфері. Це серце організму розвитку у соціальному суспільстві. Тому вивчення та розвиток даного інструменту, доопрацювання цього до досконалості – предмет старань багатьох наукових осіб. Основоположником теорії кооперації та конкуренції став Мортон Дойчем – американський соціальний психолог та конфліктолог, який у своїй дисертації,

написаний у 1948-1949х роках, розкрив основи впливу конкуренції (проте саме поняття конкуренції ввів у науковий обіг А. Сміт) та кооперації на групові процеси [1].

Дослідження, проведені ним показали, що працюючи кооперативно учасники експерименту вели себе більш згуртовано і дружелюбно, ніж в умовах конкуренції (в останньому випадку було поширено більш агресивну та приховану поведінку в цілому). Виходячи з цього досвіду важливо розуміти, що мало створити атмосферу конкуренції – потрібно організувати її таким чином, щоб конкуренція була робочою та приносила користь. Навіщо взагалі потрібне поняття конкуренції? Регіональне управління - це симбіоз елементів економіки та політики, тому розглянемо це питання з двох точок зору по черзі, а потім постараємося дійти єдиного консенсусу.

З погляду економіки конкуренція у бізнесі передусім необхідна споживачам. Через наявність конкуренції між виробниками будь-якого товару споживач має можливість вибирати товари/рівень обслуговування/те, що надається. А це безпосередньо впливає на продавців – вони змушені всіляко залучати споживачів – підвищуючи якість продукту, знижуючи на нього ціну та проводячи грамотну економічну політику, щоб не лише отримати нових покупців, а й утримати старих. Певною мірою це також благотворно впливає на економіку і можливо навіть репутацію країни (у тому числі якщо бізнес приватний), тому що виробник затребуваного товару намагатиметься не бруднити свою репутацію, платити податки і в цілому вносити до своїх виробів патріотичний елемент. Повертаючись до теми, конкуренція економіки ділиться на три основні групи.

Як уже говорилося вище, конкуренція між споживачами (і це перша група) полягає в бажанні кожного придбати найкращий товар за найнижчою ціною. На прикладі рівня регіональної політики це можна порівняти з тим, що жителі кожної області хочуть жити як мінімум не гірше існуючого рівня життя в інших областях. Фактично, якщо в якійсь, наприклад, найбільш розвиненій частині країни є проблема перенаселення, то однією з умов усунення цієї ситуації буде надання умов проживання, які здатні конкурувати, а то й перевищувати існуючі в перенаселеній області, додати пільги чи інші стимули, тому що змінювати звичне життя без гострої потреби громадянин може і не побажати.

Другий вид конкуренції в економіці – конкуренція між продавцями та покупцями. Інакше це можна назвати компромісом. Принцип дії можна пояснити тим, що не завжди у держави вистачає ресурсів для максимально комфортного життя її населення, проте будь-яка держава має прагнути підвищення рівня життя. І той баланс, коли й населення живе на достатньому рівні, і держава заради цього не витрачає весь свій бюджет і є метою цього принципу.

І останній у перерахуванні, але далеко не останній за важливістю поділ сутності економічної конкуренції – це конкуренція між продавцями [2].

Повертаючись до регіональної політики, це та робота державних органів, в якій і полягає принцип конкуренції регіонів – потрібно за найменший час і з найменшою кількістю ресурсів, враховуючи всі умови та вихідні дані, найбільш якісно виконати поставлені цілі, які можуть бути найрізноманітнішими - від підвищення мінімальної заробітної плати у регіоні закінчуючи поліпшенням рівня медицини.

Тепер розглянемо питання з іншого погляду. Конкуренція політична (до речі від. лат. *concurrentia* – змагання, суперництво) – це вид взаємодії державних та політичних діячів на навколишню обстановку та один на одного з метою отримати якусь владу, або розширити вже наявну увагу як правовими, так і не правовими методами [3].

На політичну конкуренцію впливає чимало факторів, деякі з них я перерахую нижче. По-перше, це наявність, відповідно, сильної конкурентоспроможності, бо без сильної опозиції у провідної сили неможливий розвиток конкуренції як такої. По-друге, розвиток конкуренції неможливий без засобів масової інформації, важливо врахувати – незалежних ЗМІ або підконтрольних опозиції. В іншому випадку не набувши належного розголосу, або набувши розголосу в негативному ключі, політична сила ризикує з опозиціонера

перетворитися максимум на придаток когось більш впливового, розторопного і уважного до всіх дрібниць яких, втім, у політиці не буває.

У нинішній вітчизняній політології досі, до речі, не було знайдено наукових матеріалів, здатних відобразити якісну політичну конкуренцію як найважливіший елемент процесу демократії [4].

Якщо говорити загалом, то для політичних сил в Україні потрібно знайти баланс між протистоянням та діалогом, компроміс інтересів якщо завгодно. Проте при всьому переліченому вище варто згадати, що погоня за владою не є поганим явищем. Важливо розуміти – кожен конкретний випадок унікальний, можна сказати, кожен конкретний іцидент створює людина. Безумовно, далеко не всі прагнуть влади зі світлих спонукань, проте навіть у нашому житті найчастіше для того, щоб не довести ситуацію до непривабливої потрібно взяти її під контроль, у свої руки. Зрозуміло, тримати ситуацію під контролем набагато зручніше «зверху». Було сказано багато разів і повторитися не менше, влада – інструмент, і як ним користуватись вирішує кожен.

І ось ми підійшли до кульмінації розкриття тези щодо конкуренції регіонів. І одним з найважливіших, якщо не найголовніший, на мій погляд термін в даній ситуації – це поняття кадри.

Кадри – це постійний (штатний, основний), в основному, кваліфікований склад працівників (підприємства, установи, громадської організації, всієї системи виробництва та управління). Кадри – це головний і вирішальний фактор виробництва, перша продуктивна сила суспільства [4].

Від них залежить кінцевий результат і його вид, за них у тому числі конкурують, бо сутність гарного адміністрування полягає в компетентності та грамотності адміністрації. Реалізація завдань управління персоналом також здійснюється через кадрову політику. Регіональна кадрова політика – головний напрямок кадрової роботи у регіоні; сума найважливіших теоретичних положень, принципів, форм, методів, організаційного механізму з вироблення цілей та завдань, спрямованих на збереження наявного, його зміцнення та розвиток кадрового потенціалу регіону. На створення високопродуктивного, згуртованого суспільства, здатного своєчасно реагувати на мінливі вимоги ринку. Різний соціальний та економічний лад, зміна зовнішніх та внутрішніх факторів визначають і різні можливі підходи кадрової політики.

Відповідно до аналітичної інформації проекту оцінки конкурентоспроможності України та її регіонів, який здійснюється Фондом «Ефективне управління» у партнерстві зі Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), до п'ятірки лідерів за рівнем конкурентоспроможності входять наступні регіони України: Харківська, Донецька, Дніпропетровська, Київська області та м. Київ. Найнижчі показники мають такі регіони, як Херсонська, Кіровоградська, Житомирська, Чернігівська та Тернопільська області [5].

Варто розуміти, що конкурентоспроможність буває затребуваною лише там, де вона взагалі є. Регіони нашої країни мають (що логічно) різні сильні та слабкі сторони. Є унікальні гілки галузей/послуг, розташованих лише в одному регіоні, або кількох, відсутність одних перспектив чи природних умов можна замінювати іншими. Як приклад можна навести українські пляжі (в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях) та Карпати (які займають територію Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей) [6-8].

Так само слід пам'ятати, що конкуренція не повинна переходити межу прагнення до першості, інакше цей інструмент розвитку піде на шкоду економіці держави, завдаючи ворожнечі та шкідництва. Підсумовуючи, можна стверджувати, що як і скрізь в інших галузях науки найважливішою якістю та правилом регіональної конкуренції для розвитку країни є рівновага, баланс та ще раз рівновага.

Список використаних джерел:

1. Загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія Вікіпедія. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F>.
2. Навчально-методичні матеріали. Кафедра економічної теорії. Економіка. Презентація. Режим доступу: <http://ftplec.nlu.edu.ua/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B05..pdf>
3. Кочубей Л. О. Політична конкуренція та суспільна конфронтація в Україні: причини, прояви, каталізатори / Л. О. Кочубей // Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія : Політичні науки. - 2017. - № 2. - С. 50-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2017_2_13
4. Рибаківа О. В. Конкуренція і конкурентоспроможність: економічна суть та фактори підвищення [Електронний ресурс] / О. В. Рибаківа. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>
5. Савицька О. М. Вплив міжнародних інтеграційних процесів на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств / О. М. Савицька, С. О. Пермінова, Я. В. Омельченко // Матеріали VII Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання забезпечення стійкого розвитку національного господарства», 24-25 листопада 2017. – Кременчук : Пресс-Лайн, 2017. – С. 99-101.
6. Амосов О., Дегтяр А. Формування людського капіталу в умовах інноваційної економіки: методологічний аспект // Публ. упр.: теорія та практика. - 2011. № 3. С. 164-172. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011_3/doc/3/08.pdf.
7. Кулінська А.В. Становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства / А.В. Кулінська, К.І. Ткач // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 1 (19). – С. 43-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No1/43.pdf>.
8. Balan O.S. Introducing Models of Local Economic Development in Public Administration / O.S. Balan, H.O. Hratiotova, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 3 (61). – С. 18- 25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No3/18.pdf>.

РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ: ДОСВІД І РЕЗУЛЬТАТИ

Кравченко В. М.

Здобувачка ступеню бакалавр 1-курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Лебедєва В.В.

*д. е. н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Партнерство бізнесу і влади виступає формою співпраці бізнесу з органами державної влади та місцевого самоврядування. Необхідно зазначити, що соціальна відповідальність бізнесу та органів влади передбачає відчуття громадської відповідальності обох сторін, що виражає ставлення до життя людей та їх відносин у суспільстві. Умовою успішного виконання завдань партнерства бізнесу і влади є ефективна держава та

ефективний бізнес, який одержує повну підтримку з боку держави і бере активну участь у вирішенні проблем розвитку українського суспільства. У зв'язку з цим стає необхідною розробка довгострокової стратегії соціально відповідального партнерства держави і бізнесу.

Перш за все, треба зазначити, що поняття «державно-приватне партнерство» – форма співпраці між державою та приватним сектором, яка використовується для здійснення інфраструктурних проектів та інших проектів у різних галузях економіки.

Успішні проекти державно-проектного партнерства здатні стимулювати економічний розвиток країни, забезпечити зростання виробництва та розвиток нових ринків. Крім того, укладання контрактів цього партнерства дозволяє зменшити ризики для бізнесу, що допомагає прискорити розвиток та забезпечити сталість проекту.

Якщо розглядати та аналізувати складники цієї теми, то можна виділити та розглянути важливий складник державно-приватного партнерства: «державно-приватне партнерство» є організаційним альянсом, який об'єднує для певних цілей державу та бізнес. Також, він виконує функції та розвивається під дією соціально-економічних та організаційно-економічних відносин [1].

Процес розвитку ДПП почав набирати обороти після 2000-х років. Важливо виділити, що це партнерство включає в себе важливі ознаки, які і несуть в собі стрижень цього поняття. Ось ці ознаки: відносини повинні тривати певний час (від 5 до 50 років); інвестиції від партнера в об'єкт державно-приватного партнерства; фіксація «державного інтересу» та закріплення його в договорах; частину ризиків розподіляти між партнерами.

Якщо казати про переваги самого механізму ДПП, то можна також виділити декілька з них: запровадження сучасних інформаційних систем та технологій; спрощення обов'язків пов'язаних з державним бюджетом та оптимізація бюджетних видатків; надання публічних послуг високого рівня для населення та бізнесу [2].

Тепер можна почати більш детальний аналіз та розкриття теми. Для першого прикладу візьмемо Німеччину. Німеччина надає великого значення запровадженню єдиних стандартів і типових форм взаємодії державних і приватних установ. Існує принцип стандартизації, він є основою ДПП у Німеччині та спрямований на досягнення одразу декількох цілей. Це може допомогти уникнути проблем з бюрократією та децентралізацією структур громадського суспільства. Якщо казати про досвід цієї країни в державно-приватному партнерстві з нашою країною, то можна виділити одну ситуацію, яка відбулася у 2015 році. Співпраця поза пріоритетними сферами включає спеціальну допомогу для виходу з кризи на сході України (за спеціальною ініціативою) та продовження поточних проектів у таких сферах, як охорона здоров'я, планування сім'ї та боротьба з ВІЛ/СНІДом. На проекти фінансової та технічної співпраці було виділено 143 668 мільйонів євро [3].

Другим прикладом буде слугувати співпраця США та України. Це був проект залізничної споруди в Україні з компанією General Electric. Угода передбачає, що компанія General Electric надасть технічну підтримку та фінансування для реконструкції та модернізації залізниці в Україні. У свою чергу, українська компанія Укрзалізниця забезпечить реалізацію проекту [4].

Третій приклад – створення Газового хабу разом з Польщею. Цей проект передбачає створення газотранспортної системи з можливістю реверсу газу між Україною та Польщею та іншими країнами Європи. Підписання у Варшаві Угоди щодо взаємодії між ПАТ «Укртрансгаз» «Gaz-System S.A.» було першим кроком до створення східноєвропейського газового хаба [5].

Щодо ДПП всередині нашої країни, то можна також виділити ситуації, які слугують прикладами для досвіду та результату. Одним з таких прикладів було запровадження електронних аукціонів в сфері державних закупівель, які були впроваджені у 2014 році. Система електронних закупівель ProZorro стала можливою завдяки співпраці держави та приватних ІТ-компаній [6].

Україна має досвід реалізації державно-приватного партнерства з іншими країнами, такими як Китай, США, Франція, Японія та багато інших. Проекти, що були здійснені за участі держави та приватного сектора, призвели до розвитку економіки, забезпечення робочих місць та підвищення рівня життя громадян.

Однак, на жаль, існують також і приклади невдалих проектів державно-приватного партнерства в Україні, які можуть бути пов'язані з корупцією, недостатньою підготовкою або несистемним підходом до реалізації проектів.

Щодо таких проектів, то можна виділити декілька з них:

- Проект «Електронне правосуддя» в Україні, який мав спростити та зменшити терміни судочинства, але зіткнувся з низкою технічних проблем та відкладався у часі. Також, в проекті були порушені питання щодо безпеки даних та конфіденційності, що призвело до його зупинки [7].

- Проект з будівництва «Дністровської ГАЕС» в Україні, який мав забезпечити додаткову енергетичну потужність країни. Проект зазнав низки технічних та фінансових проблем, а також викликав протести від місцевого населення та екологічних організацій. В результаті, проект був зупинений та не був завершений.

Одним з ключових факторів успіху в ДПП є правильне розуміння ролі держави та приватного сектора. У деяких випадках, недостатня увага до розподілу ризиків та відповідальності може призвести до невдалих проектів, які не принесли очікуваного економічного результату.

Також, важливо забезпечити ефективну комунікацію між учасниками державно-приватного партнерства, зокрема, шляхом розробки чітких і доступних правил та процедур. Для успішної реалізації проектів важливо також мати високі стандарти в області технологій та екології.

У світі існують численні приклади успішних державно-приватних партнерств, які сприяли розвитку економіки та покращенню життя населення. Наприклад, будівництво транспортних інфраструктурних об'єктів, спорудження житлових будинків, розвиток енергетики та інших сфер. В середині нашої країни, а також під час співпраці з іншими державами існують деякі успішні приклади такого партнерства, які я навела раніше.

Проте, важливо також зазначити, що державно-приватне партнерство може мати свої недоліки та ризики, такі як корупція, недостатня увага до інтересів громади, надмірна залежність від приватних інвесторів та інші. Тому, для успішної реалізації проектів, важливо забезпечити прозорість процесу прийняття рішень, контроль за виконанням проектів та захист прав громадян та інших зацікавлених сторін [2, 8, 9].

Як висновок, можна сказати, що державно-приватне партнерство може стати дієвим інструментом економічного зростання України за умови забезпечення прозорості та ефективного використання ресурсів. Водночас, досягнення успіху в цій сфері потребує не тільки відкритості та готовності до співпраці, але й дисципліни, технологій та високих стандартів управління проектами.

Список використаних джерел:

1. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки [Текст] : монографія / [Єфименко Т. І. та ін.] ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України Т. І. Єфименко ; Нац. акад. наук. України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування". - К. : [б. в.], 2012. - 371 с. : рис., табл. - 300 прим.

2. СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ ТА ПЕРЕВАГИ МЕХАНІЗМУ ДПП від 24.07.2020 | 13:14 | Департамент інвестицій. Електронний ресурс – Режим доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=196d3373-eb07-4834-a61eb3608f28eb22&title=SutnistDerzhavnoprivatnogoPartnerstva>

3. Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОДА; Федеральне міністерство економіки і енергетики Німеччини (BMW). Електронний

ресурс – Режим доступу: [http://www.dmsrr.gov.ua/federalne-m%D1%96n%D1%96sterstvo-ekonom%D1%96ki-%D1%96-energetiki-n%D1%96mechchini-\(bmwi\)](http://www.dmsrr.gov.ua/federalne-m%D1%96n%D1%96sterstvo-ekonom%D1%96ki-%D1%96-energetiki-n%D1%96mechchini-(bmwi))

4. Новостний портал «Економічна правда». Стаття за темою “Як в США будують "тризуби" для українців. Репортаж із заводу General Electric” – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/08/1/639160/>

5. Новостний портал «Економічна правда». Стаття на тему ««Нафтогаз» хоче створити газовий хаб потужністю 20 мільярдів кубів» – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2014/12/18/514083/>

6. Електронне джерело «Радник у сфері публічних закупівель» – Режим доступу: <https://radnuk.com.ua/zhurnaly/nadannia-pidpriemstvam-konsultatsij-z-pytan-derzhavnykh-zakupivel-dosvid-ievropejskoho-soiuzu/>

7. ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ: СУЧАСНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ; Ханік-Посполітак Роксолана Юріївна, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри галузевих правових наук НАУКМА. Електронний ресурс – Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20bf6159-18e0-4375-bec3-6624c8510f29/content>.

8. Kulinska A. V. The public administration organization analysis of housing and communal services functioning and development in Ukraine / A. V. Kulinska, V. V. Lebedeva, A. V. Petriga // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 90-96. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/90.pdf>.

9. Добрянська Н.А. Удосконалення системи прозорості та доступу до публічної інформації у сфері державного контролю / Н.А. Добрянська, І.Р. Кравцова // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 39-45. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2021/No4/39.pdf>

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

Лиса З. В.

Здобувачка ступеню бакалавр 1-курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Граціотова Г. О.

*к. е. н., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Цифровізація має значний вплив на розвиток місцевого самоврядування, прискорюючи процеси та забезпечуючи більш ефективне та прозоре управління територіальними громадами. Однією з основних переваг цифровізації є забезпечення доступу до інформації та зручність її використання. Це сприяє збільшенню прозорості та відкритості управління, а також забезпечує громадянам можливість брати участь у процесах прийняття рішень.

Завдяки цифровим технологіям місцеві органи самоврядування можуть здійснювати більш ефективну комунікацію з громадянами та забезпечувати їм можливість електронного звернення з питань, що стосуються життя територіальної громади, дозволяють забезпечити більш ефективне та прозоре управління територіальними громадами, а також збільшити вплив громадян на процеси прийняття рішень та забезпечити їм більш активну участь в розвитку своєї громади. Крім того, цифрові інструменти дають змогу вивчати потреби та проблеми громади, розробляти ефективні стратегії розвитку та контролювати їх виконання.

Програма «Громада 4.0» створена для підтримки поточних та майбутніх лідерів цифрової трансформації, щоб допомогти їм розробити концепції та запустити диджитал-проекти, які відповідають потребам мешканців та органів влади громад. У програмі використовуються наявні технології та розробляються нові рішення, щоб покращити стійкість, оптимізувати цифрові процеси та впровадити інновації, які сприятимуть відновленню та відбудові країни.

Як зазначив Віктор Гурський, виконавчий директор SocialBoost : «Сектор інформаційних технологій не перший рік демонструє безпрецедентну стійкість до викликів часу. Державні та комерційні ініціативи кожного дня доводять, що технології грають важливу роль у розвитку країни. «Громада 4.0» стане для українських громад одним з інструментів відновлення та економічного зростання у післявоєнний час. Для формування і розвитку проектів цифрової трансформації громад SocialBoost буде використовувати багаторічний досвід і практики розвитку стартапів та IT-екосистеми України» [1].

Слід відзначити, що цифровізація може відіграти важливу роль у подоланні корупції, яка на сьогоднішній день є великою проблемою як держави в цілому, так і окремих територіальних громад зокрема. Як саме цифрові технології можуть допомогти у боротьбі з корупцією ми розберемо нижче:

1. Електронні системи звітності та фінансового моніторингу: цифрові інструменти можуть зробити фінансові операції більш прозорими та спрощеними. Наприклад, електронні системи звітності та моніторингу можуть допомогти у виявленні не декларованих активів чиновників або у виявленні корупційних схем. Фінансовий моніторинг здійснює Національний Банк України.

2. Електронні закупівлі: цифрові технології можуть полегшити процес закупівель та зробити його більш прозорим. Електронні системи закупівель можуть допомогти у виявленні корупційних схем та уникненні їх. Система електронних закупівель Prozorro показала дуже гарний результат в даному напрямку.

3. Електронні сервіси: впровадження електронних сервісів може зменшити кількість прямих контактів між чиновниками та громадянами, що може зменшити можливості для корупції. Ось перелік е-сервісів, які наразі активно працюють: Кабінет електронних сервісів, Он-лайн будинок юстиції, Веб-портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану», Дія «Державні послуги онлайн» [2].

4. Відкриті дані: відкриті дані можуть допомогти виявити корупційні схеми та розкрити корупційні факти. Наприклад, публікація інформації про бюджет місцевої ради та витрати чиновників може зробити їх дії більш прозорими та підвищити відповідальність за їх дії. Єдиний державний веб-портал відкритих даних, той ресурс, який працює в даному напрямку.

5. Кібербезпека: зростання кількості цифрових технологій може збільшити ризики кібератак та кіберзлочинності. Тому необхідно вдосконалювати заходи кібербезпеки, щоб забезпечити захист цифрових даних та інформації. Як зазначив Заступник голови Держспецзв'язку Віктор Жора: «Національний Кластер Кібербезпеки – ефективна платформа не тільки для обміну думками, а й для пошуку нових сценаріїв, вироблення нових алгоритмів дій для посилення нашого кіберзахисту» [3].

6. Електронне голосування: перехід на електронне голосування може зменшити ризик фальсифікації голосів, а також забезпечити більшу конфіденційність та безпеку голосування. Електронне голосування може дозволити обробку результатів швидше та більш ефективно, що зменшує ризик зловживання та корупції.

Однією з основних переваг цифровізації є можливість здійснення електронної реєстрації на отримання документів та послуг, що зменшує час на їх отримання та уникнення черг та непотрібних витрат. Крім того, громадяни можуть використовувати електронний підпис для підписання документів та взаємодії з державними органами. Ці сучасні послуги з легкістю можна отримати на електронному порталі «Дія».

Також цифровізація сприяє підвищенню прозорості та ефективності державних послуг, оскільки всі дані та процеси зберігаються в електронному вигляді, що дозволяє швидко контролювати та аналізувати їх. Вона дозволяє зберігати документи та інформацію в електронному вигляді, що робить їх більш доступними та захищеними від втрати та псування.

Хоча існує позитивна тенденція щодо запровадження та розвитку інструментів е-демократії в Україні, законодавча база, що регулює їх використання, потребує змін та доповнень. Багато підзаконних актів втратили свою актуальність через застарілість своїх заходів та строків їх виконання. Деякі базові закони також потребують змін, зокрема ті, що стосуються застосування різних інструментів е-демократії та місцевої демократії. Це означає, що існує потреба у подальшому розвитку е-демократії в Україні [4, 5].

В цілому можна зробити висновок, що цифровізація має важливу роль в системі надання державних послуг громадянам, оскільки забезпечує більш швидкий, зручний та ефективний доступ до державних послуг, зменшує час на їх отримання та забезпечує більшу прозорість та контроль над процесами.

Список використаних джерел:

1. «Час диджитальних змін: нова можливість для цифровізації українських громад»/ «Децентралізація» 31.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://decentralization.gov.ua/news/16062>.

2. «Електронні сервіси он-лайн»/gov.ua Державний сайт України [Електронний ресурс]- режим доступу <https://psjust.gov.ua/elektronni-posluhy/elektronni-servisy-on-layn/>.

3. Врублевський О. «Електронна демократія в Україні: вчора, сьогодні, завтра»/ Врублевський О. //02.03.2023 [Електронний ресурс]–режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/16183>.

4. «Національна кібербезпека в умовах війни: основні досягнення, плани та перспективи»/ gov.ua Державний сайт України// 09.12.20222023 [Електронний ресурс]– режим доступу <https://cip.gov.ua/ua/news/nacionalna-kiberbezpeka-v-umovakh-viini-osnovni-dosyagnennya-plani-ta-perspektivi>.

5. Balan O.S. Introducing Models of Local Economic Development in Public Administration / O.S. Balan, H.O. Hratiotova, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 3 (61). – С. 18- 25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No3/18.pdf>.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ В СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Лук'янчук К.П.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Свірідова С.С.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка»*

Одним із головних завдань бюджетної політики України є модернізація та оптимізація діяльності держави у сфері державних закупівель. Поняття публічних закупівель визначається як важіль розвитку добросовісної конкуренції у господарських відносинах між державою та суспільством. Однією з проблематичних точок публічних

закупівель є реалізація даного процесу, яка в свою чергу потребує забезпечення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів в сьогодишніх умовах – умовах посилення антикорупційного контролю в усіх сферах діяльності держави.

Проблематика у даному процесі реалізації виражається як раз у процесі контролю за дотриманням процедур державних закупівель, котрий не має права бути обмеженим формальністю проведення тендерів, фіксацією порушень, накладенням штрафів і санкцій на порушників.

Нормативно-правова база контролю у сфері публічних закупівель є Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 992-VIII. Він установлює правові та економічні основи здійснення державних закупівель. Наприклад, відповідно до частини першої статті 7 даного Закону, уповноважений орган здійснює регулювання та реалізує державну політику у сфері закупівель у межах повноважень, визначених тим самим Законом України «Про публічні закупівлі». Також зазначено те, що центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику в цій сфері і здійснює контроль у межах своїх повноважень, які визначення у основних нормативно-правових актах: Конституції України, Законом України «Про публічні закупівлі» та іншими законами України.

Слід також зазначити те, що контроль за процесом втілення публічних закупівель не здійснюється тільки в момент, коли сама закупівля вже здійснилась, а у впродовж всього періоду складного та обширного процесу розвитку добросовісної конкуренції у господарських відносинах між державою та суспільством.

Закон України «Про публічні закупівлі» визначає суб'єкти контролю у сфері закупівель, серед яких: Уповноважені органи – центральні органи, що здійснюють повноваження та забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері публічних закупівель. Реалізацію державної політики у сфері публічних закупівель. казначейські послуги, бухгалтерські послуги, Антимонопольна комісія, центральний орган виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері державного фінансового контролю, банки, громадяни та громадські організації та їх профспілки.

Усі суб'єкти контролю публічних закупівель здійснюють моніторинг процедури проведення публічної закупівлі. Даний моніторинг полягає у тому, щоб здійснювався саме аналітичний збір інформації щодо дотримання замовником законодавства у сфері публічних закупівель.

Контроль у сфері публічних закупівель в першу чергу виконує моніторинг дотримання суб'єктами публічних закупівель правил самого процесу та їх законів. «Правила» публічних закупівель оформлено у шість головних принципів, таких як:

- Добросовісна конкуренція серед учасників;
- максимальна економія, ефективність та пропорційність;
- відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівлях;
- недискримінація учасників та рівне ставлення до них;
- об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі;
- запобігання корупційним діям та зловживанням

Окрім цього, суб'єкти у сфері публічних закупівель мають свою низку принципів, які доволі просто окреслити у вісім основних принципів функціонування органів контролю у сфері публічних закупівель: верховенство права, законність, професіоналізм, прозорість, політична неупередженість, незалежність, конфіденційність, доброчесність. Ці принципи не мають жодних конфліктів із принципом дотримання правил публічних закупівель через те, що ці принципи між собою в певних аспектах перекликаються (рис. 1) [7, 8].

Із принципів за правилом виникають основні засади діяльності, завдання та функції суб'єктів контролю публічних закупівель. Наприклад, в Державної аудиторської служби України сім основних засад діяльності, таких як:

- захист реальних інтересів держави;
- виявлення втрат державного бюджету та їх відшкодування;

- попередження фінансових порушень та їх наслідків;
- оперативність реагування на економічні загрози держави;
- ризикоорієнтований підхід до планування;
- мінімізація втручання в діяльність об'єктів контролю;
- висока якість доказової бази, невідворотність відповідальності за вчинені порушення

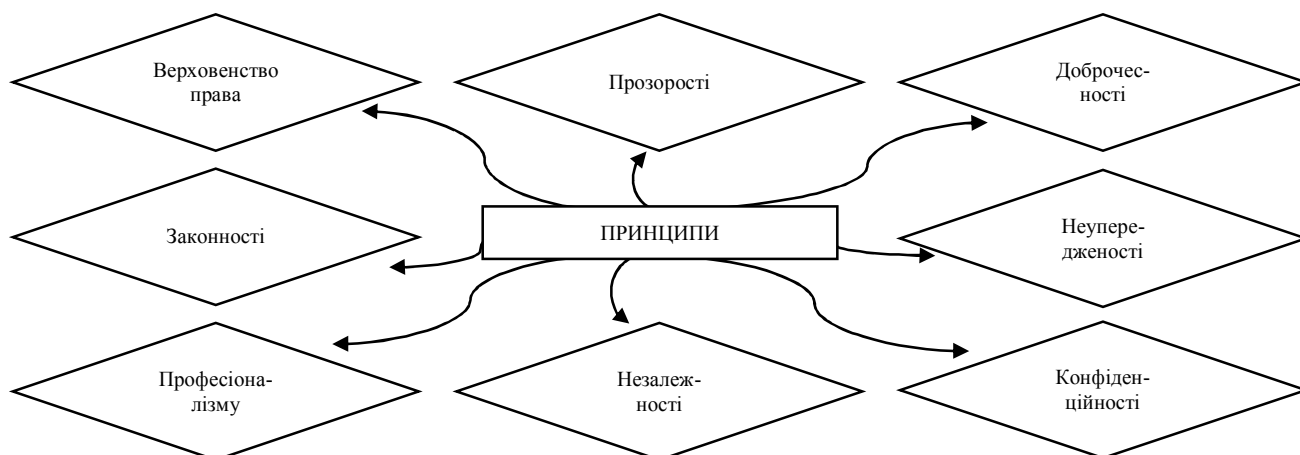

Рисунок 1 – Основні принципи суб'єктів контролю у сфері публічних закупівель

Як висновок, необхідно зазначити те, що контроль у сфері публічних закупівель – ємнісний процес, який потребує від суб'єктів контролю точної та досконалої уваги до процесу публічних закупівель в юридичному (законному) та економічному (аудиторському) аспектах. Принципи контролю закупівель чітко визначаються відповідно до принципів їх проведення та відповідного до них нормативно-правових актів. Таким чином, завдяки аудиту виконуються чесні, правомірні та прозорі процеси господарських правовідносин між державою та її суспільством.

Список використаних джерел:

1. Русін В.М. Контроль у сфері публічних закупівель // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» // №12, 2020
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015р. №922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
3. Про рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 №576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
4. Державний контроль за дотриманням вимог законодавства у сфері державних/публічних закупівель. URL: <https://dozorro.org/derzhkontrol>
5. Органи контролю закупівель ДП «Prozorro». Prozorro Інфобокс. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/kontrol-v-publichnih-zakupivlyah>
6. Розгляд звернень щодо публічних закупівель. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/kontrol-publichni-zakupivli>
7. Balan O.S. Sociocultural Competence Development as Prerequisite for Future Public Administration Specialists' Becoming / O. S. Balan, M. Ye. Shepel, L. Tsekhmistrenko // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 5-15. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/5.pdf>.
8. Балан А.А. Електронна система «Prozorro» як революція в системі публічних закупівель в Україні / А.А. Балан, Д.А. Буковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 16-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/16.pdf>.

ОСНОВНІ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Лук'янчук К.П.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки та менеджменту

Гусаріна Н.В.

д. е. н., професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національний університет «Одеська політехніка»

Сфера надання публічних послуг містить в себе одну із найважливіших складових оцінювання результативності роботи працівників у сфері публічного адміністрування. Процес оцінювання робочої діяльності може здійснюватися різними методиками. Вони можуть створювати і бути складовими складно та ємнісної системи публічного управління та адміністрування. Деякі з цих методик офіційно закріплені нормативно-правовими актами. Вони офіційно визначають поняття цих методик, ким вони здійснюється, на кого вони розповсюджені та який повинен отримуватися результат у завершенні оцінки.

Загалом існують чотири найпоширеніших методик оцінювання праці діяльності працівників у сфері надання публічних послуг в Україні. Перший метод є соціологічне опитування на основі єдиної методології та розробленої анкети. Надалі існує метод експертного оцінювання, які вже були апробовані різними експертами. Завдяки цьому методу якість послуг у Центрі надання адміністративних послуг (ЦНАП) оцінюється за шкалою у тисячу балів. Наступним методом оцінювання якості діяльності робітників у сфері надання публічних послуг є внутрішні оцінювання. Даний метод стає поширеним в органах місцевого самоврядування та в органах виконавчої влади. В останній час внутрішнє оцінювання вже існує у вигляді онлайн опитувань, електронних систем та талонів електронної черги. Останній, найпоширеніший метод оцінки є внутрішній аудит. Його проводять підготовлені експерти — внутрішні аудитори. Також це є системним видом самооцінювання органу, що надає публічні послуги (рис. 1).

Рисунок 1 – Основні методики оцінювання робітників, які надають публічні послуги

На основі наведеного зверху рисунку можна визначити, що оцінка діяльності працівників, що надають публічні послуги, виконується завдяки наведеній інформації як і зовні організації так і всередині самого процесу. Також варто зазначити, що вже деякі методики оцінювання мають можливість проводитися у онлайн режимі. Таким чином збір інформації для аналізу актуальної ситуації у органах, що надають публічні послуги, може

стати ще точніше аніж раніше через те, що результати оцінювання електронно реєструється та більша кількість опитаних може взяти участь.

В останній час визначається також п'ята методика оцінювання роботи працівників, що надають публічні послуги. Вона є не менш важливою аніж ті, що зазначені вище. Чи є систематичної орієнтації з виявлення найефективнішою практики надання публічних послуг які застосовують органи влади що досягають найкращих результатів.

Окрім як методики оцінювання, у даному процесі на меншу роль відіграють саме інструменти оцінки якості роботи працівників, які надають публічні послуги. Такими інструментаріями оцінки якості діяльності є: зовнішнє соціологічне опитування, опитування, онлайн опитування, експертне оцінювання, аудит та орієнтація на кращі практики (рис. 2).

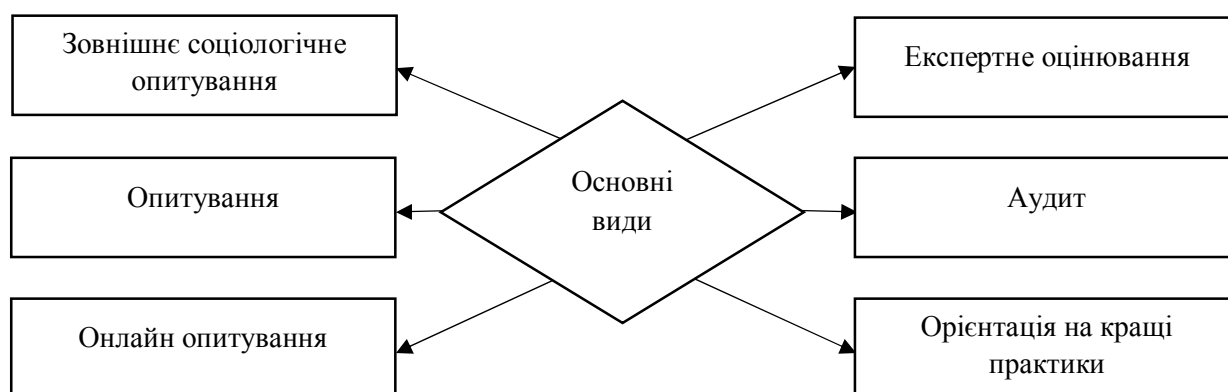

Рисунок 2. – Види інструментів оцінювання працівників, які надають публічні послуги

Соціологічне опитування якості роботи працівників, що надають публічні послуги бере за джерело замовників публічних послуг відповідно. Це фіксується заздалегідь підготовленими анкетами. Дану оцінку проводять спеціальні служби на замовлення зацікавлених сторін.

Інструментарій опитування використовують таке саме джерело як і соціологічне опитування — замовників послуг. Замовниками публічних послуг є громадяни. Так само як і попередній інструментарій, оцінювання діяльності працівників, що надають публічні послуги, використовує анкети як фіксацію результатів опитування.

Найактуальнішим інструментом оцінки є онлайн опитування. Її результати фіксують в у двох напрямках: у сайті та у скриньках. У першому випадку закріплюється результат оцінювання за допомогою електронних баз даних. Особливістю даного інструментарію є в тому, що замовник публічної послуги має оцінити одразу на виході з приміщення роботу діяльності працівника органу.

Експертне оцінювання використовує як джерело документацію, сайти, спостереження, результати спілкування з надавачами публічних послуг та надсилання запиту. Цей інструментарій оцінювання ефективності діяльності робітників фіксується за допомогою анкет, текстових та графічних файлів. Відповідно процес оцінювання за даною методикою проводять підготовлені експерти.

Аудит як інструмент оцінювання роботи працівників, що надають публічні послуги поділяється на внутрішній та зовнішній, однак джерело в них є одним і тим самим. Цим джерелом виступають документація, сайти, спостереження за роботою працівників, спілкування із громадянами і працівниками та запити. Результати оцінювання фіксується за допомогою анкет, текстових та графічних файлів. Дану оцінку проводять підготовлені аудитори, які у свою чергу поділяються також на внутрішніх аудиторів і на зовнішніх [7, 8].

Наступним інструментарієм оцінки є орієнтація на кращі практики. Як джерело використовують документацію, сайти, спостереження за роботою працівників, результати оцінювання незалежними організаціями, як і вище зазначеної методики, орієнтація на кращі практики фіксується текстовими та графічними файлами. Проводять оцінку посадові особи органу влади. Переважна частина цього інструментарію містить в собі поняття, навчання, застосування позитивного досвіду та обмін інформації. Це є один із найактуальніших та найсучасніших інструментів оцінювання якості роботи працівників згідно до принципів нового ринку праці та суспільства у даній галузі. Окрім того що визначаються переваги та недоліки роботи працівника, у даному процесі також є можливість у об'єкта оцінювання отримати нові навички на основі досвіду інших та продовжити свій кар'єрний ріст та реалізацію самого себе у сфері державних послуг.

Як висновок, можна зауважити, що оцінювання роботи працівників, що надають публічні послуги громадянам України є невід'ємною частиною системи діяльності у галузі публічного управління та адміністрування. Саме завдяки цьому етапу у діяльності організації знаходяться нові потенціали розвитку надання публічних послуг, отримуючи найефективніші методи реалізації принципів своєї роботи і задач.

Список використаних джерел:

1. Бабінова О. Проблеми оцінки якості та ефективності діяльності органів місцевої влади [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/September/6.html>
2. Вайс І., Керол Г. Оцінювання: Методи дослідження програм та політики ; пер. з англ. / Вайс І., Керол Г. - К.: Основи, 2000. - 671 с.
3. Роль державної влади та місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.anrb.ru/isei/cf2006/d897.html>
4. Основи публічної політики та управління : навч. посібник / [С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко та ін.]. - К.: НАДУ, 2010.
5. Сеніна А. О. Структура критеріїв якості надання адміністративних послуг / А. О. Сеніна, Ю. Б. Іванов // Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Управління функціонуванням та розвитком економічних систем в умовах глобальних перетворень». - Х., 2014. - С. 227-230.
6. Сеніна А. О. Проблемні аспекти організації надання адміністративних послуг в Україні / А. О. Сеніна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки і практики».- Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. - С. 205-207.
7. Balan O.S. Sociocultural Competence Development as Prerequisite for Future Public Administration Specialists' Becoming / O. S. Balan, M. Ye. Shepel, L. Tsekhmistrenko // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 5-15. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2021/No1/5.pdf>.
8. Balan O.S. The concept of a "new" model of public administration / O. S. Balan, N. A. Dobrianska, M. G. Smarovoz // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 2 (60). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/ No2/29.pdf>.

ФУНКЦІЇ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД ТА ЇХ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ

Сергал С.С., Гончарова О.М.

здобувачки ступеня бакалавр 4 курсу, Інститут, економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка»*

Місцеве самоврядування – багатогранне та комплексне політико-правове явище, яке може характеризуватися різнобічно. Аналіз Конституції України (1996 р.) дозволяє зробити висновок, що місцеве самоврядування як об'єкт конституційно-правового регулювання виступає в якості:

- по-перше, відповідної засади конституційного ладу України;
- по-друге, специфічної форми народовладдя;
- по-третє, права жителів відповідної територіальної одиниці (територіальної громади) на самостійне вирішення питань місцевого значення.

Система місцевого самоврядування в структурно-організаційному плані являє собою сукупність органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та організаційних форм, за допомогою яких відповідна територіальна громада або її складові частини здійснюють завдання та функції місцевого самоврядування, вирішують питання місцевого значення [1].

Сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради – представницькі органи місцевого самоврядування, які представляють відповідні сільські, селищні, міські або внутрішньо міські (районні у місті) територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та законами України.

Загальний склад сільської, селищної, міської, районної у місті у рад й визначається відповідною радою самостійно в межах, визначених Законом України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів». Обласні та районні ради мають дещо іншу, ніж сільські, селищні, міські ради природу. Вони не виступають представницькими органами обласних та районних громад, Конституція України не визнає наявності таких громад і не розглядає населення області, району як суб'єкти місцевого самоврядування, а обласні, районні ради конститууються як органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст у межах повноважень, визначених Конституцією України, цим та іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

До виключної компетенції сільської ради належать такі розглядувані на пленарних засіданнях питання:

- організаційно-управлінські (затвердження регламенту, плану роботи ради, затвердження статуту територіальної громади; утворення та ліквідація різних виконавчих органів ради, реорганізація апарату ради; вибори секретаря тощо);
- адміністративні (розгляд питань адміністративно-територіального устрою в межах громади тощо);
- правові (прийняття та скасування місцевих підзаконних актів; затвердження договорів, укладених від імені ради; створення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги тощо);

- контролюючі (прийняття звітів сільського голови, керівників виконавчих органів, посадових осіб; розгляд запитів депутатів, прийняття рішень по запитах тощо);
- виборчі (участь в організації виборчого процесу – місцевих виборів до сільради, місцевого референдуму; рішення щодо дострокового припинення повноважень сільського голови та депутата ради тощо) та інші [2].

Повноваження міської ради: затвердження регламенту ради; утворення і ліквідація постійних та інших комісій ради, затвердження та зміна їх складу, обрання голів комісій; утворення виконавчого комітету ради, визначення його чисельності, затвердження персонального складу; внесення змін до складу виконавчого комітету та його розпуск; обрання на посаду та звільнення з посади секретаря ради у порядку, передбаченому цим Законом; затвердження за пропозицією сільського, селищного, міського голови структури виконавчих органів ради, загальної чисельності апарату ради та її виконавчих органів відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України, витрат на їх утримання; утворення за поданням сільського, селищного, міського голови інших виконавчих органів ради; затвердження плану роботи ради та заслуховування звіту про його виконання з урахуванням вимог статті 32 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"; заснування аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації відповідної ради, призначення і звільнення їх керівників та інші [3].

Здійснення контрольних функцій сільськими, селищними та міськими радами:

- заслуховування звіту сільського, селищного голови про діяльність виконавчих органів ради;
- прийняття рішення про недовіру сільському, селищному голові;
- заслуховування звітів постійних комісій, керівників виконавчих органів ради та посадових осіб, яких вона призначає або затверджує;
- заслуховування повідомлень депутатів про роботу в раді, виконання ними доручень ради; розгляд запитів депутатів, прийняття рішень по запитах;
- прийняття рішень щодо дострокового припинення повноважень депутата ради в порядку, встановленому законом;
- скасування актів виконавчих органів ради, які не відповідають Конституції чи законам України, іншим актам законодавства, рішенням відповідної ради, прийнятим у межах її повноважень;
- прийняття рішення щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного голови у випадках, передбачених законом [4-7].

Аналіз економіко-організаційних основ функціонування місцевого самоврядування є дуже корисним для України як для країни, що прагне стати дійсно демократичною. Правильне розуміння та ефективне використання досвіду вдосконалення основ місцевого самоврядування необхідні при проведенні в країні політичної реформи, стосовно адміністративно-територіального устрою та поглибленого реформування органів влади на місцях.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».
2. Старецька Л. І., Томнюк О. Є., Луценко З. М., Юрченко М. М. Місцеве самоврядування: оглядовий курс. Навчальний посібник. – К., 2006 – 78 с. – (Навч. прогр. для працівників місц. самоврядування).
3. Актуальні проблеми формування органів місцевого самоврядування в Україні. – Ужгород, 1997.

4. Організація та функціонування представницьких органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах : наук. розробка / авт. кол. : О. Д. Лазор, Х. М. Кохалик та ін.; за наук. ред. О. Д. Лазор. - К. :НАДУ, 2009. - 44 с.

5. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>

6. Balan O.S. Introducing Models of Local Economic Development in Public Administration / O.S. Balan, H.O. Hratsiotova, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 3 (61). – С. 18- 25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No3/18.pdf>.

7. Балан О. С. Функції та сфери публічного управління / О. С. Балан, І. Р. Кравцова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 6 (46). – С. 27-32. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No6/27.pdf>

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Скрябіна Є.А.

Здобувачка ступеня бакалавр 1-курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Балан О.С.

*д. е. н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Розбудова незалежної, суверенної, соціальної Української держави передбачає демократизацію суспільства, яка полягає в удосконаленні, перш за все, системи владних відносин, що неможливо без подальшої децентралізації влади та реального використання владного потенціалу органів місцевого самоврядування. Конституцією та законодавством України народ визнається джерелом державної влади, а первинним суб'єктом місцевого самоврядування – територіальна громада. Таким чином громадянин України є, водночас, суб'єктом державної влади й членом територіальної громади. Будь-які процеси, що зумовлюють розвиток місцевого самоврядування, стосуються, передусім, його ключового елемента – громади, як соціального середовища, де організовано побут, спілкування, задоволення потреб і, нарешті, біологічне існування людини – мешканця населеного пункту.

Для початку слід надати визначення поняттю місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування – це спілка мешканців в містах, селах, селищах, які самі вирішують проблеми та питання місцевого, локального значення. Цікаво, як саме місцеве самоврядування зародилося та вкоренилося в Україні. Для цього слід звернутися до історії нашої квітучої Батьківщини.

З другої половини XIV століття велика частина українських земель увійшла до складу Великого князівства Литовського, і тривалий час місцеве самоврядування розвивалося в межах його загальнодержавної системи. В українських містах почало вводитися Магдебурзьке право, що створило нову адвокатську базу для формування регіонального самоврядування. У 1339 р. останній Галицький правитель Болеслав-Юрій уперше презентував Магдебурзьке право автокефальному містечку Сенюк.

Об'єднання 1654 р. величезної частки української території ознаменувало виникнення ліквідації класичних змін регіонального самоврядування. Спочатку українські землі мали запевнення про непорушність прав на місцеве самоврядування, а в 60-70-х роках

XVII століття окремі українські містечка навіть набули Магдебурзького права. Проте в 1764 р. було ліквідовано університет гетьманства, а через два десятиліття було проведено нову адміністративно-територіальну реформу, і вся імперія, включаючи Україну, була поділена на 50 новоспечених губерній [1].

Розквіту місцеве самоврядування зазнало у 1917 р, під час Лютневої революції. Саме вона стала поштовхом для нових перспектив в Україні. В Україні формуванню регіонального самоврядування сприяла робота Центральної Ради. Вже в II Універсалі (20 листопада 1917 року) було оголошено про необхідність «вжити всіх заходів щодо закріплення та поширення прав регіонального самоврядування, які є органами верховної управлінської влади на місцях». Відповідно до Конституції Української загальнонародної республіки (УНР) від 29 квітня 1918 року, конституційний устрій України мав ґрунтуватися на засадах принципу децентралізації: землям, волостям та громадам надавалися повноваження великого самоврядування [2].

Економічну основу територіального самоврядування становила спільна власність членів громади, зокрема й на землю. Громада самостійно встановлювала правила господарювання, місцеві податки, платежі та інші повинності.

Суб'єктом міського самоврядування виступала міська громада, а сільського – сільська громада (верв), яка об'єднувала жителів кількох сусідніх сіл, мала землю в корпоративній власності, представляла своїх членів у відносинах з іншими громадами, феодалами, державною владою [3].

Більшовики зверталися до автохтонного самоврядування негативно. Однак під тиском есерів Рада Народних Комісарів 29 грудня 1917 прийняла розпорядження «Про створення Комісаріату з автохтонного самоврядування», проблемою якого була координація діяльності державних і сільських установ.

Просуваючись трохи далі сторінками історії я би хотіла розглянути завершальний етап становлення місцевого самоуправління.

Діюча система місцевого самоврядування набуває обрисів у 1996-1997 роках після прийняття Конституції України. Я би хотіла процитувати та перерахувати ключові положення цього документу [4]:

1) місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села, селища, міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (стаття 140);

2) місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою безпосередньо і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи (стаття 140);

3) органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, є районні та обласні ради (стаття 140).

Водночас Конституція України закріпила дві системи публічної влади на території області та району, які є різними за формою, структурою, принципами формування й механізмом функціонування [5-7]:

1) місцеві державні адміністрації, які є місцевими органами державної виконавчої влади;

2) місцеве самоврядування як владу територіальних громад.

Таким чином, були закладені передумови для формування двох управлінських проблем:

1) проблеми делегування повноважень між органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування;

2) проблеми правових гарантій діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій і вирішення компетенційних спорів між ними.

Можна зробити висновок, що Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування» 1997 р. справді підвели до першого кроку комунальної реформи, який

закінчився схваленням інституту регіонального самоврядування як елемента демократичного конституційного режиму держави. Водночас були закладені передумови для наступної стадії громадської реформи, яка має вивести автохтонне самоврядування в Україні на рівень запитів Європейської хартії регіонального самоврядування.

Провівши аналіз різних теорій походження місцевого самоврядування, можна звести основні їх відмінності до різниці у поглядах на способи формування місцевих органів та на характер взаємовідносин з центральною владою. Кількість теорій у науці не містить вичерпного переліку, але ця цифра складає вісім-десять різноманітних концепцій. Місцеве самоврядування в Україні розвивалося в багатьох напрямках, але вчені-науковці виділяють п'ять основних етапів розвитку. Історія становлення територіальної громади має дуже давні корені. Місцеве самоврядування в Україні має давні традиції. В умовах розбудови української державності та становлення демократії, саме ефективна система місцевого самоврядування може стати тим інструментом, який забезпечить задоволення потреб наших громадян, розвиток населених пунктів, районів і звичайно ж нашої держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Руденко О. М., Козюра І. В., Ткаленко Н. В., Маргасова В. Г. Історія та теорія місцевого самоврядування : навч. посібн. / О. М. Руденко І. В. Козюра, Н. В. Ткаленко, В. Г. Маргасова. – Київ : Кондор-Видавництво, 2016. – 226 с.
2. Мальчин Ю.М., Чумак В.А. Історія місцевого самоврядування України: навч. пос. / Мальчин Ю.М., Чумак В.А. /Піл заг.ред. Спунбер Діани, Горбового А.Ю., Халецької А.А. – Вид. 3-тє – К.: АМУ, 2017. – 88 с.
3. Політологія: Підручник / За ред. М.М. Вегеша.— К.: П50 Знання, 2008. — 556 с. — (Вища освіта ХХІ століття). ISBN 978-966-346-453-4.
4. Клімова Г.П. Місцеве самоврядування в Україні: історія і сучасність / Г.П. Клімова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. - Х. : Право, 2004. - Вип. 8. - С. 80-89.
5. Безуглий О.В. Територіальна громада в Україні: напрями та чинники сталого розвитку: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / Національна академія держ. управління при Президентові України; Харківський регіональний ін- т держ. управління. – Х., 2008. – 20 с.
6. Balan O.S. The concept of a "new" model of public administration / O. S. Balan, N. A. Dobrianska, M. G. Smarovoz // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 2 (60). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No2/29.pdf>.
7. Лебедева В.В. Адміністративна діяльність в сфері публічного управління / В. В. Лебедева, К. К. Трофименко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 47-53. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/47.pdf>.

ЕФЕКТИВНІСТЬ КРАУДТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Соколік Л.О.,

Аспірантка, Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Одними з найефективніших управлінських технологій, яку теоретики та практики сучасного публічного управління високо оцінюють, є краудтехнології (від англ. «crowd» - натовп), які передбачають використання ресурсів необмеженої кількості осіб. Краудтехнологій можна визначити як: 1) добровільне використання колективного розуму та праці для досягнення корисних цілей різного роду; 2) передача інституційним суб'єктом

певних функцій невизначеному колу осіб без укладання трудового договору з урахуванням публічної оферти; 3) процес делегування завдань до значної та переважно анонімної кількості індивідів (Інтернет-спільноти) та залучення їх активів, ресурсів, знань чи досвіду; 4) отримання ідей та відгуків для прийняття рішень щодо діяльності суб'єкту управління.

Останнім часом краудтехнології достатньо широко використовуються в органах публічної влади. У зв'язку із зазначеним постає питання про ефективність краудтехнологій саме у публічній сфері, незважаючи на доведеність їх ефективності у бізнес-секторі. Слід також зазначити, що питанням оцінки ефективності використання краудтехнологій присвячено не багато вітчизняних наукових робіт. Однак в них розглянуті лише вартісні аспекти реалізації краудтехнологічних проєктів у бізнесі. Однак ефективність використання краудтехнологій у системі публічного управління визначатиме перспективи розвитку цих технологій у врядуванні.

Як відомо, сутність ефективності визначається як співвідношення між досягнутим результатом та використаними ресурсами. При цьому таке співвідношення може мати як адитивну, так й раціональну форму. Адитивний метод оцінки ефективності може бути застосований, якщо результат та витрати краудтехнологічного проєкту мають вираз в однакових одиницях виміру (наприклад, в оцінці фінансових показників проєкту). Таким чином, для оцінки ефективності краудтехнологічного проєкту важливо визначити можливі ефекти (результати) та витрати.

Ефекти (результати) реалізації краудтехнологічного проєкту в органах публічної влади полягають у наступному:

А) Комунікаційний ефект

- кількість громадян залучених до вирішення проблеми;
- кількість поданих ідей;
- кількість перспективних ідей.

Б) Репутаційний ефект

- зміна кількості позитивних та негативних публікацій про діяльність органу публічної влади;
- зміна оцінки діяльності органів публічної влади з боку рейтингових організацій;
- підвищення рівня довіри громадян до органів публічної влади.

В) Управлінський ефект

- кількість прийнятих управлінських рішень, спрямованих на усунення або вирішення проблемі;
- кількість прийнятих нормативних актів, що пройшли публічну експертизу та були скореговані з врахуванням громадської думки;
- кількість виявлених проблем, що вимагають участі у їх вирішенні органів публічної влади.

Г) Фінансовий ефект

- економічна вигода в грошовій формі (скорочення бюджетних витрат, їх оптимізація, додатковий прибуток від реалізації проєкту).

– Витрати на організацію та реалізацію краудтехнологічного проєкту можуть бути визначені як витрати, пов'язані:

- зі створенням багатосторонньої платформи (спеціалізованої багатосторонньої онлайн-платформи, форуму, каналу зворотного зв'язку на сайті органу публічної влади);
- зі змістом платформи та організацією конкретного краудтехнологічного проєкту (витрати на оплату праці фахівців, які відповідають за ІТ-підтримку платформи та підтримку її у працездатному стані; модераторів та фасилітаторів проєкту, а також осіб, які опрацьовують результати проєкту; витрати на купівлю та утримання серверів);

– навчанням працівників, які підтримують реалізацію краудтехнологічних проєктів (ІТ-фахівців, модераторів, фасилітаторів, аналітиків та ін.);

– матеріальне заохочення учасників краудтехнологічного проєкту для підтримки у них мотивації.

Співвіднесення результатів і витрат краудтехнологічного проєкту дозволяє оцінити його прибутковість, ресурсомісткість та ресурсовіддачу (як ресурс виступає колективний розум), які є основними показниками ефективності.

Прибутковість проєкту може бути визначена у наступний спосіб:

$$p = P - B, \text{ де} \dots \dots \dots (1)$$

Pr – прибутковість краудтехнологічного проєкту

P – результат використання краудтехнології у грошовому вимірі

B – витрати на організацію та реалізацію краудтехнології у грошовому вимірі

Краудмісткість проєкту може бути визначена у наступний спосіб:

$$KM_{ком} = PR_{ком}, \text{ де} \dots \dots \dots (2)$$

$KM_{ком}$ – краудмісткість комунікаційна

$R_{ком}$ – комунікаційні результати від реалізації краудпроєкту.

$$KM_{реп} = PR_{реп}, \text{ де} \dots \dots \dots (3)$$

$KM_{реп}$ – краудмісткість репутаційна

$R_{реп}$ – репутаційні результати від реалізації краудпроєкту.

$$KM_{упр} = PR_{упр}, \text{ де} \dots \dots \dots (4)$$

$KM_{упр}$ – краудмісткість управлінська

$R_{упр}$ – управлінські результати від реалізації краудпроєкту.

$$KM_{фін} = PR_{фін}, \text{ де} \dots \dots \dots (5)$$

$KM_{фін}$ – краудмісткість фінансова

$R_{фін}$ – фінансові результати від реалізації краудпроєкту.

Краудвіддача проєкту може бути визначена у наступний спосіб:

$$KB_{ком} = R_{ком}B, \text{ де} \dots \dots \dots (6)$$

$KB_{ком}$ – краудвіддача комунікаційна

$R_{ком}$ – комунікаційні результати від реалізації краудпроєкту.

B – витрати на організацію та реалізацію краудпроєкту

$$KB_{реп} = R_{реп}B, \text{ де} \dots \dots \dots (7)$$

$KB_{реп}$ – краудвіддача репутаційна

$R_{реп}$ – репутаційні результати від реалізації краудпроєкту.

$$KB_{фін} = R_{упр}B, \text{ де} \dots \dots \dots (8)$$

$KB_{упр}$ – краудвіддача управлінська

$R_{упр}$ – управлінські результати від реалізації краудпроєкту.

$$KB_{фін} = R_{фін}B, \text{ де} \dots \dots \dots (9)$$

$KB_{фін}$ – краудвіддача фінансова

$R_{фін}$ – фінансові результати від реалізації краудпроєкту.

ІНСТРУМЕНТИ МОНІТОРИНГУ Й ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Степанова А.В.,

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д. е. н., професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка»*

Говорячи про ефективну та прозору систему державного управління та її складових, необхідно розуміти, що важливу роль у забезпеченні її функціонування відіграє набір інструментів моніторингу й оцінки діяльності публічної влади. Користуючись даними інструментами можна сприяти забезпеченню необхідного рівня відповідальності, яким володіють органи публічної влади в державі, та стимулювати тенденцію підвищення довіри громадян до діяльності владних органів та їх дій.

Сам процес моніторингу та оцінки діяльності органів публічної влади першочергово направлений на оцінювання результатів виконаних обов'язків певним органом державної влади. Таким чином, оцінюванню можуть підлягати наступні аспекти діяльності органу: успішність виконання державних проєктів, програм та стратегій, відповідність дій чинному законодавству України, рівень задоволеності громадян діями державного органу, рівень залученості громадян та громадських організацій до прийняття рішень, відповідність стратегічних цілей отриманим наслідкам у певному звітному періоді тощо [1].

Сьогодні при оцінюванні діяльності органів публічної влади переважно використовується такий інструмент як звітність та підконтрольність. Він дозволяє визначати перелік заходів, що були використані органом публічної влади задля виконання покладених на нього обов'язків та досягнення поставлених на початку визначеного періоду цілей. Найпоширенішими складовими даного інструменту моніторингу та оцінювання є подання щомісячних, щоквартальних або щорічних звітів, проведення аудитів та залучення провідних експертів галузі для здійснення експертного оцінювання діяльності. При використанні цього інструменту вищі органи влади, що проводять моніторинг, мають доступ до основної інформації про діяльність певного органу, щодо якого проводиться процедура. До джерел цієї інформації зазвичай належать звіти про використання бюджетних коштів, звіти про загальну діяльність органу, дані статистичного характеру, що формуються на протязі періоду та інші джерела.

Іншим інструментом моніторингу та оцінювання діяльності органів публічної влади є громадський контроль. Здебільшого він будується на доступі до інформації, яку публікують органи публічної влади згідно з Законом «Про доступ до публічної інформації» та деякі інші нормативно-правові акти, пов'язані з діяльністю державних органів та органів місцевого самоврядування. Саме цей інструмент сприяє підвищенню прозорості діяльності публічних органів та забезпечує більш чітке дотримання законодавчих актів. Окрім того громадський контроль, як інструмент моніторингу діяльності влади, значно підвищує її ефективність та результативність [2-3].

Із поширенням процесу цифровізації не можна не згадати про новий інструмент оцінювання та моніторингу діяльності органів публічної влади, який увійшов у практику зовсім нещодавно – інтернет-моніторинг та аналіз соціальних мереж органів влади. На сьогодні цей інструмент досі не використовується на максимум своїх можливостей, адже згідно зі статистичними даними в Україні й досі не всі органи влади активно

використовують соціальні мережі. Так, серед органів судової ланки жодної активності в інтернеті не здійснюють 27% від всіх органів у країні [4, 5].

Так, на основі визначених інструментів моніторингу, можна сформувати схему дій для досягнення високих результатів моніторингу та оцінки діяльності органу публічної влади, яка включатиме в себе наступні складові (рис. 1):

1) раціональне встановлення цілей: кожен орган публічної влади має користуватися принципом раціональності при встановленні цілей на плановий період. За умов використання цього принципу мають встановлюватися виключно найважливіші цілі та пріоритети розвитку певного населеного пункту, адміністративно-територіальної одиниці або держави, якщо цілі встановлюються органом вищої влади;

2) визначення ймовірних шляхів досягнення поставлених цілей: кожен орган публічної влади зобов'язаний визначати певний перелік дій, необхідних для реалізації кінцевої мети своєї діяльності. При визначенні цих дій необхідно створити зв'язок між заходами, що заплановано реалізувати, встановити чіткі строки виконання цих заходів задля їх реалізації у визначений термін та окреслити основні етапи їх втілення й очікувані результати для кожного з них;

3) визначення засобів реалізації: кожен орган публічної влади має визначити наявні ресурси, що можуть бути використані для досягнення цілей у плановому періоді. Окрім того важливою складовою цього етапу є взаємодія владного органу з громадськістю та засобами масової інформації;

4) встановлення показників бажаного результату: кожен орган публічної влади має визначити показники та індикатори, за допомогою яких можна бути визначити наскільки успішно були виконані поставлені напередодні завдання та цілі.

Рисунок 1 – Схема досягнення результатів моніторингу та оцінювання діяльності органу публічної влади

Таким чином, у підсумок можна сказати, що існує великий перелік інструментів та засобів моніторингу й оцінювання діяльності органів публічної влади. Сьогодні спостерігається тенденція розширення кількості цих інструментів завдяки активній

цифровізації, що робить ймовірним значне збільшення засобів моніторингу у найближчому майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Євсюркова О.В. Особливості формування системи моніторингу як елемента оцінювання механізмів сервісної діяльності органів публічної влади / Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 16. – С. 102–108.
2. Левченко Д.С. Найпоширеніші форми діяльності щодо взаємодії з державою в сфері публічного адміністрування в Україні. Актуальні питання сучасної науки та освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 2-3 бер. 2020 р.). – Львів, 2020. – С. 47-48.
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 31 березня 2023 р. № 2939-VI. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
4. Чернишук П. Медіавідкритість судів України / П. Чернишук // Юридична газета. – 2020. – URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/72-sudiv-ukrayini-viddayut-perevagu-facebook.html>
5. Липинська О.А. Організація роботи громадської приймальної народного депутата України / О.А. Липинська, К.К. Котруца // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 61-68. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/61.pdf>.

СТАНДАРТИ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ДЕМОКРАТИЧНОГО УРЯДУВАННЯ

Степанова А.В.,

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка»*

Дослідження стандартів та принципів управління в системі демократичного урядування є важливим аспектом розвитку державного управління та діяльності органів державної і місцевої влади. Окрім того стандарти управління активно сприяють підвищенню прозорості та ефективності діяльності органів влади в країні. Зокрема, можна говорити про наступне визначення стандартів управління в системі демократичного урядування: стандарти управління являють собою сукупність правил та принципів, які першочергово спрямовані на урегулювання та координацію взаємодії між органами державної або місцевої влади та населенням і налагодженню співпраці між урядовими органами та гілками влади: законодавчою, виконавчою та судовою. Також принципи управління в системі демократичного управління сприяють регульованому та систематичному розподілу відповідальності між органами влади. Впровадження стандартів управління в систему демократичного урядування також сприяє раціональному використанню інформації у засобах масової інформації та проведенню більш прозорих та відкритих виборчих заходів в державі [1].

В Україні стандарти управління закріплюються в різних законодавчих актах. Переважною кількістю цих актів є Закони України та загальні положення щодо управління та демократії, що містяться в Конституції України. Окрім того згадку про стандарти управління в демократичному урядуванні можна знайти в інших нормативно-правових актах, які призначені регулювати демократичну систему управління України загалом.

Одним з основних стандартів в системі демократичного урядування є прозорість під час прийняття управлінських рішень. У демократичній системі всі рішення приймаються виключно у відкритому порядку, на засадах всебічного обговорення та знаходження компромісу у випадках, коли виникають суперечливі твердження з приводу порушеного питання.

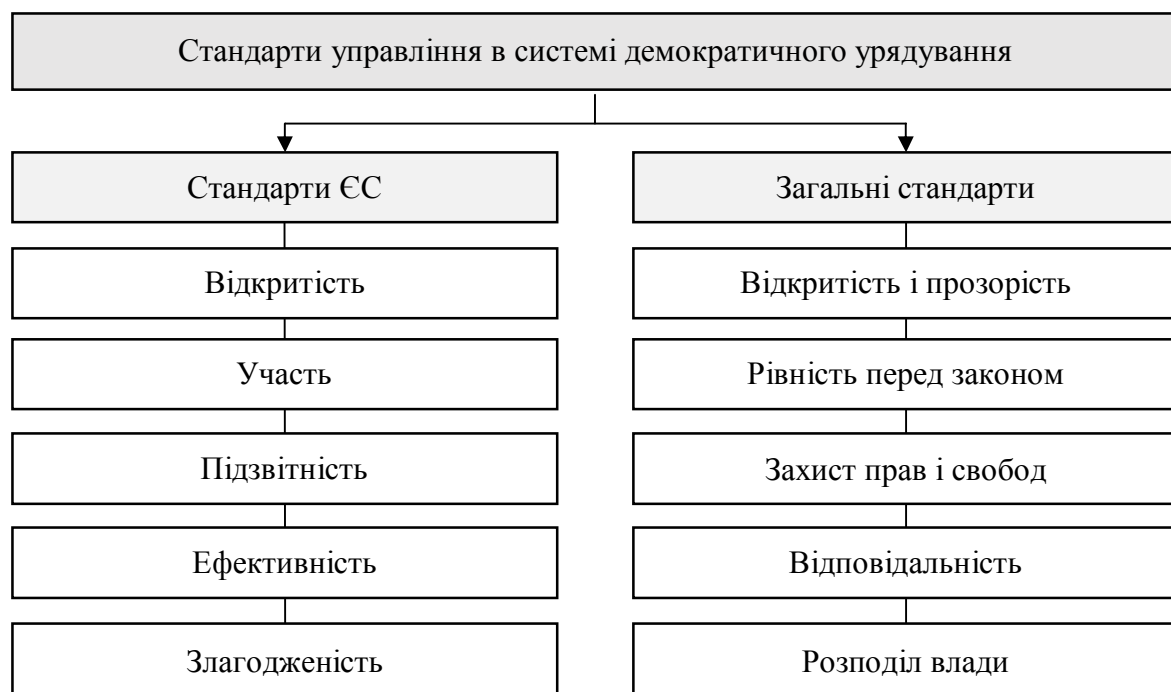

Рисунок 1 – Стандарти управління в системі демократичного урядування

Також важливим стандартом є участь громадян у прийнятті рішень в адміністративній та публічній сферах суспільного життя. Згідно з цим стандартом, громадяни є пасивними об'єктами адміністративних процесів у державі, які сприяють прийняттю та реалізації державно-управлінських рішень на всіх етапах їх розвитку [2].

Не менш важливим стандартом в системі демократичного урядування є підзвітність, яка передбачає створення чіткої та прозорої системи управління та контролю в органах державної та місцевої влади. Стандарт підзвітності може включати в себе вимоги до звітування перед керівництвом, створення внутрішніх механізмів контролю та забезпечення відповідності з вимогами законодавства та регуляторного середовища.

При формуванні системи демократичного урядування чи при процесах її реформування не варто також забувати про стандарти відповідальності, метою існування яких є відповідальність органів державної та місцевої влади, їх посадових осіб, за вчинення протиправних дій, бездіяльність або прийняття рішень, які не відповідають сучасним потребам громадян. Окрім того стандарти відповідальності також сприяють несенню відповідальності за реалізацію та практичне втілення прийнятих рішень органами влади. Цей стандарт також передбачає можливість перегляду прийнятих рішень для їх редакції та адаптування до умов та потреб [3].

Необхідною складовою системи демократичного урядування також є стандарт рівності. Згідно з ним кожний громадянин має рівні права та можливості у питаннях публічного управління та може за власним бажанням впливати на прийняття рішень органів місцевої та державної влади. Це означає, що громадяни мають право на свободу слова та думки, право на участь у виборах та громадських обговореннях, а також право на доступ до інформації про діяльність органів влади.

Так, у стандартах управління можна сформулювати декілька основних аспектів: організаційний та процедурний. Організаційний аспект стандартів управління передбачає створення ефективної структури уряду та його підрозділів, а також забезпечення достатньої кількості кваліфікованих працівників, які здатні виконувати свої обов'язки на високому рівні. Процедурний аспект передбачає забезпечення прозорості та відкритості прийняття державно-управлінських рішень та доступу до публічної інформації для громадян.

Також до стандартів управління у демократичному урядуванні можна віднести етичні принципи, до яких варто відноситися наступні: дотримання громадянських прав, забезпечення принципу верховенства права та законності, а також протидія корупційним проявам у сфері діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [3, 4].

Стандарти управління в системі демократичного урядування також мають забезпечувати відсутність недискримінації. Органи державної влади також мають дотримуватись вимог щодо рівного доступу до послуг та рівної участі громадян у прийнятті рішень незалежно від раси, кольору шкіри, національності, релігії, статі, віку та інших ознак. Демократичне урядування передбачає захист прав людини та громадянських свобод, що є одним з основних принципів стандартів управління.

Таким чином, можна підсумувати, що стандарти управління в системі демократичного урядування є гнучкими та адаптивними до змін в політичній, соціальній та економічній сферах. Вони визначають не лише процеси та процедури, але й місію, цілі та вектор розвитку держави у майбутньому, а також розвиток її економіки та суспільства. Важливою складовою стандартів управління є забезпечення відкритості та діалогу між державними органами та громадськістю, що дозволяє враховувати потреби та інтереси громадян при прийнятті рішень.

Список використаних джерел:

1. Когутюк В.Ю. Практичні рекомендації щодо адаптації європейських стандартів державного управління виборчим процесом в Україні / Право та державне управління. – 2015. – № 4 (21). – С. 74-78.
2. Шевченко О.О. Наближення публічного управління в Україні до європейських стандартів / О.О. Шевченко, М.М. Коваленко // Механізми державного управління. – 2017. – № 1. – С. 27-32.
3. Зозуля В.О. Принципи демократичного урядування в умовах глобалізації / Державне управління. – 2017. – № 28. – С. 108-112.
4. Кулінська А. В. Концептуальний підхід до формування фінансового механізму державного управління національною економікою України / А. В. Кулінська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 4 (38). – С. 22-30. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No4/22.pdf>.

ВАЖЛИВІСТЬ SOFT SKILLS У ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОГО ГОЛОВИ

Фоміна Д.А.

здобувачка ступеню бакалавр 1 курсу, Інститут Економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Шепель М.Є.

*к.пед.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка», м.Одеса*

Кожне місто не може існувати без міського голови. Згідно конституції України міський голова — головна посадова особа територіальної громади міста в Україні [1]. Сучасний міський має використовувати свої комунікативні навички, вміння критично мислити, вміння вирішувати конфлікти, навички тайм-менеджменту, вміння працювати в команді. Ці навички є дуже важливими для міста, оскільки він спілкується із представниками своєї міської ради, територіальних громад, сільських, селищних та інших міських рад. Кар'єра міського голови передбачає взаємодію з різними верствами суспільства, вирішення проблем свого міста. Ось чому застосування навичок м'якого навчання має велике значення. У довідковій літературі можна знайти наступне визначення soft skills (м'які навички). Відповідно до Оксфордського словника, м'які навички – це «особистісні якості, які дозволяють вам добре спілкуватися з іншими людьми» [2]. Словник Макміллана визначає soft skills таким чином: «навички, які дозволяють комусь добре працювати з іншими людьми, наприклад здатність ефективно спілкуватися, працювати в команді чи керувати нею» [3]. Що стосується словника Коллінза, то він визначає навички soft skills як: 1. «навички міжособистісного спілкування, такі як здатність добре спілкуватися з іншими людьми та працювати в команді»; 2. «бажані якості для певних форм зайнятості, які не залежать від набутих знань: вони включають здоровий глузд, уміння мати справу з людьми, позитивне гнучке ставлення [4].

Виділяють таку класифікацію soft skills [5, с. 165]:

1. Індивідуальні якості (здатність приймати рішення та вирішувати проблеми; чітко ставити завдання та формулювати цілі; позитивне мислення та оптимізм; орієнтація на споживача та кінцевий результат).

2. Комунікативні якості (чітко формулювати думки (повідомлення); дружнє спілкування та хороші манери; співпраця з різними типами людей; структурувати та модерувати зустрічі (дискусії); слухати та враховувати всі точки зору; добре відповідати – аргументовано, чітко, пунктуально та ввічливо; якісно готувати та проводити презентації; враховувати культурні та міжнародні особливості).

3. Управлінські якості (бути командним гравцем; об'єднувати та мотивувати команду; навчати та розвивати членів команди; передбачати та запобігати ризикам; чітко планувати та керувати часом)

Ф. Рамсумайр і Р. Хауї виділяють ієрархію soft skills. За словами дослідників, комунікативні навички, як правило, знаходяться на вершині. Вони є фундаментальними для бізнесу. Важко уявити собі бізнес без контакту з кимось на певному рівні протягом деякого часу. Персонал розмовляє з колегами, керівники розмовляють з персоналом і звітують перед керівництвом. Керівництво спілкується з радою, яка відповідає перед акціонерами. Після цього йде налагодження відносин. Будучи навичкою, яка тісно пов'язана зі спілкуванням, управління стосунками має важливе значення для бізнесу. Це сполучна ланка, яка об'єднує всі організаційні компоненти, і це є необхідністю при роботі з клієнтами та постачальниками. Третє місце займає емоційний інтелект, який включає ті здібності до співіснування з однолітками, підлеглими та керівниками; вимагає особи, яка впевнена у своїх здібностях і обмеженнях і не вибачається ні за що; породжує доцільність у прийнятті рішень; переплітається з етикою, відповідальністю та зрілістю [6, с. 234 - 236].

У воєнний та післявоєнний період важливими важливими компетентностями міського голови виступають не тільки володіння фаховими знаннями та навичками, а також володіння навичками soft skills, що включають комунікативні навички, вміння працювати в команді, критичне мислення, вміння вирішувати конфліктні ситуації, лідерські якості, тайм-менеджмент. Розглянемо більш детально навички soft skills міського голови так як вони важливі у воєнний та післявоєнний період.

Так, під комунікативними навичками розуміють вміння ефективно передавати потрібну інформацію. Комунікативні навички відносяться до комунікативної компетентності. Сьогодні у роботі міського голови важливого значення набуває іншомовна

комунікативна компетентність. На нашу думку, іншомовна комунікативна компетентність включає не тільки знання та володіння іноземною мовою на достатньому рівні, але й знання та дотримання правил іншомовного ділового та мовленнєвого етикету [7, 8].

Вміння працювати в команді розуміємо як здатність людей працювати разом над вирішенням проблеми або групи проблем. До навичок командної роботи можна віднести такі навички як вміння слухати, спілкуватися, бути чесним та відповідальним.

Під критичним мисленням розуміємо ретельне обдумування предмета чи ідеї, без залучення почуттів. До навичок критичного мислення відносимо: порівняння інформації з різних джерел, аналіз та структурування інформації, вміння ставити запитання та слухати.

Вважаємо, що критичне мислення тісно пов'язане із навичками вирішення конфліктів, особливо дипломатичним шляхом. На нашу думку, навички вирішення конфліктів включають: активне слухання, наполегливість, посередницьку діяльність.

Під лідерськими якостями, які дуже необхідні міському голові, розуміємо вміння представити інтереси міста на національній та міжнародній арені.

Тайм-менеджмент розглядається як вміння ефективно керувати не тільки власним часом, але й часом свої підлеглих для ефективного досягнення поставлених цілей.

Отже, володіння навичками soft skills відіграє важливу роль у діяльності міського голови, як у мирний, військовий та післявоєнний час.

Література

1. Конституція України .Розділ XI Місцеве самоврядування [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво президента України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-xi>.
2. Soft skills [Електронний ресурс] // Oxford Learner's Dictionaries – Режим доступу: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/soft-skills?q=soft+skills>
3. Soft skills [Електронний ресурс] // Macmillan Dictionary. Free English Dictionary and Thesaurus. – Режим доступу: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/soft-skills>
4. Soft skills [Електронний ресурс] // Collins Online Dictionary. Definitions, Thesaurus and Translations. – Режим доступу: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/soft-skills>
5. Коваль К.О. Розвиток "soft skills" у студентів – один з чинників для їх працевлаштування. [Електронний ресурс] / К. Коваль // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2015. – Т. 2. – С. 162–167. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2015_2_26.
6. Ramsoomair F., Howey R. The Hard Realities of Soft Skills. Problems and perspectives in management. 2004. Iss. 4. P. 231-239. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/prperman_2004_4_20
7. Граціотова Г.О. Вплив організаційної культури на професійну підготовку державних службовців в Україні / Г.О. Граціотова, Е.С. Нестерванська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 22-30. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2021/No4/22.pdf>.
8. Balan O.S. Introducing Models of Local Economic Development in Public Administration / O.S. Balan, H.O. Hratiotova, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 3 (61). – С. 18- 25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No3/18.pdf>.

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Фоміна Д. А.

здобувачка ступеню бакалавр 1-курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Граціотова Г. О

*к. е. н., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Сьогодні я хочу розповісти про «конституційні засади правового захисту прав та інтересів громадян» в межах «територіальної організації влади в Україні».

Передусім, слід зазначити, що «конституційні засади» є фундаментальними принципами, на яких ґрунтується українська держава та її система влади. Зокрема, Конституція України визначає, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою, де головними цінностями є «права та свободи людини», їх захист, гідність та безпека.

Одним із головних завдань «територіальної організації влади» є забезпечення прав та інтересів громадян на місцевому рівні. Це означає, що місцева влада має гарантувати дотримання конституційних прав та свобод громадян, зокрема, права на життя, свободу та особисту недоторканність, свободу думки та вираження, свободу зборів та асоціацій тощо.

Одним з найважливіших конституційних засад «правового захисту прав та інтересів громадян» є принцип законності. Згідно з цього принципу, всі дії органів влади та посадових осіб повинні ґрунтуватись на законах, що забезпечує прозорість та законність дій органів влади. Додатково, Конституція України передбачає право щоб громадяни зверталися до органів влади з петиціями та скаргами, що забезпечує можливість контролювати та впливати на дії влади [1].

«Територіальна організація влади в Україні» включає національний, регіональний та місцевий рівні влади. Кожен з цих обсягів, має свої повноваження та обов'язки забезпечення прав та інтересів громадян.

Національний рівень влади забезпечує «загальнодержавну політику в ділянці прав людини та громадянських свобод». Наприклад, Верховна Рада України приймає закони, які зачіпають права людини та громадянських свобод, а Президент України підписує їх.

Регіональний рівень влади забезпечує реалізацію політики на регіональному рівні та включає органи влади областей, міст обласного значення та районів. Регіональні органи влади мають повноваження з розробки та виконання регіональних сервісів, які чіпляють права людини та громадянських свобод.

Місцевий рівень влади включає органи влади міст, сіл та селищ міського типу. Місцеві органи влади мають доручення з розробки та досягнення місцевих програм, які стосуються юриспруденції людини та громадянських свобод. Одним з визначальних завдань територіальної організації влади є забезпечення реалізації прав та інтересів громадян на місцевому рівні. Зокрема, місцеві органи влади мають повноваження забезпечувати доступ громадян до освіченості, охорони здоров'я, ступінь досконалості та соціального захисту [2].

Треба зазначити, що в Україні існує система правового захисту прав та інтересів громадян, яка забезпечує їхню реалізацію та захист. Ця система включає різні механізми та інструменти, які дозволяють громадянам захистити свої права та інтереси на різних рівнях влади. Один з головних «механізмів правового захисту прав та інтересів громадян» в Україні – це «судова система». Українська судова система складається з загальних судів, спеціалізованих судів та Конституційного Суду України. За допомогою цих судів громадяни

можуть брати під оборону свої права та інтереси, а також звертатися до судів з питаннями, що стосуються дій чи нерухомості органів влади на місцях.

Ще одним механізмом правового захисту прав та інтересів громадян є право на звернення до органів влади на місцях з питань, що стосуються їхніх прав та інтересів. Громадяни можуть звернутися до місцевих органів влади з питань «житлово-комунального господарства», охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту та інших питань, які стосуються їхнього життя та діяльності [3].

Я хотіла би звернути вашу увагу на «проблеми правового захисту прав та інтересів громадян в межах територіальної організації влади в Україні» та шляхи їх вирішення.

Першою і найбільш поширеною проблемою є недостатнє «інформування громадян про їх права» та можливості захисту. Це стає причиною того, що громадяни не можуть ефективно захистити свої права, навіть коли вони знають про них. Для ухвалення цього питання треба забезпечити вільний доступ до правової інформації, зокрема, через «публікації на сайтах владних органів, урядових порталах та інших джерелах».

Другою проблемою є відсутність «ефективного механізму захисту прав громадян». Це стосується як судової системи, так і органів виконавчої влади, які не завжди здатні забезпечити ефективний захист прав громадян. Для вирішення цієї проблеми необхідно провести «реформу судової системи», забезпечити фінансування та кваліфікованість працівників правоохоронних органів, підвищити рівень доступності судових послуг для громадян.

Третьою проблемою є недостатня реалізація прав громадян на участь у прийнятті рішень та вплив на процеси влади. Для вирішення цієї проблеми необхідно забезпечити більшу відкритість та «прозорість в роботі органів влади», з особібно, шляхом публікації інформації про плани, рішення та роботу владних структур [4].

Ще хочу звернути увагу, на роль «місцевих органів влади в забезпеченні прав та інтересів громадян на місцевому рівні».

Місцеві органи влади включають в себе «органи місцевого самоврядування», виконавчі органи місцевих рад та органи місцевої державної адміністрації. Вони забезпечують виконання законів та здійснення політики держави на місцевому рівні.

Однією з вирішальних ролей місцевих органів влади є забезпечення прав та інтересів громадян на місцевому рівні. Вони здійснюють контроль за виконанням законів та здійсненням державної політики на місцевому рівні, а також забезпечують охорону прав та свобод громадян.

Місцеві органи влади здійснюють низку заходів для забезпечення прав громадян на місцевому рівні. Наприклад, вони встановлюють місцеві правила та норми, які відрегулюють різні галузі життєдіяльності громадян, в тому числі житлово-комунальне господарство, охорону здоров'я, освіту, культуру та інше.

Крім того, місцеві органи влади забезпечують реалізацію прав громадян на участь у місцевому самоврядуванні та демократичному процесі затвердження рішення на місцевому рівні. Наприклад, вони організовують громадські слухання, розробляють проекти рішень та забезпечують їх публічне обговорення [5].

Та останнє, що я хочу розповісти, це «Значення міжнародних стандартів та норм для правового захисту прав та інтересів громадян в межах територіальної організації влади в Україні». Захист прав і свобод людини є однією з найважливіших задач кожної країни, в тому числі і України. У зв'язку з цим міжнародне право має значення для забезпечення прав людини та їх правового захисту. Міжнародні стандарти і норми, включаючи міжнародні договори, «конвенції та рекомендації», є важливим посібником для забезпечення прав людини в Україні. Більшість з них мають пряме значення для внутрішньої законодавчої та правової системи України, а деякі є навіть нормативними актами, що мають пряме дійсне значення в Україні.

Одним з найважливіших міжнародних стандартів є «Всеагенство ООН» з прав людини, яке включає в себе багато документів, що стосуються прав людини. Найвідомішим з них є Всесвітня декларація прав людини, яка була прийнята в «1948 році».

Крім того, «Україна є стороною багатьох міжнародних договорів та конвенцій, включаючи Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, Конвенцію про права дитини, Конвенцію про заборону катувань» та інші [6-8].

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що правовий захист прав та інтересів громадян в межах територіальної організації влади в Україні є важливим елементом будь-якої демократичної системи. Механізми правового захисту, зокрема, місцеві органи влади, є ключовими для забезпечення цих прав та інтересів. Однак, існують певні проблеми в цій сфері, такі як недостатня ефективність механізмів, корупція, вплив певних груп на прийняття рішень, та інші. Тому важливо приділяти увагу вдосконаленню механізмів правового захисту та боротьбі з цими проблемами. Застосування міжнародних стандартів та норм є одним із шляхів до досягнення цієї мети. Якщо ми будемо продовжувати розвивати та покращувати нашу систему правового захисту, то ми зможемо забезпечити більш ефективний захист прав та інтересів громадян в межах територіальної організації влади в Україні.

Список використаних джерел:

1. Право України про місцеве самоврядування: Навчальний посібник / за ред. В. В. Колодійчука. – К.: Знання, 2019.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
4. Шевченко С. І. Правовий захист прав і свобод людини в Україні: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2015.
5. Остапенко О. О. Юридичний захист прав людини в умовах реформування державного управління в Україні: Монографія. – Львів: ПАІС, 2016.
6. Дерев'янка Т. В. Механізми правового захисту прав людини в Україні: Науково-практичний посібник. – Харків: Видавець Лозовий А.О., 2017.
7. Мартинюк А.О. Удосконалення аудиту ефективності процесу підготовки управлінських кадрів, здатних до професійної діяльності в органах публічної влади / А.О. Мартинюк, Д.О. Пульча // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 2 (20). – С. 51-59. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No2/51.pdf>.
8. Кулінська А.В. Становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства / А.В. Кулінська, К.І. Ткач // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 1 (19). – С. 43-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No1/43.pdf>.

АНАЛІЗ ПЕРІОДІВ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНІ

Фук В. О.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Липинська О.А.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Нові виклики, що постали перед українською державою, військові дії та зовнішня агресія, втрата значної частини промислового потенціалу країни поставили питання щодо розроблення підходів до розуміння поняття державності, а саме до аналізу періодів розвитку державності України. Загалом, питання історичного розвитку державності України постійно викликають інтерес у науковців, що виявляється у різноманітних поглядах та становленні багатьох теорій виникнення та розвитку державності України.

Саме тому запропоновано розглянути та проаналізувати основні періоди історичного розвитку державності України. Основними етапами розвитку української державності є: державність Київської Русі; державність Галицько-Волинського князівства; державність за часів Гетьманщини; державність за доби Української революції; державність радянської України, державність Карпатської України, державність незалежної України.

При цьому слід зазначити, що в історії української державності період Запорізької Січі доцільно розглядати у контексті українського державотворення. Також варто відзначити, що у литовсько-польський період відбувся ренесанс ідеї української державності. За доби двох імперій розвивалася українська національна ідея, яка вплинула на подальший розвиток державотворчих процесів в Україні [1].

Україна відзначає День незалежності 24 серпня року – державне свято на честь ухвалення у 1991 році Акта проголошення незалежності України. Постанова суверенної України відіграло вирішальну роль у розпаді СРСР та остаточному руйнуванні комуністичної тоталітарної системи. Це стало початком відліку нового етапу розвитку демократичної сучасної Української держави. Сьогодні незалежність України – запорука вільного розвитку держав і народів Європи і головна перешкода для російського імперіалізму, якому для розгортання потрібне поглинання України, її матеріальних та людських ресурсів. Розглянемо детальніше періоди історичного розвитку державності України [2].

Перший етап розвитку державності України – Українська державність в часи Київської Русі. Київська Русь була тим фундаментом, з якого і розпочалося зведення української державності. Якщо говорити більш детально про державотворчі процеси, які протікали в той час, то слід зазначити, що під владою Києва об'єдналися два величезних слов'янських політичних центри – Київський і Новгородський. Ця подія, яку літопис відносить до 882 р., традиційно вважається датою утворення Давньоруської держави. Виникнення Давньоруської держави з центром у Києві було закономірним результатом внутрішнього соціально-економічного та політичного розвитку східних слов'ян. Процес їх політичної консолідації зумовлений також рядом інших внутрішніх і зовнішніх факторів: територіальною і культурною спільністю східних слов'ян, економічними зв'язками і їхнім прагненням об'єднати сили в боротьбі з спільними ворогами [3].

Другий етап – продовжило традиції української державності Галицько-Волинське князівство. В умовах монгольського загарбання і розпаду державних структур у Подніпров'ї галицько-волинські князі у XIII-XIV століттях розвинули інститут державності на значній частині українських земель. Тоді вдалося не лише зберегти, а й посилити європейський

вектор розвитку, стати частиною спільних зусиль у боротьбі із монгольським нашествям. Виявом цього стало коронування 1253 року Данила Галицького у Дорогичині короною, присланою Папою Римським Інокентієм IV. Князі Галицько-волинської землі мали судові повноваження. Вони також очолювали військову організацію князівств. Князю належало право збирання податків, карбування монет і розпорядження скарбницею, визначення розміру і порядку стягнення митних поборів. Прерогативою князівської влади було керівництво зовнішньополітичними відносинами з іншими державами [4].

Третій етап розвитку української державності – державність за часів Гетьманщини. Гетьманщина була життєздатним політичним організмом: мала органи влади, територію, державну організацію, військо, фінансову, податкову та нормативно-правову системи тощо.

Вершиною політико-правової думки Гетьманщини стало укладання Пилипом Орликом 1710 року Конституції як договору гетьмана Війська Запорозького зі старшиною та козацтвом. Це була одна із перших європейських конституцій нового часу [1].

Четвертий етап – державність за доби Української революції. У ході Української революції 1917–1921 років вперше у ХХ сторіччі створили незалежну національну державу. Від моменту створення у березні 1917 року Центральна Рада намагалася забезпечити демократичні законодавчі підвалини державного будівництва: затвердила принципи судової системи, закон про вибори, сформувала уряд, розпочала формування війська тощо. Ці принципи були реалізовані в Українській Народній Республіці, проголошеній 20 листопада 1917 року. 22 січня 1918 року IV Універсалом Української Центральної Ради відбулося проголошення незалежності та суверенності Української Народної Республіки [5].

П'ятий етап – державність радянської України. Не можна з історії української державності викидати і період радянський. З чого ж він розпочався і як протікав? Борючись проти Центральної Ради, більшовицькі організації докладали чимало зусиль для скликання Всеукраїнського з'їзду Рад, який би проголосив більшовицьку владу в Україні, створив Українську радянську державу і затвердив в ній диктатуру пролетаріату. Ідею проведення Всеукраїнського з'їзду Рад висунула більшовицька фракція виконавчого комітету Київської Ради робітничих депутатів [4].

Шостий етап – державність Карпатської України. Від жовтня 1938 року розпочався процес українського державотворення на Закарпатті, що на той момент входило до складу Чехословаччини. Підсумком цих зусиль стало проголошення 15 березня 1939 року незалежності Карпатської України – республіки на чолі з президентом. Державні атрибути вона перейняла від УНР. Зокрема, державною мовою проголошено українську, затверджено національний синьо-жовтий прапор, гімн – пісню «Ще не вмерла Україна», герб – сполучення крайового герба з національним (тризуб Володимира Великого з хрестом на середньому зубі). Українці на Закарпатті стали першими у передвоєнній Європі, хто не змирився із анексією та зі зброєю в руках виступив на захист свободи [6].

Сьомий етап історичного розвитку державності – державність незалежної України. 16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет. Вона проголосила верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території, незалежність і рівноправність у зовнішніх відносинах [5].

24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР ухвалила Акт проголошення незалежності України, який став точкою відліку сучасної державності. Насправді ж, відбулося відновлення державного суверенітету, за який українці змагалися протягом багатьох століть. Навіть більше – проголошення державної незалежності Україною відіграло вирішальну роль у розпаді СРСР та остаточній ліквідації комуністичної тоталітарної системи. 1 грудня 1991 року на всеукраїнському референдумі Український народ абсолютною більшістю голосів підтвердив прагнення жити в самостійній державі.

У країні почалися демократичні перетворення, відбувся поділ державної влади на три гілки. 1992 року законодавчо затверджено державні герб, гімн і прапор України. 28 червня 1996 року відбулася ще одна знаменна подія – прийняття Конституції. Основний закон

остаточно проголосив Україну суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, визнав людину найвищою соціальною цінністю і утвердив народовладдя. У вересні того ж року офіційно введено в обіг національну валюту – гривню, яка неодноразово була грошовою одиницею на українських землях [6].

Як висновок, можна сказати, що на превеликий жаль для українського народу становлення української державності проходило досить важко і довго. Однак, не дивлячись на всі труднощі, українська державність укріпилася і має свою давню історію. Мусимо констатувати, що попри надзвичайну популярність у сучасній українській науці та публіцистиці питання державності цей термін вживається як суто літературна метафора, без означення чіткого змісту. Відповідно, така ситуація сприяє виникненню безлічі спекуляцій довкола поняття державності. У кращому разі державність пов'язують із категорією «держава», вживаючи ці слова як синоніми [7].

Проведений аналіз періодів історичного розвитку державності в Україні дозволяє визначити державно-правові процеси в Україні з найдавніших часів до сьогодення. При цьому рекомендовано направити вектор розвитку саме на популяризацію українського державотворення у практичній діяльності суспільства. Усвідомлення українцями себе як єдиної нації з багатою мовою, великою культурною спадщиною й визначним потенціалом створювати сучасний і конкурентоздатний культурний продукт, повчальною й складною історією, яку ще належить осмислити і передати нащадкам, відкритістю і повагою до світових релігій відбувається у годину непримиренної боротьби.

Список використаних джерел:

1. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.
2. Історія і перспективи української державності : навчально-методичний посібник / Н. В. Аніщук. — Одеса : Юридична література, 2021. — 88 с. — (Серія «Навчально-методичні посібники»).
3. Вербицька В. П. та ін. Історія України: суспільство, культура, державність. — Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2019. — 268 с.
4. Шкільник М. Україна у боротьбі за державність 1917—1921 рр. — К.: Кліо, 2016. — 512 с.
5. Бекман Е. Демократичне врядування в школах: [посібник] / [Е. Бекман, Б. Траффорд]; пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. — К.: НАДУ, 2009. — 100 с. — (Навчатися і жити в демократії).
6. Кремень В., Ткаченко В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. — К., 1998.
7. Кулінська А.В. Підходи до розробки та реалізації стратегії управління персоналом на державній службі / А. В. Кулінська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 46- 52. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/46.pdf>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Хайновський О. О.

здобувач третього освітньо-наукового рівня фармацевтичного та медико-профілактичного факультету Національного університету охорони здоров'я ім. Шупика П.Л.

Науковий керівник:

Діденко Н. Г.

д. держ. упр., проф., професор кафедри охорони здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П.Л. Шупика

Розвиток системи публічного управління залежить від наявності успішно функціонуючих механізмів, які забезпечують координацію та дієве керівництво суспільними процесами держави, здійснюють вплив на суспільний розвиток держави. Через механізми публічного управління відбувається реалізація завдань публічного управління, які необхідно вирішувати в різних сферах суспільного життя.

Варто наголосити, що «механізми публічного управління» – складна управлінська категорія. Як стверджує Г.О. Панченко, механізми публічного управління – сукупність засобів, методів та важелів держави, спрямованих на формування, реалізацію та досягнення пріоритетних цілей у сфері публічного управління, що базуються на принципах наукового обґрунтування, об'єктивності, цілісності, узгодженості та чіткій скоординованості дій суб'єктів публічного управління, із одного боку, та злагодженої, конструктивної взаємодії об'єктів публічного управління – з другого [3].

Європейський вимір механізмів публічного управління дає підстави розуміти сутність цього термінологічного словосполучення також крізь призму явищ і процесів, що відбуваються передусім в Європейському Союзі, а основними складниками цих механізмів виступають, насамперед, певні суб'єкти публічного управління, яким притаманні такі характерні ознаки, як: збереження самостійності і незалежності (стосунки не-підпорядкування) в процесі функціонування публічного управління; налагодження між ними як вертикальних, так і горизонтальних зв'язків; важливість для їх належного функціонування розвинутої координації та комунікації; зростаюча роль лідерства і партнерства; вироблення і застосування спільних стандартів та процедур [1].

Дослідники О.Ю. Оболенський та О.С. Борисевич у своїх роботах визначають наступні види механізмів публічного (державного) управління:

- економічний (механізм публічного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо);
- мотиваційний (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, які спонукають державних службовців до високоефективної роботи);
- організаційний (об'єкти, суб'єкти публічного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування);
- політичний (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо);
- правовий (нормативно-правове забезпечення: закони, постанови, укази, а також методичні рекомендації, інструкції тощо) [2].

Механізми публічного управління створюються для реалізації певної політики у визначеній сфері суспільного розвитку.

Формування механізму публічного управління повинно здійснюватися на науково обґрунтованих принципах, які пред'являються до системи подібного типу [4]:

1. Принцип цілеспрямованості передбачає створення цілеспрямованої системи, в якій всі елементи складають єдиний механізм, спрямований на вирішення одного завдання.

2. Принцип безперервності і надійності проявляється у створенні таких організаційних, економічних, правових та інших умов, за яких досягається стабільність і безперервність ефективного функціонування об'єкту управління. Вирішення цього завдання забезпечується погодженістю функціонування суб'єкту управління з об'єктом управління, наявністю управлінських технологій, процедур та важелів.

3. Принцип планованості передбачає, що система (механізм) повинна бути націлена на вирішення як поточних, так і довготермінових завдань.

4. Принцип динамізму допускає, що механізм управління має високу адаптивність до внутрішнього і зовнішнього середовища.

5. Принцип несуперечливості законам управління, суть якого полягає у тому, що повинен бути передбачений комплекс заходів, спрямованих на подолання конфліктно-антагоністичних форм розвитку суперечностей (які пронизують закони), формування механізму управління. Розрізняють два основні способи дії управлінських законів: 1) стихійний; 2) через свідоме створення сприятливих умов для використання прогресивних тенденцій у дії цих законів. Чим масштабніший і складніший механізм, тим складніші умови управління ним.

6. Принцип цілісності, який є вихідним принципом усякої системи. Із цього принципу природно випливають два висновки: по-перше, система може бути зрозуміла як дещо ціле лише у тому випадку, якщо вона як система протистоїть своєму оточенню – середовищу; по-друге, розмежування системи призводить до поняття елементів системи (механізму) – одиниці, властивості і функції якої визначаються її місцем у рамках цілого.

7. Принцип автономності. Складні системи (механізми управління) мають автономну просторову метрику, для них існує автономна віддаль і автономний час. Складні системи мають локальний масштаб часу, що відрізняється від астрономічного. Встановлено, що у відповідних системах діють «закон збереження енергоресурсу», «закон збереження енергоінформативності». Ці автономні закони реально притаманні системі, їх знання дозволяє розкрити багато важливих властивостей, ідентифікувати і пов'язати процеси, інакше кажучи – пізнати систему емпіричним шляхом.

8. Принцип моделювання полягає у тому, що складна система може бути представлена кінечною множиною моделей, кожна з яких відображає певні грані її суті. Цей принцип дає можливість дослідити певну властивість або групу властивостей складної системи за допомогою однієї або декількох спрощених (вужько орієнтованих моделей). Такі моделі завжди простіші від самої системи. Створення повної моделі для складної системи беззмисловне, оскільки в силу теореми Тюрінга така модель буде такою ж складною, як і сама система.

9. Принцип ефективності управління пов'язаний з можливістю використати безліч варіантів досягнення однієї й тієї самої мети, і завдання полягає в тому, щоб вибрати з них найкращі. Одним із підходів визначення ефективності є пошуки розв'язання «багатокритеріальних» задач. Суть пропонованих розв'язань зводиться до трьох основних: 1) рангування критеріїв і зведення багатокритеріальних задач до одного критерію; 2) побудова моделей багатокритеріальних ситуацій; 3) структуризація задачі і апеляція в кінцеву інстанцію.

Отже, як бачимо, саме через механізми публічного управління забезпечується це управлінський вплив на суспільні процеси.

Список використаних джерел:

1. Ісаєнко І.А. Європейські підходи до функціонування механізмів публічного управління. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2012/32.pdf

2. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Публічне управління»: наук. Розробка / О.Ю. Оболенський, С.О. Борисевич, С.М. Коник. – К.: НАДУ, 2011. – 56 с.

3. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с

4. Рудніцька Р. М. Сутність та зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування / Р. М. Рудніцька, О. Г. Сидорчук // Публічне управління: теорія та практика. - 2014. - Вип. 4. - С. 50-60.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ТА АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Христова А. О.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Свірідова С. С.

*к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Тема державних закупівель останнім часом стала надзвичайно актуальною, починаючи з реформи децентралізації будь-яка діяльність державних органів влади стала «прозорою», тому питання закупівель піднялося на вищий рівень. Недостатньо розглядати розміщення державного замовлення як належне надання суспільству товарів, робіт і послуг, виробництво (надання) яких є збитковим для приватного сектора. В умовах нової економічної системи також важливо розглядати механізми державних закупівель як інструменти, що дозволяють державі належним чином виконувати свої функції, водночас впливаючи на економічні відносини та створюючи сприятливі умови для розвитку окремих галузей економіки. Соціальні аспекти механізмів державних закупівель та економічні складові є важливими, але не вирішальними, а забезпечення функціонування держави є пріоритетним. Часто держава не тільки надає кошти, а й організовує виробництво певних товарів і послуг.

Водночас у процесі розподілу державних коштів перед державою постає завдання: отримати матеріальні блага та послуги, що надаються державою відповідно до її історії та національних традицій, отримати товари та послуги, спрямовані на зміцнення безпеки та обороноздатності. поле для розробки ефективної соціальної політики для людей. Державні видатки, крім організацій, що перебувають у веденні державних міністерств і відомств, а також субсидії та різні компенсації, призначені для виконання деяких соціально важливих функцій і використовуються для придбання певних соціально значущих товарів, таких як наукові дослідження, охорона здоров'я. Отже, суть публічних закупівель полягає в отриманні державою товарів, робіт і послуг з найвищою ефективністю та найменшою вартістю, щоб забезпечити певну, законодавчо регламентовану активність діяльності держави.

Враховуючи вищезазначений факт економічна природа механізмів державних закупівель полягає в тому, що держава акумулює державні кошти та перерозподіляє їх для забезпечення функціонування держави та задоволення суспільних потреб. Іншими словами, економічна природа механізмів державних закупівель полягає в перерозподілі коштів у вигляді певних соціальних (матеріальних) благ, що надаються суспільством. Найпоширенішою формою розміщення державного замовлення є конкурсні торги —

механізм розподілу замовлень на постачання товарів, надання послуг чи виконання робіт на основі заздалегідь оголошених умов, який передбачає, що протягом певного терміну згідно з принцип конкуренції (через відкритий конкурс, аукціони) від кількох учасників торгів люди мають привабливу пропозицію. Процес закупівлі продукції для загальнодержавних потреб збігається з поняттям національного замовлення.

ProZorro – не єдиний зручний інструмент для роботи в публічних закупівлях. Також є ще кілька важливих супутніх пунктів, щоб якомога глибше проаналізувати роботу учасників тендерів і закупівель, виявляючи порушення та позитивні результати, всіляко порівнюючи, відстежуючи та оцінюючи. Отримати дані про використання державних коштів і виплату бюджетних коштів. Дозволяє вивчити конкретні сектори, підрозділи або державні підприємства. Сервіс, який забезпечує легкий доступ до відкритих реєстрів статусу та баз даних і дозволяє використовувати їх із інструментами візуалізації та аналізу.

Модуль онлайн-аналізу відображає всі закупівлі, здійснені через електронну систему ProZorro. Зокрема, ці модулі містять інформацію про кожен опублікований тендер, кожного клієнта, учасника (їх код ЄДРПОУ та контактну інформацію), скарги, суми контрактів, будь-які файли, завантажені користувачем у систему, та багато іншого. Ефективність державних закупівель, перш за все, залежить від якісного аналізу та визначення наявних потреб, обов'язкового планування тендерів (тендерів), дослідження ринку необхідних товарів, робіт і послуг, правильного розрахунку умов торгів тощо. З метою організації та проведення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти керівництвом замовника створено тендерний комітет. Склад тендерного комітету та положення про тендерний комітет визначаються та затверджуються замовником. Кількісний склад конкурсної комісії не може бути менше 5 осіб.

Таблиця 1 - Аналітичні інструменти у сфері державних закупівель

Аналітичний інструмент	Посилання
Інформаційний ресурс Уповноваженого органу	http://www.me.gov.ua
Веб портал Уповноваженого органу	http://prozorro.gov.ua
Прозоро Інфобокс	http://infobox.prozorro.org
Онлайн-курс Публічні закупівлі	https://prometheus.org.ua
Конструктор нецінових критеріїв	https://nk.prozorro.ua
Моніторинговий портал DOZORRO	https://dozorro.org
Публічний модуль аналітики	https://bi.prozorro.org
Інструменти центру вдосконалення закупівель Київської школи економіки	http://cep.kse.org.ua/dopky.html
Clarity Project	https://clarity-project.info/tenders
Сайт Тексти	http://z.texty.org.ua
Сайт Антикорупційний моніторинг	http://acm-ua.org
Є-дата	http://www.e-data.gov.ua
Пошуково-аналітична система 007	http://007.org.ua
YouControl	https://youcontrol.com.ua
Opendatobot	https://opendatobot.com
Моніторинг витрат на будівництво і ремонт доріг	http://www.roads.brdo.com.ua

На офіційному веб-сайті Мінекономрозвитку створено інформаційний ресурс, основним завданням якого є поширення інформації щодо застосування законодавства у сфері публічних закупівель, а також надання загальних відповідей на консультації та безкоштовних консультацій. Міністерство підготувало зведені листи, що містять відповіді на найактуальніші тематичні питання у сфері закупівель та розміщені у розділі «Вичерпні відповіді», а також функцію надання безкоштовних консультацій, пошук яких здійснюється

за темою та ключовими словами (тегами) на Розділ «Консультації» реалізовано. Розміщення всіх запитів та запитів дозволяє користувачам отримати доступ до інформації та відповісти на подібні запитання, що надаються замовникам.

Офіційним порталом, на якому розміщується інформація про публічні закупівлі, є портал уповноважених установ. На порталі можна здійснювати пошук покупок, переглядати документи, розміщені клієнтами та учасниками процесу купівлі, стежити за аукціонами тощо. ProZorro Infobox – це портал корисних матеріалів про державні закупівлі, який управляє ДП «Прозорро», який містить статті та відеоматеріали про електронні системи публічних закупівель, бібліотеку прикладів специфікацій та форум для обговорення питань. Мінекономрозвитку спільно з проектом ЄС «Гармонізація системи державних закупівель України зі стандартами ЄС» створили безкоштовний онлайн-курс «Публічні закупівлі», який розміщено на платформі Prometheus. Цей курс призначений для покупців і всіх, хто цікавиться тим, як робити покупки та ефективно використовувати гроші платників податків. Курс розділений на два рівні - базовий і просунутий. Таке є достатньо інших інформаційних джерел державних закупівель, які є важливим аспектом діяльності, насамперед, самих закупівель, а й економіки України.

Таким чином, ми спостерігаємо, що сьогодні впровадження систем електронних закупівель стає першочерговим завданням у системах державних закупівель. Для малого бізнесу це можливість отримати нові продажі. Основною метою електронної системи є забезпечення прозорості процесу державних закупівель, подолання корупції у сфері та підвищення довіри до бізнесу та закупівель. Переведення державних закупівель на онлайн-платформи для боротьби з корупцією є одним із найважливіших кроків у реформуванні системи. Тому система державних закупівель є важливою ланкою національної економіки, за допомогою якої багато країн вирішують свої соціально-економічні проблеми та забезпечують проведення наукових досліджень, створення та впровадження нових технологій і розробок.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності” (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., N 17, ст. 148; 2014 р., N 22, ст. 781, N 24, ст. 883. Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4851-17>]

2. Іванов О. В. Щодо подолання корупції у сфері державних закупівель в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] / О. В. Іванов; Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1486>.

3. Ісаєва О. Проблеми здійснення державних закупівель через електронну систему ProZorro / О. Ісаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/66246/1/Iaieva_Problemy.pdf;jsessionid=0EEAF6632D111E64A1642D6859167089.

4. Кириленко О. Напрями мінімізації фінансових шахрайств у сфері публічних закупівель / О. Кириленко, В. Русін // Світ Фінансів. – 2020. – №2 (63). – С. 62-76.

5. Кравченко В. М. Формалізація процедур в системі публічних закупівель PROZORRO / В. М. Кравченко, І. Г. Сивицька, Д. Г. Теленкова // Економіка і організація управління. – 2018. – № 1. – С. 24-33.

6. Критенко О.О. Шляхи вдосконалення системи державних закупівель / О.О. Критенко, Т.С. Тоцька // Механізми державного управління. – 2019. – № 3. – С. 74-80.

7. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Звіти щодо аналізу функціонування системи державних закупівель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=Zviti>.

8. Олефір А.О. Проблеми публічних закупівель крізь призму європейського досвіду / А. О. Олефір // Теорія і практика правознавства. – 2017. – Вип. 1(11). – С. 63-72.

9. Переваги системи електронних державних закупівель ProZorro. – Офіційний веб-сайт ProZorro <http://prozorro.org>

10. Про здійснення державних закупівель [Електронний ресурс]: Закон України від 01.03.2015 р. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1197>.

11. Балан А.А. Електронна система «Prozorro» як революція в системі публічних закупівель в Україні / А.А. Балан, Д.А. Буковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 16-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/16.pdf>.

ОЦІНКА ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Христова А. О.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Гусаріна Н.В.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

В Україні, як і в більшості країн світу, оцінка якості адміністративних послуг є надзвичайно важливою складовою діяльності державного апарату. Це пов'язано з тим, що адміністративні послуги забезпечують доступ громадян до послуг держави, що в свою чергу є однією з основних функцій держави. В цьому есе я хотів би розглянути проблеми та перспективи оцінки якості адміністративних послуг в Україні. По-перше, важливо зазначити, що оцінка якості адміністративних послуг є складним та багатограним процесом, який потребує ретельного вивчення різних аспектів надання послуг. Зокрема, до основних критеріїв, які використовуються для оцінки якості адміністративних послуг в Україні, відносяться: терміни надання послуг, якість обслуговування, доступність послуг, а також рівень задоволеності користувачів послугами. Щодо термінів надання послуг, то цей критерій є одним з найважливіших. Існує певний перелік адміністративних послуг, терміни надання яких регулюються законодавством. Проте, не завжди державні органи дотримуються цих термінів, що може призвести до незадоволеності громадян та порушення їх прав. Тому важливо, щоб державні органи дотримувалися законодавчих вимог щодо термінів надання адміністративних послуг та були відповідальні за своєчасне надання таких послуг.

Якість обслуговування є ще одним важливим критерієм оцінки якості адміністративних послуг. При цьому, якість обслуговування включає в себе не тільки ввічливість та компетентність співробітників державних органів, але й рівень комунікації між співробітниками та громадянами, а також наявність та якість необхідних матеріалів та документів. Якщо якість обслуговування є низькою, то це може призвести до труднощів у розв'язанні питань громадян та зниження рівня довіри до державних органів. Доступність адміністративних послуг є ще одним важливим критерієм їх оцінки. Україна має високий рівень цифрової грамотності, тому електронні сервіси, які забезпечують доступ до адміністративних послуг онлайн, є дедалі популярнішими серед населення. Проте, незважаючи на це, ще багато громадян зіткнулися з проблемами при отриманні адміністративних послуг через відсутність доступу до Інтернету, низький рівень цифрової грамотності або недостатньої кількості пунктів надання адміністративних послуг. Тому, забезпечення доступності адміністративних послуг для всіх громадян є важливою задачею.

Нарешті, рівень задоволеності громадян адміністративними послугами є ключовим критерієм оцінки їх якості. Це полягає не тільки в самому процесі отримання послуги, але й в наслідках від її отримання, наприклад, наявності всіх необхідних документів або вирішенні певної проблеми.

Задоволеність громадян адміністративними послугами є ще одним важливим критерієм, який необхідно враховувати при оцінці якості адміністративних послуг. Задоволеність громадян послугами є показником того, наскільки ефективно та ефективно державні органи виконують свої функції та надають послуги громадянам. Зокрема, зважаючи на те, що адміністративні послуги є безпосередньо пов'язані з правами та інтересами громадян, їх задоволеність якістю надання послуг є показником того, наскільки ефективно захищені їхні права та інтереси. Задоволеність громадян може бути виміряна різними методами, такими як опитування, звернення до органів державної влади та інші. До інших важливих критеріїв оцінки якості адміністративних послуг відноситься доступність послуг. Доступність послуг означає те, що кожен громадянин має право на доступ до адміністративних послуг та їх надання повинно бути максимально спрощеним та зрозумілим для кожного. Проте, на жаль, український державний апарат не завжди забезпечує належний рівень якості адміністративних послуг. Зокрема, однією з головних проблем є корупція, яка часто призводить до недостатньої якості надання послуг. Крім того, система надання адміністративних послуг часто є незрозумілою та складною, що ускладнює процес їх отримання.

Отже, для покращення якості адміністративних послуг в Україні необхідно вжити ряду заходів. По-перше, державні органи повинні дотримуватися законодавчих вимог та встановлених стандартів надання адміністративних послуг, зокрема вимог щодо якості та швидкості надання послуг. Для цього необхідно забезпечити належну підготовку та перепідготовку працівників державних органів, щоб вони могли ефективно та якісно виконувати свої обов'язки. По-друге, необхідно спрощувати процедури отримання адміністративних послуг та робити їх більш доступними для громадян. Це може бути досягнуто за допомогою впровадження електронних систем надання послуг, які дозволять громадянам отримувати послуги без необхідності відвідувати державні органи. Крім того, потрібно забезпечити широку інформаційну кампанію про те, як отримати адміністративні послуги та які права мають громадяни при їх отриманні. По-третє, важливо боротися з корупцією та забезпечити належну регуляцію процесу надання адміністративних послуг. Для цього потрібно забезпечити належний рівень контролю та відповідальності за дії державних органів та їх працівників. Крім того, важливо підвищувати рівень свідомості громадян щодо їх прав та можливостей при отриманні адміністративних послуг. Це може бути досягнуто шляхом проведення освітніх заходів та інформаційних кампаній про права та обов'язки громадян при отриманні адміністративних послуг.

Нарешті, важливо забезпечувати постійне моніторинг якості надання адміністративних послуг та виявлення вад та недоліків у роботі державних органів. Для цього можна використовувати різноманітні методи оцінки якості послуг, такі як анкетування громадян, аудиторську перевірку, містити громадські обговорення, і т.д. Інформація, отримана під час моніторингу, може бути використана для вдосконалення процесу надання адміністративних послуг. Окрім того, важливо встановлювати показники та критерії якості надання адміністративних послуг, що дозволять не лише оцінювати якість послуг, а й порівнювати їх між собою та визначати напрямки подальшого вдосконалення. Наприклад, показниками якості можуть бути час очікування на отримання послуги, якість виконання послуги, наявність відповідної інформації для громадян, взаємодія з працівниками державних органів та інші. У кінці, важливо підсумувати, що оцінка якості адміністративних послуг є надзвичайно важливою для забезпечення належного рівня обслуговування громадян та покращення ефективності державного управління. Для покращення якості адміністративних послуг в Україні потрібно здійснювати комплекс заходів, які мають на

меті спрощення процедур, забезпечення належної підготовки працівників державних органів, боротьби з корупцією та забезпечення контролю та відповідальності за дії державних органів.

Такі заходи допоможуть забезпечити якість та швидкість надання адміністративних послуг, а також підвищити рівень довіри громадян до державних органів та покращити загальний клімат в країні. Важливо також зазначити, що забезпечення якості адміністративних послуг є процесом постійного вдосконалення. Державні органи повинні регулярно оновлювати свої процедури та практики, вдосконалювати свої навички та знання, використовувати нові технології та інструменти. Таким чином, вони зможуть надавати якісніші та швидші послуги, а також забезпечувати задоволеність громадян. У взаємодії з державними органами громадяни також можуть внести свій вклад у покращення якості надання адміністративних послуг. Наприклад, вони можуть висловлювати свої пропозиції та зауваження щодо процедур та якості послуг, взаємодіяти з працівниками державних органів з повагою та ввічливістю, дотримуватися правил та вимог, які ставляться до громадян у процесі надання адміністративних послуг. Отже, оцінка якості адміністративних послуг в Україні є надзвичайно важливою для забезпечення ефективного та якісного державного управління та задоволення потреб громадян. Щоб досягти цих цілей, необхідно проводити комплекс заходів, спрямованих на спрощення процедур, підвищення кваліфікації та відповідальності працівників державних органів, боротьбу з корупцією та підвищення довіри громадян до державних органів.

Таким чином, Україна зможе забезпечити високу якість надання адміністративних послуг, що є важливим елементом розвитку країни. Завдяки ефективному та якісному державному управлінню, громадяни зможуть отримувати послуги швидко та якісно, що позитивно відобразиться на рівні життя в країні та підвищить її конкурентоспроможність на міжнародній арені. Україна має великий потенціал для досягнення високої якості надання адміністративних послуг. Наша країна є лідером у розробці електронного урядування, що дає можливість забезпечити швидке та якісне надання послуг за допомогою Інтернету. Крім того, в Україні працює низка громадських організацій та ініціатив, які сприяють підвищенню якості та доступності адміністративних послуг для громадян.

Список використаних джерел:

- 1 "Оцінка якості адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи" / О. М. Іванченко // Публічне управління та адміністрування. – 2019. – Т. 1, № 1. – С. 37-48.
- 2 "Аналіз методів оцінки якості адміністративних послуг в Україні" / В. В. Петров, Ю. М. Шаповал // Економіка та управління. – 2019. – № 2 (38). – С. 88-95.
- 3 "Оцінка якості адміністративних послуг: досвід країн Європейського Союзу" / О. В. Горбань, Н. С. Ляшенко // Актуальні проблеми державного управління. – 2019. – № 1 (63). – С. 67-75.
- 4 "Індекс оцінки якості адміністративних послуг в Україні" / О. В. Дудар, О. О. Білик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2019. – Вип. 32. – С. 100-105.
- 5 "Оцінка якості надання адміністративних послуг у контексті реформування державного управління в Україні" / А. М. Волошин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2019. – Т. 26, № 2. – С. 17-24.
6. Лебедева В.В. Адміністративна діяльність в сфері публічного управління / В. В. Лебедева, К. К. Трофименко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 47-53. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/47.pdf>.

СУЧАСНА ДЕМОКРАТІЯ: РІЗНОВИД ДЕМОКРАТИЧНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Христова А. О.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Липинська О. А.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Демократія як великий людський винахід є живим творчим процесом, а не ідеальною конструкцією. Усім відомо, що таке формальна свобода, демократія. Це свобода, гарантована законом, тобто свобода, гарантована державою. Іншими словами, обмеження свободи самої держави або свободи, не пов'язаної державою. Свобода форми може запобігти або обмежити етатизм. Важливість цього формально-правового моменту в історії політичної культури важко переоцінити. Усі перемоги народу чи пригноблених класів у боротьбі проти привілейованих володарів державної влади починаються з визнання формальних законів, які зобов'язують сильних; надання слабким відомих, хоча й слабких, гарантій. Закони дракона, перші хартії Європейської Комуни, феодальна присяга королів, Декларація прав Європейської конституції – все це зобов'язання. Їх можуть турбувати на кожному кроці, але це не робить їх ілюзорними. Право є цілком реальною культурною сферою, не меншою за економіку та повсякденне життя. Право завжди має певне, повчальне, формуюче значення.

Хоча норми порушуються, вони складають душу культури. Граматичні правила керують нашим мовленням і письмом, але ми часто їх порушуємо.

З іншого боку, що таке справжня демократія, теж незрозуміло. Це поняття має багато значень, які часто плутають ті, хто сперечається з цим найактуальнішим питанням сучасності. У найвищому метафізичному розумінні людська свобода християнина реалізується лише в Царстві Божому. Гріх і покора законам природи є найсправжнішим і найстрашнішим рабством людини. Але навіть коли ми заглиблюємося в нижчі сфери і розуміємо свободу як відносно чудову можливість проявити свої здібності, повноваження та силу, ми незмінно приходимо до суперечливих оцінок.

Загалом із ускладненням культури та технологічним розвитком свобода сім'ї зменшується. Ступені свободи зменшуються в одній області і збільшуються в іншій. Це залежить від того, яку свободу я віддаю перевагу: свободу писати і читати чи свободу бити дзеркала в барах. Ось висновок: не можна говорити про справжню свободу, не усвідомлюючи, про яку сферу свободи ми маємо на увазі: економіку, сім'ю, політику, знання, релігію.

Усі фактори, що впливають на формування демократії, так чи інакше проявляються у вольових намірах елітних кіл створити демократичний політичний лад у власній країні. Це визначає центральну роль ідеалів, які складають основу практичної політики та джерело творення соціальної реальності. Проте, незважаючи на різницю в демократичних підходах чи оцінці пріоритетів, будь-яка демократична модель, що створюється, повинна враховувати свої внутрішні суперечності. Нехтування чи невідповідність до внутрішніх конфліктів у реальному процесі трансформації може поставити очікувані цілі під сумнів, призвести до виснаження національних ресурсів, викликати розчарування людей чи еліт в ідеалі демократичної системи та навіть створити умови для переходу до демократичних режимів у тоталітаризм і авторитаризм.

Нині вибори є основним інститутом, за допомогою якого формуються демократичні уряди та суспільства. Адже при демократичній формі правління повноваження уряду здійснюються лише за згодою народу, яким він керує. Тому основним механізмом, який

здатний перевести цю згоду в державну владу, є проведення чесних демократичних виборів. На жаль, сьогодні люди менш схильні голосувати, бо не вірять, що їхній голос може щось змінити. Не лише в нашій країні сучасні демократичні уряди звинувачують у порушенні законів, спотворенні результатів виборів та невиконанні передвиборчих обіцянок. Я вважаю, що кожен громадянин України повинен розуміти, що в наш час немає іншого способу створення демократичної влади, окрім виборів. Тому кожен, хто хоче впливати на економічну та політичну ситуацію в країні, кожен, хто хоче справжнього порядку в країні, має брати участь у формуванні виконавчої та представницької влади та органів місцевого самоврядування.

Вінстон Черчилль сказав: «Вони кажуть, що демократія — це найгірша форма правління. Але інші форми, відомі людині, ще гірші». Демократія є важливим методом і інструментом вирішення конфліктів інтересів та ідеологічних конфліктів безпечним і гідним способом, а також способом припинення конфліктів шляхом правління більшості. Це нескінченний процес, і він не обов'язково вирішує проблему. Рай не для демократів (на нашій землі), тому що в плюралістичних демократіях завжди будуть дисиденти. У розбудові нації ви повинні розуміти, що демократія – це метод. Важливим є зміст процесу. Держава має забезпечити передбачувані, підзвітні та прозорі умови для покращення умов життя громадян. Це починається з верховенства права, надійних інституцій і свободи слова. Конституція держави повинна передусім забезпечити межі законодавчої влади. Це дозволить забезпечити права громадян в рамках прав людини та верховенства права. Поділ влади та система стримувань і противаг також є важливими інструментами.

Важливою домінуючою цінністю є ідея захисту та реалізації прав людини, яка підсилює особистісний вимір усіх фундаментальних соціальних і політичних реалій, засобів вирішення соціальних проблем і досягнення політичних цілей. Це виявляється в здатності можновладців пристосовуватися до дій у визначеному законом середовищі, у прийнятті можновладцями пріоритету прав людини як комплексу життєвих характеристик, пов'язаних з її існуванням: права на життя, право власності, право на захист з боку держави, участь у її справах. Зокрема, слід підкреслити, що національні механізми мають бути зосереджені на формуванні практичних гарантій дотримання та захисту прав людини. Важливо, щоб діяльність державних механізмів регулювалася правовими нормами, прийнятими виходячи з потреб людського існування, а не державними директивами.

Налагодження постійного зв'язку між парламентом і громадськістю під час виконання його конституційних повноважень допоможе демократично зміцнити повноваження законодавчої влади, щоб зміст закону відповідав потребам громадян, культурі та демократії. Для розвитку та існування сучасних демократій управління не лише взаємопов'язане, але й взаємодіє

Інший спосіб визначення різниці між формальною свободою та реальною свободою не можна вважати вдалим. Свобода у формі, тобто формальна — це свобода, про яку говорять, але не втілюються в життя. Не кажучи вже про те, що проголошена свобода завжди більш-менш реалізована, тому це «або-або» має лише теоретичне значення. Спробуємо застосувати це визначення свободи до конкретної буржуазної демократії. На жаль, інколи закони та основи демократії бувають суперечливими та неефективними.

Список використаних джерел:

1. Лук'янов О. В. Місце прямих демократичних механізмів у сучасній політиці / О. В. Лук'янов // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – 2019. – Вип. 3 (32). – С. 30-36.
2. Хоменко І. І. Проектні технології розвитку місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні / І. І. Хоменко, О. О. Комариста // Актуальні проблеми державного управління: електронне наукове фахове видання. – 2020. – Вип. 2. – С. 153-159.

3. Сушко Ю. М. Сутність та основні ризики електронного голосування в Україні / Ю. М. Сушко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2021. – Вип. 1. – С. 187-191.
4. Музика О. Г. Сучасні аспекти розвитку парламентської демократії в Україні / О. Г. Музика // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. – 2019. – Вип. 2 (59). – С. 106-110.
5. Лук'янов О. В. Місце прямих демократичних механізмів у сучасній політиці / О. В. Лук'янов // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – 2019. – Вип. 3 (32). – С. 30-36.
6. Хоменко І. І. Проектні технології розвитку місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні / І. І. Хоменко, О. О. Комариста // Актуальні проблеми державного управління: електронне наукове фахове видання. – 2020. – Вип. 2. – С. 153-159.
7. Сушко Ю. М. Сутність та основні ризики електронного голосування в Україні / Ю. М. Сушко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2021. – Вип. 1. – С. 187-191.
8. Музика О. Г. Сучасні аспекти розвитку парламентської демократії в Україні / О. Г. Музика // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. – 2019. – Вип. 2 (59). – С. 106-110.
9. Balan O.S. Sociocultural Competence Development as Prerequisite for Future Public Administration Specialists' Becoming / O. S. Balan, M. Ye. Shepel, L. Tsekhmistrenko // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 5-15. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/5.pdf>.

СЕКЦІЯ 2

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЯВУ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Домбровська В. М.

здобувачка магістерського ступеня, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Кулінська А. В.

*к. держ. упр. ,д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

В публікаціях останнього часу фахівці акцентують увагу не лише на правильному визначенні індикаторів економічної безпеки, однак й на точному встановленні граничних значень. Бо їх наближення до допустимої величини свідчить про наростання загроз стабільності, а перевищення їх граничних значень – про входження в зону нестабільності й, фактично, про реальну загрозу економічній безпеці національного господарства. Однак економічну безпеку України доцільно розуміти ширше як прогресуюче та динамічне явище, бо національна економіка не може розглядатися як щось статичне. Якщо в державі спостерігаються економічний розвиток і зростання, то рівень економічної безпеки зміцнюється і закріплюється, а його граничні значення зміщуються у бік вищих показників чи вводяться інші індикатори, які відображають новий рівень економічної безпеки України.

Перший індикатор й обставина, яка викликає загрозу стану економічної безпеки та економічній міцності національного господарства, особливо в нестабільних умовах геополітичної ситуації, – це девальвація національної валюти. Національний банк України з 21 липня 2022 року підвищив офіційний курс гривні до долара США (36,5686 грн./дол.) з огляду на зміну фундаментальних характеристик економіки України під час війни та зміцнення долара США до інших валют [4]. Інша вагома причина – значні бюджетні витрати в другій половині грудня. Посилення попиту на валюту змусило Національний банк України її продавати з резервів. «Ми продали з початку січня більше \$ 880 млн. Резерви залишаються на рівні \$ 30 млрд. Це неприємно, але це не є щось екстраординарне. В 2020 році в березні ми продали більше \$ 2 млрд., коли у нас був локдаун і почалась ковідна історія. І курс тоді девальвував більш як на 4 гривні», – нагадав Олексій Лупін [3].

Щодо другого індикатора, який викликає загрозу стану економічної безпеки та економічній міцності національного господарства, особливо в умовах нестабільної геополітичної ситуації, то це рівень інфляції. У грудні 2021 року інфляція сповільнилася до 10,0 % у річному вимірі. У місячному вимірі ціни зросли на 0,6 %. Фактична споживча інфляція в грудні 2021 року залишалася вищою за прогноз, опублікований у жовтневому Інфляційному звіті. Це зумовлювалося посиленням впливу ефектів від подорожчання енергоносіїв та інших виробничих витрат на широкий спектр товарів або послуг [3].

Третій індикатор чи обставина, яка впливає на становлення комплексу економічної безпеки в існуючих умовах реалізації національної економіки України – це запаси міжнародних резервів Національного банку України. Національний банк України виділяє два чинника, які визначали динаміку міжнародних резервів. Перший – це операції на міжбанківському валютному ринку України. Національний банк України минулого місяця продав на валютному ринку 2 777,1 млн. дол. США та викупив до резервів – 39,4 млн. дол. США. Другий – це операції із управління державним боргом [4].

Упродовж вересня надходження валюти на рахунки уряду в Національному банку України становили 2 033,8 млн. дол. США. З них 1 500 млн. дол. США надійшли через трастовий фонд Світового банку від Сполучених Штатів Америки, 482,1 млн. дол. США – від Європейського союзу, 51,7 млн. дол. США – від розміщення внутрішніх державних облігацій, номінованих у валюті. Загальний обсяг сплачених урядом коштів за обслуговування та погашення державного боргу в іноземній валюті становив 65,1 млн. дол. США. Міжнародні резерви України станом на 1 жовтня 2022 року, за попередніми даними, становили 23 929,6 млн. дол. США. У вересні вони знизилися на 5,9 %.

Четвертий індикатор або обставина, яка впливає на становлення комплексу економічної безпеки в існуючих умовах реалізації національної економіки України – це зовнішня та внутрішня заборгованість України. До початку 2023 року державний борг України перевищить валовий внутрішній продукт, тобто вартість всіх вироблених в країні товарів і послуг – він складе 106 % від ВВП, тобто 6,4 трлн. грн. При тому, що до кінця серпня 2022 року державний борг становив 3,6 трлн. грн. [2].

Причина різкого зростання державного боргу – війна. Зараз щомісяця держава витрачає до 250 млрд. грн., більш ніж половина з яких йде на оборону. До війни про такі витрати не можна було й подумати. При цьому власних надходжень бюджету не вистачає навіть на покриття військових витрат, не кажучи про важливі сфери – соціальну, медичну та інші, базові для населення. Станом на 31 серпня сукупний державний борг України становив 3,58 трлн. грн., з яких 37,2 % припадало на внутрішній борг, 62,8 % – на зовнішній. З 24 лютого 2022 року державний борг зріс більш ніж на трильйон гривень. Тому відсутні гроші Україні надають західні партнери. І хоча частина грошей дається у формі грантів, тобто безповоротної допомоги, основна сума фінансових траншів для України приходиться все ж таки у формі кредитів. Тобто, державний борг зростає і віддавати його потрібно [2].

І, останній, п'ятий індикатор чи обставина, яка впливає на становлення комплексу економічної безпеки в існуючих умовах реалізації національної економіки України – це рівень інвестиційних можливостей. Хвиля інфляції, яка накрила світ у 2021 році, змусила інвесторів переоцінювати напрямки вкладання коштів. Тим більше, що високу інфляцію успадкує і 2023 рік. Хоча Національний банк України прагне повернути інфляцію в діапазон 4-6 % за рік, більшість експертів очікують, що у 2023 році ціни в Україні зростатимуть швидше. Середній прогноз – 7 %. Проте у 2023 році світ буде жити не лише інфляцією, а й наслідками боротьби з нею. Згорання програми кількісного пом'якшення в США та підвищення ключових ставок боляче вдарить по фінансових ринках та економіках країн, що розвиваються [1, 5, 6].

Незважаючи на те, що вже сформовано і реалізовано певний алгоритм дій до становлення комплексу економічної безпеки країни, складання в узагальненому вигляді класифікації загроз економічній безпеці національної економіки і виявлення негативної тенденції їх прояву на етапі реалізації індикаторів економічного розвитку, виникла потреба створення надійного механізму забезпечення фінансової складової економічної безпеки економіки України, як найбільш небезпечної, активної, визначальної в сучасних умовах національного господарства, який би й надалі блокував й ліквідував негативні наслідки дії системи загроз безпеці в існуючих передумовах нестабільної геополітичної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Вінокуров Я. Заробити та вберегтися від інфляції: куди вкладати кошти в 2022-му [Електронний ресурс] / Я. Вінокуров // Економічна правда. – 10 січня 2022. – Режим доступу до сайту: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/01/10/681180/>
2. Корж А. Державний борг України перевищить 100% ВВП: що це означає [Електронний ресурс] / А. Корж // Слово і Діло. – 27 жовтня 2022. – Режим доступу до сайту: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/27/statija/ekonomika/derzhavnyj-borh-ukrayiny-perevyshhyt-100-vvp-ce-oznachaye>
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
4. Пауалішвілі З. Корекція обмінного курсу Нацбанком дасть змогу стабілізувати курсові очікування [Електронний ресурс] / З. Пауалішвілі // LB.UA. – 28 липня 2022. – Режим доступу до сайту: https://lb.ua/economics/2022/07/28/524551_korektsiya_obminnogo_kursu_na_tsbankom.html
5. Кулінська А. В. Фінансовий контроль як дієвий спосіб адміністрування фінансового механізму державного управління економікою України / А. В. Кулінська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 3 (5). – С. 48-58. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No3/48.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.2353263.
6. Кулінська А. В. Концептуальний підхід до формування фінансового механізму державного управління національною економікою України / А. В. Кулінська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 4 (38). – С. 22-30. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No4/22.pdf>

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНІ

Коцюк А.О.

здобувачка ступеню бакалавр 4 курсу, факультет фінансів та обліку

Науковий керівник:

Василенко А. В.

Доцент кафедри фінансів

Державний торговельно-економічний університет

Враховуючи ситуацію, яка склалася у зв'язку із вторгненням РФ у суверенну Україну, перед українським народом і владою стоять масштабні та складні виклики щодо відбудови країни. Економіка країни зазнає значних навантажень на бюджет, бізнес несе колосальні втрати, проте все суспільство налаштоване на перемогу та вирішення комплексу проблем, зумовлених війною. Головні виклики, які стоять перед нашою країною як під час війни, так і після її завершення – це підтримка економіки та відбудова зруйнованої інфраструктури і житла. Пріоритетним напрямом державної політики є залучення інвестицій у зруйновану ворогом інфраструктуру та відновлення сільських територій.

Готуватись до відбудови українських міст і сіл та планувати відновлення зруйнованих територій необхідно уже зараз, не зважаючи на те, що війна продовжується. Очевидним є факт, що різні регіони, а отже і територіальні громади мають різні потреби у фінансових ресурсах для відбудови.

Оскільки бюджетних коштів є недостатньо, потрібно віднайти нові механізми та інструменти залучення інвестиційних ресурсів приватного сектору. Так, влітку у

швейцарському м. Лугано урядовий план повоєнної відбудови передбачає, що 250 млрд. дол. з потрібних 750 млрд. дол. нададуть приватні інвестори. Однак для залучення бізнесу Україні потрібно забезпечити прозорі та зрозумілі механізми. Одним з таких варіантів є державно-приватне партнерство [1].

Державно-приватне партнерство – це спільний бізнес-проект держави та приватного інвестора на взаємовигідних умовах. В форматі ДПП можуть реалізовуватись як проекти з великою комерційною складовою, - порт, зерновий термінал, причал тощо, так і соціальна інфраструктура, як от школа, лікарня, дитсадок [2].

Від початку великої війни в Україні зруйновано або захоплено щонайменше 23,8 тис км доріг, 6,3 тис км залізничних колій, 41 залізничний міст, 643 лікувальні заклади, 1 123 заклади освіти, 621 дитсадок, 192 культурні та 115 релігійних споруд, 178 складів, 99 адмінбудівель, 28 нафтобаз та 19 торгових центрів.

Відновлення цих об'єктів – пріоритет для України щонайменше на наступні десять років, а ДПП є одним із найзручніших способів реалізації цього плану.

Головна перевага такого варіанту – у розділенні можливостей, які Україна буде використовувати: від допомоги з міжнародних фондів до роботи з приватними інвесторами. Це дасть можливість пришвидшити весь процес, адже бізнеси будуть зацікавлені в швидкій реалізації проектів та отриманні коштів.

Зараз процедури ДПП тривають близько двох років. Це суттєво впливає на бажання приватних партнерів брати участь у реалізації проектів. Нацрада з відновлення України пропонує реформувати законодавство. Зокрема, пропонується пришвидшити терміни погодження проектів вартістю до 5,3 млн. дол. завдяки використанню системи електронних закупівель. Це гарантуватиме прозорість і дозволить громаді стежити за виконанням проекту. Серед переваг для держави – скорочення витрат на утримання об'єктів після відбудови, бо такі видатки лягають на плечі приватного інвестора. Держава також може використати досвід бізнесу для більш ефективної роботи об'єктів.

Усі ці плюси вказують на те, що необхідно якнайшвидше реформувати законодавство та повноцінно запустити спрощені процедури. Тому, у липні 2022 року у Верховній Раді було зареєстровано законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України» №7508 [3]. Документом передбачається внесення концептуальних змін до законів України «Про державно-приватне партнерство» та «Про концесію». Зокрема, ключовим завданням реформи ДПП є суттєве спрощення існуючої процедури, а отже і скорочення часу на підготовку та запуск проектів ДПП. Це дасть можливість виграти у часі і пришвидшити будівництво зруйнованої інфраструктури та житла.

Цим законопроектом допущено відхід від класичного змісту ДПП, виключивши обов'язковість надання права на управління приватному партнеру, а передачу йому лише функцій щодо проектування, будівництва та фінансування. Також введено умовну класифікацію проектів ДПП («звичайні», «проекти з відновлення» та «малі» проекти (вартістю до 5,4 млн. євро). Так, на відміну від «звичайних» проектів, до «проектів на відновлення» та «малих» проектів буде застосовуватися спрощена процедура оформлення та впровадження [4].

Отже, вдосконалення процедур ДПП сприятиме розширенню сфер його застосування, доступності, швидкості та масштабності проектів, а також адаптації такого механізму інвестиційного забезпечення до умов воєнного/повоєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Гайова Л. (2022, 19 липня). Етнічне спілкування: як воно працює та як його вдосконалити. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/19/689341/>

2. Янченко Галина. Реформа ДПП або як долучити бізнес до модернізації країни. URL: https://lb.ua/blog/halyna_yanchenko/522805_reforma_dpp_abo_yak_doluchiti_biznes.html.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України: Законопроект від 01.07.2022 р. №7508. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74468 (дата звернення: 19.08.2022).

4. Підгайний Андрій. Краще разом: як війна змінює правила державно-приватного партнерства. URL: mind.ua/openmind/20244236-krashche-razom-yak-vijna-zminyue-pravila-derzhavno-privatnogo-partnerstva.

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ФУНКЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В СЛУЖБАХ ІНСПЕКЦІЇ

Прилепіна Н.В.

здобувачка ступеню бакалавр 4 курсу, Інститут Економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Шепель М.Є.

*к.пед.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка», м.Одеса*

Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони та Договором про заснування Європейського Співтовариства в частині впровадження Директиви 2009/72/ЄС та Програмою Уряду та стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» передбачено вдосконалення існуючої нормативної бази тарифоутворення в енергетиці, зокрема перехід до стимулюючого тарифоутворення в сфері передачі та постачання електричної енергії [1].

Стимулююче регулювання (РАВ-регулювання) – це система тарифоутворення на основі довгострокового регулювання тарифів, спрямованого на залучення інвестицій для будівництва та модернізації інфраструктури електричних мереж та стимулювання ефективності витрат електророзподільних компаній [2].

Стимулююче регулювання передбачає встановлення величини необхідного доходу в залежності від досягнення встановлених показників надійності електропостачання та якості обслуговування споживачів, а також мотивує регульовані компанії до зниження витрат.

Діюча в Україні система визначення тарифів на передачу електричної енергії місцевими (локальними) електромережами та постачання електричної енергії по регульованому тарифу нині повністю себе віджила. Серед її недоліків основними є недостатній рівень залучення інвестицій в розвиток мереж, можливість зниження лише понаднормативних витрат електроенергії, далекий від досконалості механізм встановлення рівня витрат на виробничу діяльність енергокомпаній, відсутність фактичних стимулів для підвищення якості послуг.

Переваги для економіки України:

- створення привабливого інвестиційного клімату для залучення приватних інвестицій з метою модернізації інфраструктури електроенергетичної галузі;
- зниження інфляційного впливу галузі;
- підвищення енергетичної безпеки держави за рахунок підвищення ефективності витрат, збільшення інвестицій та зниження технологічних витрат електроенергії в мережах.

Переваги для споживачів електроенергії:

- підвищення якості (надійності) послуг з енергопостачання;
- зниження темпів зростання тарифів на електричну енергію.
- переваги для інвесторів енергетичних компаній:

– прогнозованість доходу, що забезпечує можливість залучення довгострокових інвестицій, у т.ч. на міжнародних ринках капіталу (в тарифі буде закладатися ставка норми прибутковості на інвестований капітал, визначена Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг);

- можливість розпорядження економією від скорочення операційних витрат;
- збільшення ринкової вартості компанії.

– Переваги для енергорозподільчих та енергопостачальних компаній:

– збереження вигод (досягнутої економії) внаслідок підвищення ефективності діяльності в розпорядженні компанії;

– забезпечення необхідного обсягу фінансування інвестиційних програм шляхом залучення акціонерного та позикового капіталу; зменшення втручання регулятора в операційну діяльність шляхом встановлення фіксованих тарифів на передачу та постачання електроенергії на довгостроковий період.

Річний план заходів розроблений і затверджений Держенергонаглядом відповідно до статті 5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та на виконання Вимог до оформлення річних та комплексного планів здійснення заходів державного нагляду (контролю), унесення змін до них та звіту щодо їх виконання. Зокрема, Річним планом заходів на 2021 рік передбачено 3 335 заходів державного нагляду (контролю), з яких 623 заходи у галузі електроенергетики та 2 712 заходів у сфері тепlopостачання [3].

Сьогодні, у вирі соціальних і політичних подій та в умовах карантинних обмежень, надійність і безпека електро- й тепlopостачання залишаються на першому місці.

Тож представники Держенергонагляду з початку 2021 року розпочали здійснення планових і позапланових заходів державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у галузях електроенергетики й тепlopостачання.

Водночас значна частина заходів з енергетичного нагляду – позапланові перевірки, ревізії, огляди, тощо. Позапланові заходи є дієвим інструментом впливу на суб'єкти господарювання, які порушують нормативно-правові акти та права споживачів. Підставами для здійснення позапланових заходів згідно із статтею 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» є:

– зверненням фізичної особи або фізичних осіб;

– звернення суб'єкта господарювання;

– перевірка виконання суб'єктом господарювання приписів, розпоряджень чи інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення попереднього заходу органом державного нагляду (контролю);

– виявлення та підтвердження недостовірності даних, заявлених суб'єктом господарювання у документі обов'язкової звітності, крім випадків, коли суб'єкт господарювання протягом місяця з дня первинного подання повторно подав такий документ з уточненими достовірними даними або якщо недостовірність даних є результатом очевидної опіски чи арифметичної помилки, яка не впливає на зміст поданої звітності [4-6].

Отже, таким чином, Держенергонагляд продовжує вживати заходів щодо вирішення питань фізичних осіб, які звернулися до відомства, та забезпечення споживачів якісним, безпечним і безперебійним електро- й тепlopостачанням. Оскільки невиконання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виявлених під час здійснення заходу державного нагляду (контролю), згідно зі статтею 12 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» тягне за собою застосування до суб'єкта господарювання штрафних санкцій у порядку, встановленому законом.

Список використаних джерел:

1. Андріжівській А.А. Енергозбереження та енергетичний менеджмент: навчальний посібник / А.А. Андріжівській, В.І. Володін: Вис. шк. - 2005. - 294 с.
2. Борголова Е.А. Енергозбереження та підвищення енергетичної ефективності. Навчальний посібник / Е.А. Борголова, Ф.Ф. Лавриненко, Ю.Ф. Тихоненко, А.В. Стежко. - 2013. - 349 с.
3. Дзяди́кевич Ю. В. Енергетичний менеджмент / М. В. Буряк, Р. І. Розум. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 295 с.
4. Довідник по проектуванню електроенергетичних систем В. В. Ершевич, А. Н. Зейлигер, Г. А. Ілларіонов та ін. під ред. С. С. Рокотяна, І. М. Шапито.- [3-тє вид-ня]. – : Енергоатом, 1973. – Кн. 1. – 519с.
5. Kulinska A. V. The public administration organization analysis of housing and communal services functioning and development in Ukraine / A. V. Kulinska, V. V. Lebedeva, A. V. Petriga // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 90-96. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/90.pdf>.
6. Kulinska A. V. The public administration organization analysis of housing and communal services functioning and development in Ukraine / A. V. Kulinska, V. V. Lebedeva, A. V. Petriga // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 90-96. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/90.pdf>.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сабадаш І.І.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти

Науковий керівник:

Капленко Г.В.

д.е.н., професор

Львівський національний університет імені І.Франка, м. Львів

Національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1]. В умовах воєнного стану захист держави, її території та суверенітету є першочерговим завданням кожного громадянина України. Особливо, коли наша держава потерпає від неправомірного вторгнення росії, яка зазіхає не тільки на територіальну цілісність, але й на культурну спадщину України. За даними Офісу Генерального прокурора України станом на 08 травня 2023 року за період повномасштабного вторгнення зареєстровано 17065 злочинів проти національної безпеки, найбільше зафіксовано злочини, пов'язані з посяганням на територіальну цілісність і недоторканість України (7896), колабораційною діяльністю (5247), державною зрадою (2300).

Фундаментальна основа національної безпеки держави –військовий, політичний та правовий сектори. Перш за все варто зазначити, що здійснення ефективної та правдивої політики є надзвичайно важливим для громадян держави та їхнього захисту. Це пов'язано з тим, що ефективні рішення є гарантом сприятливих умов життя людей у всіх регіонах країни. Національна безпека є важливою, оскільки суспільство відчуває, що держава

підключається про захист їх інтересів і дбає про збереження духовних та матеріальних цінностей [2].

Говорячи про правовий сектор національної безпеки варто зазначити, що з 24 лютого 2022 р. й до сьогодні йдеться про забезпечення прав людини в умовах воєнного стану. На законодавчому рівні це «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [3]. Українці живуть в реаліях війни, себто в умовах порушення стану національної безпеки. Посягання на державний суверенітет, існуючий конституційний лад супроводжується насильством, що порушує усі права людини, відображає взаємодію прав людини та національної безпеки. Щодня ми чуємо та бачимо про порушення права на життя, спричинене обстрілами інфраструктури країни (за даними Київської школи економіки станом на лютий 2023 року за рік повномасштабної війни росія завдала збитків Україні на суму 143,8 млрд дол., в тому числі збитків інфраструктурі завдано на 36,2 млрд дол.), розстрілом евакуаційних маршрутів та вбивствами мирного населення на окупованих територіях, порушення права на повагу до честі та гідності (відомі факти катування мирного населення та гвалтування жінок російськими військовими на окупованих територіях), порушення права на мирні зібрання (на центральну площу міста може прилетіти ворожий снаряд до звуків повітряної тривоги). Щодня ми бачимо, що реалізація фундаментальних прав людини просто неможлива без досягнення національної безпеки.

Нормативно-правовою базою національної безпеки і оборони є закони України «Про оборону України», «Про організацію оборонного планування», «Про правовий режим воєнного стану», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави». Перелічені закони чітко відображають правові межі в яких у структурованому порядку й повинні діяти державні органи та воєнні організації, здійснюючи покладені на них функції, що зазначені в Конституції України. Однак важливо пам'ятати, що воєнний час вносить свої корективи і тут ключову роль відіграє гнучка та добре прорахована стратегія оборони України [4].

Якісна стратегія теж включає в себе три складові: стримування, стійкість і взаємодію [5]. Окрім цього важливо розуміти, які об'єкти потребують захисту для того аби держава й надалі могла забезпечувати громадян необхідними умовами для життя, насамперед це енергетична інфраструктура. Рік повномасштабного вторгнення показав, що без альтернативних джерел енергетики нам не обійтись, тому дуже важливо подбати про створення додаткових. Також одним із ключових питань є інтеграція України в європейський цивілізаційний простір, а саме партнерські зв'язки з країнами Європи, що в свою чергу могли б забезпечити додаткову структурну безпеку Україні. Важливо також запобігти негативному впливу іноземних країн на соціально-культурну ідентичність нашого народу [6].

В умовах сучасної геополітичної ситуації досягнення високого рівня національної безпеки здійснюється відповідно до потреб суспільства та держави. Важливим тут є саме імідж України на міжнародній арені, оскільки він допоможе розвивати стратегічне співробітництво у секторі безпеки заручившись підтримкою інших держав. Окрім цього варто вилучити антагоністичний підхід із національного сектору, оскільки він може

спричинити конфлікт, який не несе позитивних змін для функціонування держави та її взаємодії з іншими країнами.

Також варто зосередитись на зменшенні кількості внутрішніх загроз [6]. Наприклад, в умовах воєнного стану провести в школах та закладах вищої освіти додаткові зустрічі та тренінги, на яких навчити молодь правильної поведінки під час різних небезпечних ситуацій. У закладах дошкільної освіти провести гру з метою навчити дітей не підіймати забуті предмети, що лежать на дорозі, сховані на майданчиках чи парках. Дані дії зможуть зменшити рівень постраждалих осіб від мін.

На нашу думку під час воєнного стану ми маємо бути максимально згуртованими та відповідальними громадянами, адже наша перемога в наших руках.

Список використаних джерел:

1. Національна безпека України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (Чинний). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ТМ060334>
2. Пірен М.І. Політичні засади національної безпеки в системі регіонального управління // Зб. наук. пр. Української академії державного управління при Президентові України; За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – Ч. I. – 380 с.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Голос України. 2015. № 101.
4. Правові основи військового будівництва та військово-цивільних відносин: Збірник законодавчих актів з питань національної безпеки і оборони / Ред. рада: Г.К. Крючков (голова), Б.П. Андресюк, В.П. Горбулін та ін. – К.: Парламентське вид-во, 2005. – 832 с.
5. Всеукраїнський Форум «Україна 30» Безпека країни 11-13 травня 2021 р. URL: https://ukraine30.com/national_security/
6. Василенко Д., Галат Д., Павлюк М., Щербань Ю., Чепелева М., Саного О., Савчук К. Стратегія національної безпеки України на 2010 – 2015 рр. Розділ 2. Стратегічні цілі, пріоритети та завдання політики національної безпеки України. – [Електронний ресурс] / Центр дослідження міжнародних відносин. Режим доступу до документа: <http://cs.cirs.kiev.ua/en/component/content/article/98--2010-2015-.html?start=4>

СЕКЦІЯ 4

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

SMALL BUSINESSES DEVELOPMENT IN UKRAINE DURING THE WARTIME

Karolina Bradul

Bachelor's Degree Student, Institute of Economics and Management

Scientific Adviser:

*Maryna Shepel, Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
Odesa Polytechnic National University, Odesa*

First of all it's necessary to give the definition of the concept of small businesses. Small business is a small company, or small companies as a group. A small business is often privately owned, does not employ many people, and has a low volume of sales [1]. According to Ukrainian statistics service small businesses are economic entities of any organizational and legal form and form of ownership, in which the average number of employees for the reporting period (calendar year) does not exceed 50 people and the annual income from any activity does not exceed the amount equivalent to 10 million euros, determined by the average annual rate of the National Bank of Ukraine [2].

Despite the full-scale invasion, Ukrainians continue to open new businesses. Over the last year, since the beginning of the Russian Federation's full-scale invasion, more than 202,000 new small businesses have been registered in Ukraine. Table 1 gives the number of new businesses opened in the period of the Russian full-scale invasion from March 2022 to March 2023 [3]

Table 1. The Number of Small Businesses Opened in the period of full-scale invasion

Mar 2022	Apr 2022	May 2022	June 2022	July 2022	Aug 2022	Sept 2022	Oct 2022	Nov 2022	Dec 2022	Jan 2023	Feb 2023	Mar 2023
1 946	12 626	15 408	17 950	19 085	20 108	20 136	17 324	15 934	11 951	16 931	16 440	15 893

From table 1, we can see that the least number of small businesses were opened in March 2022 (1 946) whereas the biggest number of small businesses were opened in September 2023 (20 126).

In the regional context, we have the following results of registered small businesses as of 28 March 2023 which are given in Table 2 [3].

From Table 2 we can see that the biggest number of small businesses were opened in the Kyiv city, the Kyiv region, the Lviv region, and the Odesa region; the least number of small businesses were opened in the Luhansk region, in the Kherson region, in the Donetsk region, in Crimea region and Sebastopol.

The war has also changed the activities of small businesses. Thus, before the start of the full-scale invasion, the first place in terms of the number of new small businesses registrations was occupied by "Computer Programming, Consulting and Related Activities" CAE, and the

categories of " Information Services Provision " and " Other Individual Services Provision " occupied the third and fourth positions.

Table 2. The Number of Small Businesses in the Regional Dimension as of 28 March 2023

Central Ukraine	Eastern Ukraine	Southern Ukraine	Northern Ukraine	Western Ukraine
The Vinnytsya region (8 155)	The Donetsk region (3 140)	The Zaporizhia region (5 669)	The Zhytomyr region (5 762)	The Ivano-Frankivsk region (7 125)
The Dnipropetrovsk region (15 953)	The Luhansk region (914)	The Kherson region (1 369)	The Chernihiv region (4 526)	The Lviv region 16 (867)
The Kirovohrad region (4 310)	The Kharkiv region (12 184)	The Odessa region (12 494)	The Kyiv region (13 908)	The Rivne region 5 646
The Poltava region (7 775)		The Mykolayiv region (3 856)	Kyiv city (29 070)	The Ternopil region (4 708)
The Cherkasy region (5 820)		The Crimea region (82)	The Sumy region (4 218)	The Volyn region 5 725
		Sebastopol (16)		The Chernivtsi region (5 325)
				The Zakarpattia region (4 835)
				The Khmelnytskyi region (7 702)

In 2022 small businesses concerning trade were at the top. New software developers have moved into second place behind retail businesses. The third place is occupied by cases in the field of wholesale trade in motor vehicles. Informational and individual services occupy the 5th and 7th places in the list, respectively. Table 3 gives the top areas in which small businesses are being opened (Opendabot, 2023a)

Table 3. Top Areas in Which Small Businesses Are Being Opened

Category	Amount
Retail Trade	50569
Computer Programming	28669
Wholesale	12556
Transport	12044
Information Services	11560
Food and Beverage Service	10033
Individual Services	8730
Activities of Head Offices	5057
Professional, Scientific and Technical Activity	4660
Other	57854

Table 3 shows us that the biggest amount of small businesses are being opened in the categories such as Retail Trade and Computer Programming; the least amount of small businesses are opened in categories such as Individual Services, Professional, Scientific and Technical Activity, Activities of Head Offices

Thus, it is difficult to predict what categories of small businesses will be opened after the end of the war. In our opinion, small businesses will be developed in the categories of Individual Services, Information services, Professional, Scientific and Technical Activity, Computer Programming [5, 6].

References

1. Small business [Електронний ресурс] // Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/small-business>
2. Діяльність підприємств.Методологічні пояснення [Електронний ресурс] // Головне управління статистики в Одеській області. – Режим доступу: http://od.ukrstat.gov.ua/stat_info/pidpr/pidpr6.htm.
3. Opendatabot. Бізнес у війну: 202 тисячі фопів за рік – Опендатабот [Електронний ресурс] / Opendatabot // Опендатабот. – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/analytics/fops-per-year>.
4. Балан О.С. Управління процесом прийняття рішень зі стратегічного розвитку промислових підприємств / О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 5 (51). – С. 80-87-. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No5/80.pdf>.
6. Balan O.S. Introducing Models of Local Economic Development in Public Administration / O.S. Balan, H.O. Hratiotova, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 3 (61). – С. 18- 25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No3/18.pdf>.

ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВІДКРИТИХ ТОРГІВ В УКРАЇНІ

Фук В.О.

здобувачка ступеню бакалавр 3-курсу, Інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник:

Свірідова С.С.

*к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Наразі порядок закупівель в умовах війни визначають Особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджені постановою КМУ від 12.10.2022 № 1178 [1].

Тож замовники, на час війни зобов'язані проводити тендера відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» з урахуванням Особливостей про закупівлі. Зауважимо, у відкритих торгах за Особливостями про закупівлі має врахувати їх вимоги при формуванні умов тендеру для учасників, привести у відповідність проект своєї тендерної документації.

Відкриті торги – одна з основних та найчастіше вживаних процедур закупівель. В Законі можна виділити два типи процедури відкритих торгів: відкриті торги (так звані «українські»); відкриті торги з публікацією англійською мовою (так звані «європейські») [2].

Даний поділ є умовним, оскільки процедура одна – відкриті торги, проте в залежності від порогів має деякі особливості.

Але перш ніж перейти до опису відкритих торгів, згадаємо пороги для застосування даних процедур:

1. Звичайні закупівельними – від 200 тис. грн. (1,5 млн. грн. для робіт) до 133 тис. євро (5150 тис. євро для робіт).

2. Закупівельники монополісти – від 1 млн. грн. (5 млн. грн. для робіт) до 133 тис. євро (5150 тис євро для робіт) [2].

Відкриті торги відповідно до ч.1 ст.20 Закону є основною процедурою закупівлі. Цю процедуру замовники застосовують, якщо вартість предмета закупівлі товару або послуги дорівнює або перевищує 200 тис. грн, а робіт – 1,5 млн грн. Для замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання, пороги складають від 1 млн грн для товарів та послуг і від 5 млн грн для робіт.

Процедуру відкритих торгів можна поділити на такі етапи: 1 етап – оголошення закупівлі або початок прийому пропозицій (період надання роз'яснень, подача пропозиції, 10 днів немає можливості звертатись за роз'ясненням); 2 етап – завершення прийому пропозицій (очікування аукціону); 3 етап – аукціон (розкриття та розгляд пропозицій); 4 етап – визначення переможця (укладання договору); 5 етап – виконання договору [3].

Перший період – період подання пропозицій. З першого дня і протягом всього періоду подання пропозицій Ви можете вносити зміни до оголошення та тендерної документації, а Постачальники – подавати свої пропозиції та звертатися до Вас із запитаннями/вимогами (крім останніх 10 днів, як показано на схемі вище). Також, починаючи з дати початку приймання пропозицій і закінчуючи за 4 дні до закінчення терміну приймання пропозицій, будь-які зареєстровані користувачі системи (окрім Замовників) можуть подавати скарги на умови Вашої тендерної документації [3].

Також слід зазначити, що між першим етапом оголошення закупівлі та початку прийому пропозицій і другим етапом завершення пропозицій можливі проміжні запитання, вимоги та скарги.

Із запитанням будь-який зареєстрований користувач Системи звертається до Замовника, щоб уточнити якусь інформацію про закупівлю. Період, коли можна поставити запитання, починається з моменту оголошення закупівлі і закінчується за 10 днів до закінчення періоду подання пропозицій.

Будь-який зареєстрований користувач Системи може звернутися до Замовника з вимогою усунути порушення, яке, на його думку, виникло в процесі закупівлі. Період подання вимоги є аналогічним до запитання. Скарга – це офіційне звернення до органу оскарження (АМКУ). На етапі подання пропозицій подати скаргу можна з дати оголошення закупівлі, а за 4 дні до закінчення подання пропозицій можливість подати скаргу зникає [4].

Також важливо зауважити, що якщо протягом періоду подання пропозицій Постачальник звертається із запитанням/вимогою через систему, у Вас буде 3 робочі дні з моменту постановки питання для того, щоб відповісти на нього. Всі відповіді на питання надаються через Майданчик, через який Ви розмістили оголошення. Ви не будете бачити назву компанії, яка поставила питання, лише зміст звернення. Другий етап проведення відкритих торгів – це завершення прийому пропозицій або очікування аукціону. На даному етапі вже не можливо змінювати оголошення та тендерну документацію, але якщо вносяться деякі зміни, то дату закінчення періоду подання пропозицій необхідно перенести таким чином, щоб до дати завершення прийому пропозицій залишалось не менше 7 календарних днів [5].

Третій етап – аукціон або розкриття та розгляд пропозицій. Це один із етапів закупівлі, проведеної за допомогою електронної системи публічних закупівель. Цей етап присутній у спрощених закупівлях, а також у процедурах Відкриті торги (українські та європейські), Конкурентний діалог та Торги з обмеженою участю. Механізм проведення аукціону однаковий для всіх цих процедур. Термін розгляду пропозиції Постачальника не повинен перевищувати 5 робочих днів. Однак даний термін може бути аргументовано продовженим до 20 робочих днів. Повідомлення про продовження терміну розгляду пропозицій публікується в системі.

Аукціон є «серцем» електронної закупівлі, тому варто розглянути деталі: дата та час аукціону визначаються системою автоматично, без втручання людей. При цьому аукціон

може бути призначений лише на робочий день і на робочий час. До початку аукціону не можливо бачити кількості поданих тендерних пропозицій, аукціон має 3 етапи (раунди). Після завершення аукціону відкривається інформація про всіх Постачальників та всі надані ними документи для проведення кваліфікації. Дата та час аукціону визначається системою автоматично по закінченню періоду приймання пропозицій [2].

Четвертий етап – визначення переможця та укладання договору. На даному етапі приймається рішення (наприклад, рішення тендерного комітету) про намір укласти договір і протягом 1 дня після прийняття такого рішення оприлюднюється на веб-порталі Уповноваженого органу повідомлення про намір укласти договір. Після цього, не раніше, ніж через 10 днів з дня оприлюднення повідомлення про намір укласти договір, але не пізніше, ніж через 20 днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір, необхідно укласти договір і прикріпити його в систему (у випадку обґрунтованої необхідності строк для укладання договору може бути продовжений до 60 днів)

Процедура відмінюється або визнається такою, що не відбулася, якщо на якомусь із етапів була наявна одна».

П'ятий етап – виконання договору. Згідно з ст. 10 Закону звіт про виконання договору Замовник має опублікувати протягом 20 робочих днів з дня настання однієї з підстав, а саме: закінчення строку дії договору; виконання договору; розірвання договору [6-8].

В законодавстві немає чіткої вимоги публікувати звіт на тій підставі, що настала раніше за інші. Замовник самостійно обирає, за настання якої саме з підстав публікувати звіт про виконання договору. Якщо з публікацією звіту про виконання договору в разі розірвання договору все зрозуміло, то по інших можуть бути питання.

Це може бути зроблено, наприклад, після завершення строку дії договору, як правило, у бюджетників визначається 31 грудня поточного року. І тут треба врахувати, що іноді на перші числа січня припадають вихідні дні, що, тим не менше, не знімає з Замовника зобов'язання публікувати звіт про виконання договору.

Таким чином у відкритих торгах з особливостями, що оголошені з 3 січня 2023 року чи після, аукціони у системі ProZorro не будуть проводитися. Дата аукціону буде відображається на майданчику Е-Тендер через те, що проведення аукціонів відмінюється тимчасово, тож у системі Прозоро інформацію про аукціони залишили.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ від 12.10.2022 № 1178: станом на 25 лютого 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>.
2. Закон України від 12.04.2016 р. № 850-ІХ: станом на 01 січня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 24.04.2023).
3. Відкриті торги: строки проведення. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/procedura-vidkriti-torgi>
4. Як провести відкриті торги: що має знати замовник. URL: <https://dzpl.atforma.com.ua/article/12-yak-provesti-vidkriti-torgi-shcho-mae-znati-zamovnik>.
5. Інструкція створення відкритих торгів. URL: https://tender.uub.com.ua/Documents/%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%96_%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8.pdf.
6. Балан А.А. Електронна система «Prozorro» як революція в системі публічних закупівель в Україні / А.А. Балан, Д.А. Буковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 16-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/16.pdf>.
7. Балан О. С. Функції та сфери публічного управління / О. С. Балан, І. Р. Кравцова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 6 (46). – С. 27-32. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No6/27.pdf>.

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

СУТНІСТЬ І ЕТАПИ РАМКОВИХ УГОД В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ

Брадул К.С.

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Свірідова С.С.

*к. е. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Наразі українське нормативно-правове поле у сфері публічних закупівель на етапі активного реформування та трансформації. Однією із форм закупівельної діяльності, що з'явилася в 2018 році в електронній системі публічних закупівель Prozorro є закупівлі за рамковою угодою. Практичне застосування рамкових угод уже можна побачити в електронній системі Prozorro, проте якщо порівняти частку їх використання, то можна визначити, що на даному етапі закупівлі з використанням рамкової угоди є недостатньо актуальними, а, отже, потребують більшої уваги та детальнішого вивчення.

Якщо звернутися до чинного законодавства, а саме до Закону України «Про публічні закупівлі», то можна визначити, що рамкова угода у сфері публічних закупівель - правочин, що укладається одним чи кількома замовниками (у тому числі централізованою закупівельною організацією) в порядку, встановленому цим Законом, з кількома учасниками процедури закупівлі з метою визначення основних умов закупівлі окремих товарів і послуг для укладення відповідних договорів про закупівлю протягом строку дії рамкової угоди [2]. При цьому особливості укладання і виконання рамкових угод висвітлює Наказ Мінекономрозвитку «Порядок укладання і виконання рамкових угод» [1].

Необхідно відзначити, що вказаний вище Наказ наголошує на певних особливостях укладання рамкових угод таких, як: по-перше, рамкові угоди обов'язково укладаються з мінімум трьома постачальниками, які обираються під час аукціону; по-друге, під час укладання рамкових угод використовується виключно процедура відкритих торгів з публікацією англійською мовою.

В публічних закупівлях рамкова угода відбувається в декілька стадій [2]:

- прийом пропозицій – проміжок часу оголошення закупівлі від замовника та подача пропозицій від усіх зацікавлених постачальників;
- прекваліфікація – етап перевірки всіх постачальників, що подали пропозиції за неціновими критеріями;
- аукціон – змагання постачальників, що пройшли прекваліфікацію, за цinovими показниками;
- кваліфікація – підписання рамкової угоди з фіксацією ціни кожного учасника в електронній системі Prozorro;
- аукціон – проведення публічних торгів між учасниками рамкової угоди;
- договір – встановлення остаточного переможця та підписання з ним договору про постачання товару.

Тобто в загальному розумінні, процедура рамкової угоди складається з двох етапів: на першому етапі здійснюється проведення процедури за правилами відкритих торгів з публікацією англійською мовою, тобто учасники подають свої тендерні пропозиції, проходять прекваліфікацію і як результат змагаються в аукціоні за цінovими показниками; на другому етапі здійснюється процедура за правилами спрощеної закупівлі, тобто дана процедура буде проводитися щоразу по бажанню та потребі у певній кількості товару замовника.

Необхідно підкреслити, що у першому етапі процедури рамкової угоди можуть брати участь будь-які постачальники, що можуть надати пропозиції щодо предмета закупівель з потрібними характеристиками, а ось в другому етапі процедури – тільки затверджені на першому етапі замовником постачальники.

Тобто закупівля за рамковою угодою – це певною мірою спрощений процес закупівлі, який використовується державними замовниками для типових закупівель товарів, що повторюються з року в рік, тобто з циклічним і регулярним характером, наприклад, канцелярія, паливо, харчові продукти або медичні засоби. Особливо таку форму закупівельної діяльності оціняють замовники, що з року в рік проводять публічні закупівлі одного виду товарів. Адже якщо замовнику необхідно придбати певний вид товару, йому лише потрібно призначити аукціон в електронній системі Prozorro, який відбудеться через 4 дні. Замовнику вже не потрібно збирати довідки про постачальників, перевіряти їх репутацію та аналізувати їх документацію, адже це все вже було зроблено на першому етапі, а співпраця може тривати роками.

На рисунку 1 зазначені основні переваги використання рамкових угод як форми публічної закупівельної діяльності.

Рисунок 1 - Перелік переваг закупівлі за рамковими угодами

Основною перевагою закупівлі за рамковою угодою у порівнянні з іншими процедурами є швидкість проведення, адже даний формат угоди дає змогу у найкоротші строки придбати товар. Необхідно зазначити, що кожна за сторін, що укладає рамкову угоду отримує надійних партнерів та довготривалу співпрацю. Більше того, застосування рамкових угод забезпечує економію адміністративних ресурсів та часу, адже замовник укладаючи договір за рамковою угодою на строк до 4 років, витрачає час і ресурси на укладання рамкової угоди лише один раз.

Отже, основна сфера застосування цієї процедури – закупівля товарів та послуг широкого вжитку з можливістю укладення договору (рамкової угоди) з декількома

постачальниками строком до 4 років. Укладання рамкових угод дає змогу зекономити кошти та час на підборі постачальників, а також надає можливість налагоджувати ділові відносини на тривалий час.

Список використаної літератури:

1. Про особливості укладання рамкових угод: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 24.04.2012 № 504. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-12>.
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015р. №922-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
3. Швидка Т. Рамкова угода як крок до централізованих закупівель / Т. Швидка, А. Ушаков // Господарське право і процес. – 2021. – №6. – С. 80-84.
4. Balan O.S. Introducing Models of Local Economic Development in Public Administration / O.S. Balan, H.O. Hratiotova, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 3 (61). – С. 18- 25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No3/18.pdf>.

ТРАНСПАРЕНТНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: РОЗВИТОК ПРОЗОРОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ Й ГРОМАДЯН

Скулинець К. В.

Здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти

Науковий керівник:

Капленко Г.В.

д.е.н., професор

Львівського національного Університету імені І. Франка, м. Львів

Державне управління як основа задоволення потреб та інтересів громадян шляхом здійснення діяльності держави на рівні усіх форм реалізації державної влади має відповідати принципу прозорості. Прозорість державного управління є умовою стабільності розвитку держави, визначається її інституційним потенціалом для забезпечення високої якості функціонування системи публічного управління та залежить від потоків інформації, які в межах неї функціонують і надходять ззовні [1].

Транспарентне державне управління базується переважно на забезпеченні його прозорості. Прозорість виступає однією із головних складових прозорості в діяльності державних структур, яка сприяє прямій та ефективній взаємодії влади й громадян через висвітлення діяльності влади. Принцип прозорості, на думку Н. Гудими, полягає у встановленні органами державного управління умов, що забезпечують залучення громадян та інших об'єктів управління до прийняття управлінських рішень за рахунок створення і гарантування високого рівня їх обізнаності [2, с. 11]. Одночасно з підвищенням рівня прозорості, як ознаки відповідального управління, ми стали свідками швидкого глобального поширення законів про доступ до інформації. У дебатах про публічну підзвітність прозорість постає елементом як обговорення, так і ефективності, що є незвичайним, оскільки вони часто розглядаються як додаткові типи підзвітності. Крім того, часто вважається, що підвищена прозорість призводить до підвищення довіри громадян до уряду, але зв'язок між довірою та прозорістю є більш складним.

Транспарентність характеризується такими ознаками, як пріоритетність над закритістю; невід'ємний взаємозв'язок із верховенством права; повнота інформації; своєчасність отримання інформації; реальна можливість громадян вплинути на те чи інше рішення; цілісність інформації [3]. Вільний доступ суспільства до певної інформації та її використання в межах своїх прав та обов'язків має сталий та довготривалий характер взаєморозуміння між суспільними групами та інститутами влади. Завдяки реалізації принципу транспарентності у здійсненні державного управління стає можливим пробудження суспільної свідомості, формування громадської думки, підвищення ролі громадянського суспільства. Транспарентність передбачає зв'язок із публічним управлінням (англ. Government Relations), що виробляє дії з вибудовування взаємин між громадянами та органами державної влади та включає збір і обробку інформаційних ресурсів про діяльність органів публічних структур. Система Government Relations охоплює дві основні підсистеми: 1) державна політика, спрямована на збір і обробку інформації щодо громадської думки та інтересів і облік отриманих даних при розробці та прийнятті управлінських рішень; 2) громадянський вплив на процес прийняття управлінських рішень із соціально значущих питань. Тож виступає як інструмент інформування, форма громадянської мобілізації, мета якої – вирішення соціально значущих проблем, суб'єкт виховання громадськості [4].

У сучасних умовах цифровізації зв'язок між органами влади та суспільством забезпечується за допомогою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. У 2017 році уряд ухвалив Концепцію розвитку електронного урядування з метою формування організації державного управління, яка сприятиме підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Процес модернізації державного управління відбуватиметься шляхом реінжинірингу існуючих та проектування оновлених адміністративних процесів в органах влади, оптимізованих з використанням сучасних ІКТ, спрямованих на електронну взаємодію та спільну роботу, відкритість та прозорість для громадян [5]. У 2020 році за рейтингом індексу електронної участі ООН, що формується в рамках дослідження UN E-government Survey, Україна посіла 46 місце зі 193 країн світу. У 2022 році Україна вперше перейшла з високої групи EGDІ до дуже високої (EGDI-2020 становив 0,7119, EGDІ-2022 – 0,8029) [6]. Ці показники є досить позитивними для нашої країни, що свідчить про результативність впровадження даної Концепції.

Об'єднує виконавчу гілку влади і народ України для розробки інструментів електронного урядування, які покращують прозорість уряду, підзвітність та надання державних послуг семирічна антикорупційна діяльність в Україні програми TAPAS (Прозорість і підзвітність у державному управлінні та послугах), що фінансується USAID та UK Aid. З 2016 року TAPAS відіграє важливу роль у просуванні реформ електронного урядування в Україні, підтримує постійний тісний зв'язок з урядом і партнерами з громадянського суспільства, щоб оцінити нові пріоритети, використовує можливості електронних закупівель, електронних послуг і відкритих даних для боротьби з корупцією. З початку вторгнення РФ в Україну, TAPAS швидко переробив свою проектну діяльність, щоб задовольнити нагальні потреби військового часу.

Отже, транспарентність є важливою складовою державного управління, що дозволяє забезпечити відкритість, прозорість та взаємодію між владою та громадянами. Прийнявши Концепцію розвитку електронного урядування, що має на меті зростання ефективності та прозорості діяльності державних та місцевих органів влади за допомогою використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, Україна рухається у напрямку підвищення транспарентності системи державного управління, що забезпечить високу якість його функціонування. Це може стати додатковим стимулом для громадян брати активну участь у процесах влади та сприяти зміцненню демократичних принципів у державному управлінні.

Список використаних джерел:

1. Ткач І. В. Принципи прозорості та відкритості як невід’ємна складова публічного управління: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / І. В. Ткач // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". – 2016. – № 12(1). – С. 25–32. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_12%281%29__6 (дата звернення: 04.05.2023).
2. Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України / Н. В. Гудима / Монографія : Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2008. – 142 с.
3. Наливайко Л. Р. Поняття, ознаки та значення транспарентності в контексті євроінтеграції [Електронний ресурс] / Наливайко Л. Р., Романов М. Ю. // Visegrad Journal on Human Rights. – 2016. – № 4/1. – С. 158–163. – Режим доступу: <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/2026> (дата звернення: 05.05.2023).
4. Єсімов С. С. Транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій [Електронний ресурс] / Єсімов С.С., Бондаренко В. А. // Соціально-правові студії. – 2018. – Вип. 1. – С. 42–49. – Режим доступу: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1624> (дата звернення: 05.05.2023).
5. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] : Розпорядження Каб. Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.05.2023).
6. UN E-Government Survey 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://desapublications.un.org/publications/un-e-government-survey-2022> (дата звернення: 05.05.2023).

ЕЛЕКТРОННІ ЗАКУПІВЛІ ЯК СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Степанова А.В.,

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Свїрідова С.С.

*к. е. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка»*

Сучасні виклики у сфері здійснення державних закупівель спонукають Україну до суттєвих змін, початок яким було покладено впровадженням електронної системи публічних закупівель, яка отримала назву «Prozorro». Станом на сьогодні ми можемо говорити про те, що система електронних закупівель використовується у багатьох країнах світу та отримала назву E-procurement. Україна під час впровадження даної системи здебільшого спиралася на такі країни як США, країни Європейського Союзу, Канаду та деякі інші розвинуті держави світу.

Сам термін електронних закупівель можна тлумачити як процес закупівлі товарів та послуг через Інтернет-платформу. Цей процес дозволяє ефективно контролювати та оптимізувати витрати організації, знижувати корупційні ризики та підвищувати ефективність закупівельної діяльності.

Електронні закупівлі в Україні регулюються законодавством та нормативно-правовими актами, які встановлюють правила проведення таких закупівель з метою забезпечення їх прозорості та ефективності. Основними нормативними актами, що регулюють діяльність у сфері електронних закупівель в Україні, є [1]:

– Закон України «Про публічні закупівлі», який встановлює загальні принципи та процедури проведення публічних закупівель, включаючи електронні закупівлі. Згідно з цим законом, електронні закупівлі є обов'язковими для державних та комунальних замовників при проведенні закупівель на суму від 200 тисяч гривень;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2016 року № 396 «Про затвердження Порядку проведення електронних закупівель», яка встановлює процедури проведення електронних закупівель, зокрема вимоги до документації, умов проведення торгів, технічних та організаційних аспектів;

– Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19 травня 2016 року № 725 «Про затвердження Положення про національну електронну платформу», який встановлює вимоги до національної електронної платформи ProZorro, яка є основним інструментом проведення електронних закупівель в Україні.

Однією з переваг електронних закупівель є можливість проведення торгів без географічних обмежень. Організації можуть проводити торги з потенційними постачальниками з будь-якої точки світу, що дозволяє залучати більш широкий коло учасників та отримувати більш вигідні пропозиції.

Процес електронних закупівель допомагає знизити корупційні ризики та підвищити прозорість процесу закупівлі товарів та послуг. Це досягається завдяки системі контролю та моніторингу всіх етапів закупівлі, що забезпечує прозорість процесу.

Особливої уваги потребують процеси, пов'язані з електронними державними закупівлями. Зазвичай вони являють собою закупівлю товарів, робіт та послуг за допомогою електронних систем, що використовуються в органах державної влади. Цей процес є важливим елементом в системі управління фінансовими ресурсами держави та спрямований на забезпечення прозорості, ефективності та конкурентоспроможності державного замовлення.

Крім того, електронні закупівлі дозволяють ефективно контролювати витрати організації. Завдяки системі електронних торгів, можна легко порівнювати пропозиції різних постачальників та вибирати найвигіднішу пропозицію. Це допомагає зменшити витрати на закупівлю товарів та послуг, збільшити прибутковість та покращити фінансові показники організації. Впровадження електронних закупівель у порівнянні з традиційним закупівельним процесом має значну кількість переваг, які впливають на розвиток електронного урядування в країні (рис. 1).

Процеси електронних державних закупівель здійснюються на основі усталених принципів. Ці принципи є певними засадами, згідно з якими будується закупівельний процес у державі. Вони є дещо відмінними від принципів, які застосовуються при реалізації закупівель у традиційному форматі та загальна система складається з чотирьох основних елементів [2, 3]:

– принцип рівноправності: учасники закупівельної процедури повинні мати рівні можливості для участі в торгах, а також ніхто не повинен бути об'єктом дискримінації;

– принцип конкуренції: е-закупівлі мають забезпечувати конкурентне середовище для учасників, що забезпечує кращу якість товарів та послуг за кращу ціну;

– принцип прозорості: процес закупівель повинен бути прозорим та доступним для всіх учасників. Інформація про умови, процедури та результати повинна бути оприлюднена;

– принцип ефективності: е-закупівлі мають забезпечувати ефективність процесу, зменшення часу та витрат, а також забезпечувати якісний вибір товарів та послуг.

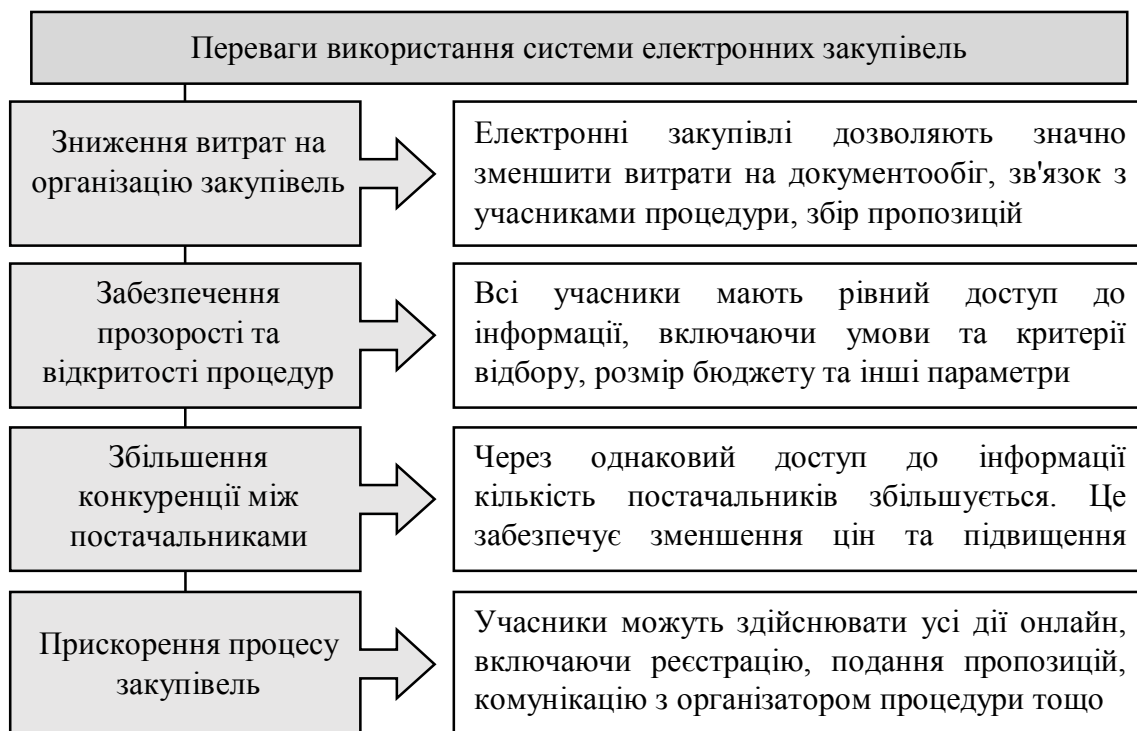

Рисунок 1 – Переваги використання системи електронних закупівель [2]

Оскільки електронні закупівлі є одним з найбільш ефективних та прозорих способів закупівель у більшості європейських країн, Україна, як країна, що має проєвропейський напрямок розвитку, так само має вдосконалювати власну систему електронного урядування у сфері закупівель. Сьогодні електронні закупівлі є невід'ємною складовою електронного урядування у державі і у майбутньому одним з напрямків розвитку країни має стати сфера електронних закупівель та її удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Вареник В.М. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro / В.М. Вареник, Л.О. Євчин // Європейський вектор економічного розвитку. – 2016. – № 2 (21). – С. 6-15.
2. Лопушинський І.П. Електронні закупівлі як складова електронного урядування в Україні / І.П. Липинський // Теорія та практика державного управління та місцевого самоврядування. – 2013. – № 1.
3. Нижній Т.В. Публічні закупівлі у системі електронного урядування / Т.В. Нижній // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 10. – С. 110-114.
4. Офіційний сайт ProZorro – електронна система публічних закупівель. – URL: <https://prozorro.gov.ua/ua>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Степанова А.В.,

здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Гусаріна Н.В.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний університет «Одеська політехніка»*

Необхідність надання адміністративних послуг стоїть перед кожною державою. Сьогодні досить поширеною є тенденція надання адміністративних послуг в електронному форматі, оскільки даний формат має суттєвий перелік переваг та можливостей. Сам процес цифровізації адміністративних послуг можна розуміти як процес перетворення традиційних, паперових процедур в електронні формати, з метою полегшення та прискорення процесу отримання послуг для громадян та бізнесу [1].

Доречно говорити про те, що однією з ключових переваг цифровізації є зменшення адміністративних бар'єрів та зниження витрат часу та коштів на процеси надання послуг. Громадяни мають змогу звертатися до органів державної та місцевої влади та отримувати послуги в будь-який зручний для них час та у будь-якому зручному місці, а єдиним необхідним інструментом для цього є інтернет, який надає доступ до спеціальних електронних сервісів.

Надання адміністративних послуг в Україні регулюється Законом «Про адміністративні послуги», який містить в собі основні положення про безоплатність надання адміністративних послуг (у випадках, якщо інше не передбачено Законом), порядок контролю за наданням адміністративних послуг (зокрема, порядок передбачає проведення аудитів та моніторингу якості послуг), положення про створення центрів надання адміністративних послуг, які забезпечують надання послуг у зручних для громадян та бізнесу місцях, з урахуванням географічних та інших факторів та загальні правила надання адміністративних послуг в електронному вигляді. Проте, детальніше питання надання адміністративних послуг в електронному форматі розглядається в окремому нормативно-правовому акті – Постанові «Про Єдиний державний вебпортал електронних послуг» від 2019 року [2, 3].

Цифровізація надання адміністративних послуг має безліч переваг та особливостей, які стосуються як розвитку громадян, так і розвитку держави. Серед цих переваг можна виокремити наступні:

– зручність та доступність адміністративних послуг: сервіси у мережі Інтернет дозволяють громадянам отримати адміністративні послуги в будь-який час та з будь-якого місця, що значно зменшує їхні витрати на час та гроші, які б було витрачено під час візиту до владної державної установи;

– запобігання проявам корупції та підвищення прозорості у процесах надання адміністративних послуг: цифровізація надання адміністративних послуг дозволяє зменшити вірогідність прояву людського фактору та усунути можливість корупційних дій під час надання послуг. Також, цифрова система забезпечує більшу прозорість та доступність інформації про надання послуг;

– ефективність та швидкість надання послуг: цифровізація надає можливість значно прискорити процеси надання адміністративних послуг та зменшити витрати часу на їх надання. Це підвищує ефективність роботи органів державної влади та задовольняє потреби громадян у короткі проміжки витрачуваного ними часу;

– можливість віддаленого контролю: цифрові системи дозволяють проводити моніторинг та контроль за процесом надання послуг, що робить його більш прозорим та узгодженим. Окрім того, що це є інструментом контролю органів державної влади вищого рівня, які отримують змогу слідкувати за процесом надання кожної адміністративної послуги з відстежуванням у часі, так само це надає певний перелік переваг для громадян, які є отримувачами послуг, що набувають можливості коригувати свій план відвідувань державної установи;

– економічність: цифровізація процесів надання адміністративних послуг дозволяє знизити витрати на розробку та підтримку інфраструктури та персоналу, що значно економить кошти бюджету.

Загалом цифровізацію надання адміністративних послуг можна поділити на два рівні: повна або часткова. Говорячи про повну цифровізацію, доречно згадати вебпортал «Дія» (Єдиний державний вебпортал електронних послуг), який останні роки надає можливість отримувати адміністративні послуги за лічені хвилини без участі державних службовців. Практичним прикладом повної цифровізації процесів надання адміністративних послуг може послужити процедура отримання витягу про місце реєстрації, яка є повністю адаптованою для онлайн формату. Для отримання відповідного документу необхідно лише мати застосунок «Дія» на своєму смартфоні та дотримуватися інструкцій, сформованих Міністерством цифрової трансформації України.

На відміну від повністю цифровізованих послуг, в Україні існує і часткова цифровізація, яка значно спрощує процес отримання деяких адміністративних послуг, які з об'єктивних причин не можуть надаватися повністю в цифровому форматі. Так, наприклад, сьогодні ми можемо говорити про те, що в державі існує певний перелік послуг, які не можуть бути отримані без відвідування центру надання адміністративних послуг. Серед таких послуг можна виокремити отримання або повторне отримання паспорту громадянина України. Але попри те, що для набуття цієї послуги необхідно відвідувати органи державної влади, сьогодні ці візити є більш адаптованими до потреб громадян. Це обумовлюється переліком цифрових інструментів, які було запроваджено Міністерством цифрової трансформації України за останні роки, серед цих інструментів наступні:

– електронна черга: це інноваційний та зручний спосіб організації процесу надання адміністративних послуг, який дозволяє уникнути тривалого очікування та забезпечує максимально комфортні умови для отримання послуг. Електронна черга дозволяє громадянам зареєструватися на отримання послуги заздалегідь на сайті відповідного органу, не виходячи з дому, та отримати повідомлення про те, коли наступний номер черги буде їхнім;

– електронний кабінет: це кабінет, який представляє собою профіль громадянина на платформі державного органу, за допомогою якого можна виконувати ряд необхідних функцій, таких як перевірка статусу виконання послуги, звернення до органу влади, зберігання документів у цифровому форматі;

– електронні платежі: це спосіб оплати адміністративних послуг через спеціальний онлайн-сервіс, який дозволяє уникнути корупційних дій в органі державної влади шляхом сплати вартості послуги за допомогою чітко регламентованої процедури в онлайн форматі.

Таким чином, можна прийти до висновку, що цифровізація процесів надання адміністративних послуг є важливою складовою електронного урядування в Україні. Вона

дозволяє кожному громадянину отримувати необхідні послуги в цифровому форматі без зайвих втрат часу, що також забезпечує більш ефективну роботу органів державної влади, на які покладено обов'язки у сфері надання адміністративних послуг.

Список використаних джерел:

1. Краковська А.Є. Цифровізація адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку / А.Є Краковська, М.К. Бабик // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. – 2022. – № 70. – С. 329-334.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2012 р. № 5203-VI. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
3. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1137. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#T>.
4. Балан А.А. Електронна система «Prozorro» як революція в системі публічних закупівель в Україні / А.А. Балан, Д.А. Буковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 16-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/16.pdf>.
5. Балан О. С. Функції та сфери публічного управління / О. С. Балан, І. Р. Кравцова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 6 (46). – С. 27-32. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No6/27.pdf>.

МОДЕРНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Христова А. О.

Здобувачка ступеню бакалавр 3 курсу, Інститут економіки і менеджменту

Науковий керівник:

Гусаріна Н.В.

*д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

У сучасному світі, в якому діє швидко змінювана інформаційна дійсність, держава вимушена адаптуватися до нових викликів і шукати шляхи для вдосконалення системи надання адміністративних послуг. Цифрові технології, які динамічно розвиваються в усьому світі, є одним із найважливіших інструментів у цьому процесі. Модернізація адміністративних послуг в Україні в умовах цифрових трансформацій – це процес, спрямований на вдосконалення системи надання адміністративних послуг за допомогою впровадження сучасних технологій і розширення можливостей доступу громадян до цих послуг. Цей процес має на меті забезпечити якість та швидкість надання адміністративних послуг, підвищити рівень задоволеності громадян та зменшити корупційні ризики.

Одним із ключових напрямків модернізації адміністративних послуг в Україні є впровадження цифрових технологій. Одним з прикладів є система "Дія", яка стала найбільшим державним порталом для надання адміністративних послуг в Україні. Ця система була запущена в 2015 році і з тих пір продовжує розвиватися. Вона дозволяє громадянам отримувати послуги без відвідування державних установ, за допомогою інтернету.

Іншим напрямком модернізації є створення єдиного державного реєстру адміністративних послуг, який містить повну інформацію про всі адміністративні послуги, що надаються громадянам та підприємствам. Цей реєстр дозволить забезпечити доступ до інформації про послуги, їх опис, умови та порядок отримання, а також стандарти якості та регуляторні вимоги до їх надання. Окрім того, державний реєстр адміністративних послуг створить базу для використання технологій електронного урядування та автоматизованого надання послуг, що спрощує процес їх надання та зменшує можливість корупційних проявів. Одним з ключових елементів модернізації адміністративних послуг є використання інформаційних технологій та цифрових інструментів. Зокрема, використання електронних сервісів та електронного документообігу дозволяє зменшити час на отримання адміністративних послуг та забезпечити їх якість. Такі інструменти дозволяють спростити процедуру отримання адміністративних послуг, забезпечити їх доступність та якість незалежно від місця проживання громадян та місця надання послуг. Разом з тим, важливо забезпечити доступність та інформованість громадян про можливості та умови отримання адміністративних послуг. Для цього необхідно використовувати різноманітні канали комунікації, такі як офіційні веб-сайти державних органів, соціальні мережі, громадські організації та місцеві ЗМІ. Такий підхід сприяє залученню громадськості до процесу модернізації адміністративних послуг та допомагає забезпечити їх відповідність потребам громадян.

Крім того, держава повинна забезпечити належну інформаційну підтримку для громадян та бізнесу щодо надання адміністративних послуг. Наприклад, створення єдиного порталу для подання заявок на отримання адміністративних послуг, який міститиме всю необхідну інформацію про порядок надання послуг, терміни розгляду заявок, перелік необхідних документів та іншу корисну інформацію. Також, для ефективної модернізації адміністративних послуг необхідно залучати до процесу розробки та впровадження нових послуг відповідних експертів, включаючи представників громадських організацій, бізнесу та академічних кіл. Це дозволить враховувати потреби та вимоги різних груп населення та забезпечити належну якість та доступність адміністративних послуг для всіх громадян. Одним з ключових аспектів модернізації адміністративних послуг є їх цифровізація. Це означає перехід до електронного взаємодії між громадянами та державними органами, що забезпечує зручність та ефективність отримання послуг. Для цього потрібно створити відповідну інфраструктуру, зокрема, забезпечити належний рівень інтернет-зв'язку та впровадити цифрові технології для забезпечення безпеки та захисту інформації.

Окрім того, важливим кроком до модернізації адміністративних послуг є створення цифрових каналів комунікації з державними органами. Це дозволить громадянам звертатися за отриманням адміністративних послуг в онлайн-режимі, що значно спростить та прискорить процес надання послуг. Наприклад, вже зараз громадяни України можуть отримати електронні послуги у багатьох сферах, таких як електронні реєстрації податкових накладних, електронне декларування податків, онлайн-призначення медичних послуг тощо. Для того, щоб забезпечити якість та ефективність модернізації адміністративних послуг в Україні, необхідно вирішити ряд проблем. Зокрема, варто розробити єдині стандарти та принципи надання послуг, включити всі адміністративні послуги до єдиного реєстру та визначити їх вартість, провести оцінку та аудит якості послуг, визначити критерії оцінки ефективності витрат на надання адміністративних послуг та розробити механізми контролю якості надання послуг. Також слід забезпечити належний рівень компетентності та професійної підготовки працівників, які надають адміністративні послуги. Важливо врахувати, що професійні стандарти та вимоги до працівників, які надають послуги, повинні відповідати вимогам сучасного ринку праці та бути регулярно оновлюваними відповідно до змін у вимогах до надання адміністративних послуг. Нарешті, важливо залучити громадськість до процесу модернізації адміністративних послуг. Громадський контроль та участь в процесі прийняття рішень дозволять досягти більшої відкритості та прозорості у

діяльності органів влади та підвищити довіру громадян до держави. Для залучення громадськості до процесу модернізації адміністративних послуг можна використовувати різноманітні формати: громадські слухання, інформаційні кампанії, опитування громадян, роботу з експертами тощо. Отже, модернізація адміністративних послуг української держави в умовах цифрових трансформацій є важливим завданням, яке дозволить підвищити якість та доступність адміністративних послуг для громадян та підприємств. Для досягнення цієї мети потрібні комплексні заходи, які включають у себе створення єдиного цифрового простору, спрощення процедур, забезпечення якості та безпеки адміністративних послуг, а також залучення громадськості до процесу модернізації. Важливо зазначити, що цей процес є постійним та потребує постійного вдосконалення та удосконалення.

Отже, вище було розглянуто основні напрямки модернізації адміністративних послуг в Україні в умовах цифрових трансформацій. Застосування інформаційних технологій та впровадження принципів європейської практики є ключовими факторами вдосконалення системи адміністративних послуг. Досягнення успіху в цій сфері потребує взаємодії державних органів, бізнесу та громадськості. Важливо продовжувати роботу в цьому напрямку для забезпечення якісних та ефективних адміністративних послуг для громадян та бізнесу.

Список використаних джерел:

1 "Моніторинг якості надання адміністративних послуг у сфері освіти: практичний досвід та рекомендації" / Н. М. Васильєва, О. М. Калачова // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: збірник наукових праць. – 2022. – Вип. 17. – С. 71-77.

2 "Індекс задоволеності громадян адміністративними послугами в Україні" / І. І. Петренко, О. В. Шевченко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Політологія". – 2022. – Вип. 1301. – С. 71-77.

3 "Аналіз якості надання адміністративних послуг в Україні" / М. В. Гребенюк, О. В. Литвиненко // Наукові праці Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. – 2022. – Вип. 48. – С. 87-94.

4 "Роль моніторингу у підвищенні якості надання адміністративних послуг в Україні" / О. В. Кравченко, Т. В. Шевченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – 2022. – Вип. 2. – С. 126-131.

5 "Оцінка ефективності моніторингу якості надання адміністративних послуг у сфері здоров'я в Україні" / Н. М. Кравченко, О. В. Шаповал // Вісник Харківського національного медичного університету. – 2022. – Т. 45, № 1. – С. 127.

6. Balan O.S. Sociocultural Competence Development as Prerequisite for Future Public Administration Specialists' Becoming / O. S. Balan, M. Ye. Shepel, L. Tsekhmistrenko // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 5-15. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/5.pdf>.

7. Добрянська Н.А. Удосконалення системи прозорості та доступу до публічної інформації у сфері державного контролю / Н.А. Добрянська, І.Р. Кравцова // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 39-45. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2021/No4/39.pdf>.

8. Кулінська А.В. Становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства / А.В. Кулінська, К.І. Ткач // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 1 (19). – С. 43-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No1/43.pdf>.

СЕКЦІЯ 6

ДОСЛІДЖЕННЯ, ГРАНТИ ТА ПРОЄКТИ

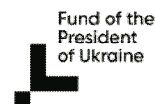
Ця ініціатива побратимства Великобританія-Україна, яку координує Cognate Consultancy Group (CCG), для розробки індивідуальних програм роботи, які задовольняють взаємні дослідницькі та інноваційні потреби як українських, так і британських установ і дослідників.

Визнання

UK-Ukraine twinning grants scheme – програма подвійних грантів (<https://www.twinningukraine.com>) для партнерства між Великою Британією та Україною у сфері наукових досліджень і розвитку, що фінансується Research England за підтримки Universities UK International та UK Research and Innovation. Координується Фондом Президента України з питань освіти, науки і спорту (<https://presidentfund.gov.ua>)

Acknowledgment

This project was made possible through the UK-Ukraine R&I twinning grants scheme, funded by Research England with the support of Universities UK International and UK Research and Innovation

IMPACT OF THE ONGOING CONFLICT ON THE DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF UKRAINE: SOCIAL CHALLENGES AND CHANGES

G.P. Gramatik,

PhD Student

Odesa Polytechnic National University

(Odesa, Ukraine)

Today, the Ukrainian economy is suffering huge losses as a result of the war. The military invasion of Russia dealt a powerful blow to all links of the economic system of our state and led to the terrible destruction of Ukrainian cities and villages, the destruction of critical infrastructure in many communities and regions, millions of forced migrants, significant shifts in the demographic situation in various regions, etc. [3].

The ongoing armed aggression against Ukraine since 2014, the temporary occupation of part of the country's territory, threats to the lives and health of citizens, damage to housing and infrastructure make internal displacement a constant process and prevent people from returning home. The full-scale invasion caused a dramatic increase in the number of internally displaced persons. Some of them were displaced a second time.

Thus, as of February 7, 2022, the number of internally displaced persons (IDPs) in Ukraine was about 1.5 million. In 2023, about 4.8 million IDPs are officially registered, and there are also about 2 million unregistered displaced persons. Among them, there are much more women than men: approximately 60% are women, 40% are men [5].

Therefore, it becomes relevant to study the impact of the ongoing conflict on affected women and children, as well as to determine the current strategies implemented by organizations that protect and work with these groups. Recently, Odesa Polytechnic (Ukraine) together with the University of Portsmouth (Great Britain) have been carrying out the international project "Suffering in hope for the future: the status of vulnerable women and children in Ukraine and determining post-conflict solutions to support their reintegration and resocialization", *which was made possible thanks to the grant the UK-Ukraine Twinning scheme, funded by Research England with the support of International Universities of Great Britain and UK Research and Innovation* [1].

Internally displaced persons face many challenges, one of which is employment. After all, having a job provides a stable income and satisfaction of the primary needs of any person. So, among the difficulties in finding a job in a new place are: lack of vacancies by specialty and level of education; unwillingness of the employer to employ IDPs; insufficient work experience for employment; low wages; problems with registration due to lack of documents, etc.

According to the latest surveys [2], about 40% of Ukrainians who had a job before the invasion lost it, and half of the employed faced a reduction in wages. In the forecast horizon, employment will gradually grow along with the intensification of economic activity. However, disparities in the labor market will persist, so unemployment will remain higher than the pre-war level. At the same time, relatively low activity of IDPs in the labor market is observed due to their structural composition and specific requirements for vacancies, because IDPs are dominated by women with children and elderly people, who often need either part-time employment or work with little physical effort.

The war radically affected all components of the state's internal policy in general and state regional policy in particular. To the traditional challenges that faced Ukraine before the war, new ones were added that, for various reasons, were not even taken into account during planning as

unlikely, but have now become dominant and will affect Ukraine and its regions for a long time to come.

The development of the state depends on various factors, but the key ones are sovereignty on its territory, the number and structure of the population, the presence and capacity of the national economy, the infrastructure that unites the state [3]. Based on the analysis of the objective situation, determination of internal advantages and limitations, consideration of possible risks/threats of an external nature, competent authorities of the state formulate and implement their policies. But the development of a new policy on regional development requires such a comprehensive analysis and assessment of the current situation, which is related to the war and its impact on the situation in Ukraine as a whole and in the regions and territorial communities. These include: occupation of Ukrainian territories, forced migration, destruction of infrastructure, loss of transit potential, deindustrialization of industrial cities and regions.

Thanks to the successes of the Armed Forces, the share of territories with active hostilities and under occupation has significantly decreased. The blocking of sea routes sharply limited exports, which, accordingly, negatively affected economic activity. The occupation of territories, active hostilities, logistical difficulties and high uncertainty led to a sharp drop in harvests. At the end of 2022, one of the main business problems was interruptions in the supply of electricity, water supply and communication. Industry and construction reacted most acutely to the electricity shortage, but the service sectors adapted relatively faster, in particular thanks to the purchase of generators.

Three most important locations of macro changes can be singled out (Fig. 1):

- 1) the real sector of the economy;
- 2) labor market;
- 3) inflation.

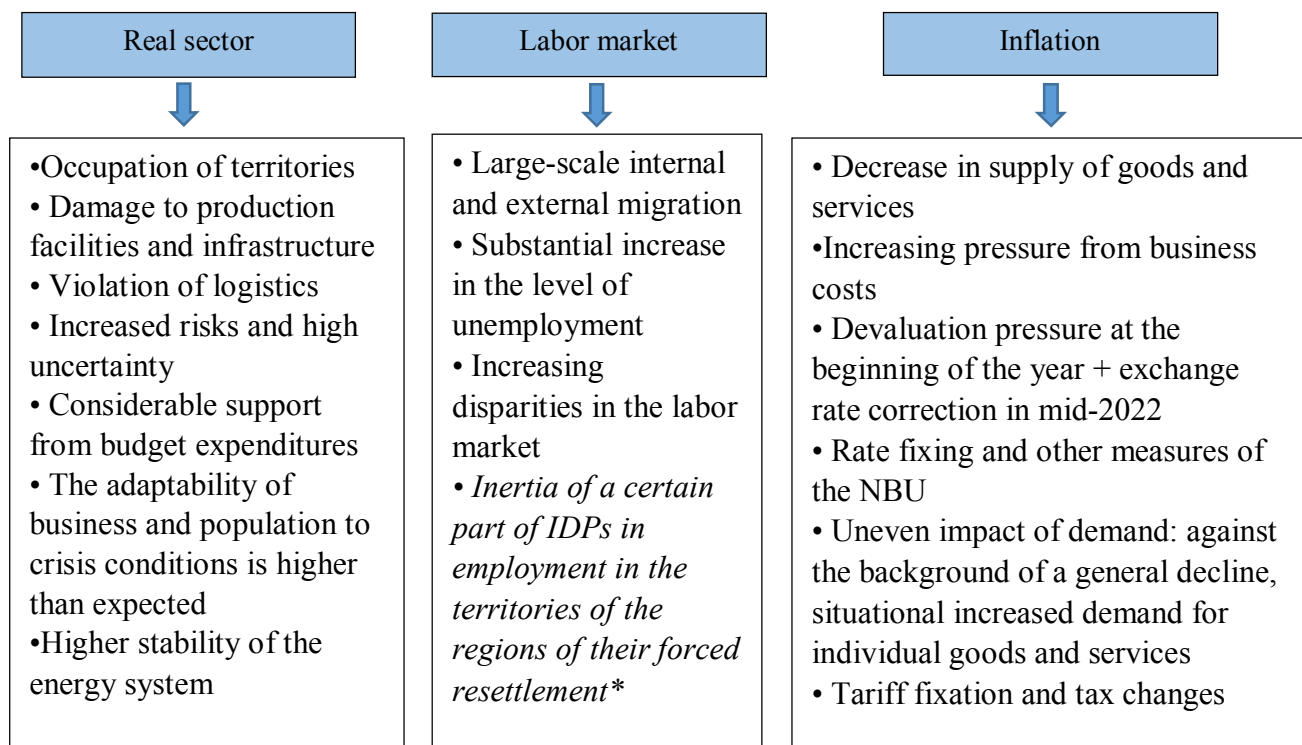

Figure 1 – Channels of influence of a full-scale war on the economy of Ukraine (*source: improved* based on [2]*)

As a result, real GDP in 2022 fell by 29.1%. The decline in real GDP was the deepest in the history of Ukraine, and the level of GDP returned to the beginning of the 2000s [2].

The number of migrants abroad has gradually increased, and the share of those who do not plan to return has increased. As international experience shows, the longer there are no conditions for return, the fewer people will return to their previous place of residence when such conditions arise. Therefore, it can be assumed with high probability that many of those who registered as IDPs at their new place of residence may not return to the places from which they left, and this will significantly affect the resettlement system in Ukraine and the placement of productive forces in Ukrainian regions.

The regional specialization of wartime has already developed in such a way that the East and the South hold the front and exhaust the enemy, while the Center and the West provide the front with everything necessary. Therefore, it is obvious that the positions of the northeastern and southern regions, where hostilities took place and are taking place, are deteriorating, while the western regions have the opposite trend. In addition to the obvious reasons for such changes, the geographical location, the local business climate, infrastructure, support for entrepreneurs and other factors formed before February 24, 2022, are important factors [4]:

- integration of internally displaced persons into communities and their involvement in economic development;
- effectiveness of interaction between military administrations and territorial communities;
- activity of units of the Territorial Defense Forces in ensuring security on the ground;
- successful adaptation to the current conditions of local programs and business support tools;
- the ability to help in the development of exports;
- solving logistical issues, etc.

Consequently, the conflict causes Ukraine great losses, creates challenges and, at the same time, opens up new opportunities. Internally displaced persons (IDPs) become an important challenge and, at the same time, form a great potential for the development of the territories of their forced resettlement and residence. Therefore, it is already necessary to create conditions for the further growth and development of the economy of our country and its reconstruction in the post-war period, to influence the social component of development, changing the focus of state influence and changing the socio-economic basis of the life of IDPs from their passive socio-economic support to stimulating economic activity.

References

1. “Suffering into hope for the future”: status of vulnerable women and children in Ukraine and identification of post-conflict solutions to support their reintegration and re-socialisation. International cooperation project. Odessa Polytechnic National University : website. 2023. URL: <https://op.edu.ua/international/projects/uk-ukraine-twinning-initiative-11>.
2. National Bank of Ukraine. - URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poharska_pr_01-02.06.2023.pdf?v=4. - The economy of Ukraine in the conditions of war.
3. Institute of Civil Society. - URL: <https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/>. - About recovery and regional development after the war.
4. War and the regions of Ukraine: how the attractiveness of entrepreneurs changes - analysis. - URL: <https://decentralization.gov.ua/>.
5. Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine. - URL: <https://minre.gov.ua/>.

Одеса, 23 травня 2023р.

ДЛЯ ПОТАТОК